

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СВЯТНЕНКО МАКСИМ ОЛЕГОВИЧ

УДК 340.13:347.133.5:712.253

ДИСЕРТАЦІЯ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

Спеціальність – 081 «Право»

Галузь знань 08 «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ М. О. Святненко

(підпис здобувача)

Науковий керівник: завідувач кафедри міжнародного права та
порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, професор
ЛАДИЧЕНКО Віктор Валерійович

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Святненко М. О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування індустріальних парків. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2026.

Дисертацію присвячено встановленню особливостей адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків та їх місця у сучасній правовій системі України, визначенню адміністративно-правових засад організації і функціонування індустріальних парків у контексті публічно-управлінських відносин та при взаємодії суб'єктів фінансування при створенні індустріальних парків, а також аналізу зарубіжних підходів, прийнятих у державах-членах Європейського Союзу, щодо встановлення правових засад діяльності індустріальних парків як особливої території.

Дисертація складається із трьох розділів, які включають дев'ять підрозділів. У роботі послідовно розглядаються питання нормативно-правового регулювання організації та функціонування індустріальних парків, характеризуються адміністративно-правові інструменти створення та діяльності індустріальних парків, досліджуються особливості організаційних відносин в індустріальних парках, а також визначаються адміністративно-правові засади взаємодії індустріальних парків із суб'єктами публічно-управлінських відносин. Об'єктом дисертаційного дослідження є суспільні відносини, пов'язані з організаційно-правовим забезпеченням та функціонуванням індустріальних парків. Предметом дисертаційного дослідження є адміністративно-правові засади організації та функціонування індустріальних парків.

У дисертаційному дослідженні сформульовано низку специфічних особливостей адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків. *По-перше*, воно характеризується комплексним

(міжгалузевим) характером, оскільки охоплює широкий спектр різномірних правовідносин – адміністративних, земельних, господарських, фінансових, податкових, митних та екологічних, які виникають на різних етапах створення та функціонування індустріальних парків. По-друге, таке регулювання має виражену цільову спрямованість, будучи інструментом реалізації державної політики, орієнтованим на залучення інвестицій, розвиток промислового виробництва, створення робочих місць та забезпечення економічної стійкості держави, особливо в умовах воєнного стану. По-третє, адміністративно-правове регулювання у цій сфері відзначається поєднанням регуляторних і стимулюючих механізмів державного впливу, що проявляється у використанні поряд із класичними адміністративними інструментами (дозвільні процедури, контроль і нагляд) також фінансових, податкових та інфраструктурних стимулів, спрямованих на активізацію розвитку індустріальних парків.

Здійснено класифікацію інструментів адміністративно-правового регулювання. Визначено, що це конкретні юридичні засоби, важелі та публічні процедури, за допомогою яких уповноважені органи здійснюють регуляторний, стимулюючий та контрольний вплив на процес створення і функціонування індустріальних парків. Такі інструменти запропоновано розділити на наступні групи: нормативні інструменти; адміністративно-процедурні інструменти; інструменти фінансово-правового стимулювання; адміністративно-договірні інструменти: контрольно-наглядові та моніторингові інструменти.

Встановлено, що адміністративно-правовими засадами організації і функціонування індустріальних парків можливо розуміти системну сукупність основних способів, методів і принципів регулювання порядку створення та діяльності індустріальних парків, що закріплюються на рівні Закону України «Про індустріальні парки» та в низці інших нормативних актів, і спрямовані на підтримання особливого адміністративно-правового режиму здійснення господарської діяльності на території індустріальних парків, досягнення завдань і цілей розвитку вітчизняної економіки,

підвищення її інноваційного рівня та державного стимулювання інвестицій у відповідні галузі.

В дослідженні встановлено, що ефективне функціонування індустріального парку ґрунтується на взаємодії трьох ключових суб'єктів: ініціатора створення, керуючої компанії та учасників (резидентів) парку, взаємозв'язок між якими регламентується законодавчо й оформлюється на договірній основі. Проаналізовано адміністративно-правовий статус суб'єктів та встановлено, що ініціатор створення індустріального парку виконує базові організаційні, концептуальні, науково-технічні та фінансово-аналітичні функції, формує стратегічні орієнтири розвитку парку і здійснює контроль за діяльністю керуючої компанії, зокрема, через субординаційні відносини в апараті управління, звітності, направлення вимог про усунення порушень та притягнення до відповідальності за завдані збитки. Керуюча компанія, своєю чергою, виконує провідну оперативну роль у системі управління індустріальним парком: вона відповідає за реалізацію бізнес-плану, розподіл ресурсів, залучення учасників, облаштування території, підтримку інфраструктури та здійснення представницьких функцій. Саме від професійної спроможності керуючої компанії, прозорості її діяльності та ефективної взаємодії з ініціатором створення і зовнішніми партнерами залежить успішність парку в реалізації його статутної місії. У цьому контексті наголошується на необхідності посилення ролі керуючих компаній через механізм екологічної взаємодії суб'єктів функціонування індустріальних парків, удосконалення екологічної безпеки та енергетичної бази.

У дисертаційному дослідженні резюмується, що чинне правове регулювання внутрішнього фінансового та матеріально-технічного забезпечення індустріальних парків в Україні залишається фрагментарним. Закон України «Про індустріальні парки» та пов'язані з ним підзаконні акти зосереджуються переважно на питаннях державного стимулювання: наданні безповоротного фінансування, податкових пільг, митних преференцій тощо, залишаючи поза увагою інструменти внутрішнього фінансування. Як

наслідок, основний нормативний тягар у цій сфері покладається на ініціатора створення (на етапі розробки концепції) та керуючу компанію (під час укладання договорів про господарську діяльність, у тому числі з визначенням фінансових і інвестиційних зобов'язань між нею та резидентами). Така структура, з одного боку, дозволяє гнучко адаптувати внутрішні акти індустріального парку до його конкретних фінансових можливостей, а з іншого, створює певну невизначеність та лише приблизну передбачуваність внутрішніх розрахунків, особливо в регіонах із низькою інвестиційною привабливістю.

Встановлено, що світовий досвід характеризує індустріальні парки як один із дієвих організаційно-управлінських інструментів розвитку територій. Запропоновано удосконалити порядок взаємодії між Мінекономіки та місцевими органами влади шляхом створення регіональних офісів розвитку індустріальних парків у формі координаційних рад при ОДА або РДА, що також визначені Законом України «Про індустріальні парки» як суб'єкти управління, проте їх функції нині є обмеженими, що зможуть гарантувати більшу адаптивність до потреб та інтересів конкретної територіальної громади, включно із наданням ініціативним громадам, бізнес-асоціаціям та іншим стейкхолдерам права на участь в їх засіданнях.

Встановлено принципи організації та діяльності індустріальних парків в Україні та ЄС. Визначено недоліки нормативного регулювання питань діяльності індустріальних парків до яких віднесено: недостатня регламентація питань податкових та поглиблення митних преференцій для учасників та керуючої компанії індустріальних парків; необхідність розроблення особливого правового режиму розпорядження земельними ділянками в межах індустріальних парків з внесенням відповідних змін до ЗК України (зменшення орендної плати або позбавлення компаній, що оперують в межах таких об'єктів обов'язку сплати орендної плати); закріплення додаткових гарантій та інструментів інвестиційного сприяння тощо та запропоновано шляхи їх усунення.

Запропоновано вдосконалення механізму фінансування та фінансової допомоги індустріальним паркам, що повинно включати окремий порядок забезпечення швидшого старту нових ІП, з мінімальним пакетом вимог на початковій стадії (наприклад, спрощений механізм попереднього фінансування), розмежування механізмів стимулювання шляхом закріплення дозволу паралельного функціонування обох механізмів (компенсаційного та інфраструктурного), з урахуванням обмежень воєнного стану. Додатковими кроками може бути створення спеціального Фонду розвитку індустріальних парків, посилення системи стимулів, орієнтованих на приватний сектор, запровадження більш гнучких податкових інструментів, наприклад, інвестиційного податкового кредиту або прискореної амортизації капітальних вкладень, а також спеціальних механізмів гарантування інвестицій, зокрема у співпраці з міжнародними фінансовими установами, розширення інструментів державного впливу і контролю у цій сфері.

Встановлено, що удосконалення засад і способів реалізації ключових аспектів згаданих факторів, що потребуватиме не лише активної участі керуючої компанії і резидентів індустріального парку, але й змін у нормативних актах, зокрема, внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання державного стимулювання створення та функціонування індустріальних парків», розробки нових типових форм для рамкових угод щодо прискореного підключення індустріальних парків до всіх мереж і комунікацій, типового положення про внутрішнє фінансування, прозорого фінансового плану індустріального парку, подолання бюрократичних труднощів і залучення зовнішніх суб'єктів – вищих навчальних закладів, комунальних підприємств, державних служб і агенцій тощо.

Ключові слова: індустріальні парки, адміністративно-правові засади, правові принципи організації та функціонування індустріальних парків, технологічні парки, державне стимулювання, інвестиції, керуюча компанія індустріального парку.

SUMMARY

Sviatnenko M. O. Administrative and Legal Foundations of the Organization and Functioning of Industrial Parks. – Qualifying scientific work in manuscript form.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 081 «Law». National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2026.

The thesis is devoted to establishing the specifics of administrative and legal regulation of the creation and operation of industrial parks and their place in the modern legal system of Ukraine. It defines the administrative and legal foundations of the organization and functioning of industrial parks in the context of public administration relations and during the interaction of entities of public financing and international financial assistance to industrial parks. Furthermore, it analyzes foreign approaches adopted in the member states of the European Union regarding the establishment of legal foundations for the activities of industrial parks as a special territory.

The thesis consists of three chapters, which include nine sub-chapters. The work consistently examines the issues of regulatory legal control over the organization and functioning of industrial parks, characterizes the administrative and legal instruments for the creation and operation of industrial parks, explores the specifics of organizational relations in industrial parks, and defines the administrative and legal foundations for the interaction of industrial parks with entities of public administration relations. The object of the dissertation research is social relations associated with the organizational and legal support and functioning of industrial parks. The subject of the dissertation research is the administrative and legal foundations of the organization and functioning of industrial parks.

The dissertation study formulates a number of specific features of administrative and legal regulation regarding the creation and activity of industrial parks. First, it is characterized by a comprehensive (interdisciplinary) nature, as it

covers a wide range of heterogeneous legal relations – administrative, land, commercial, financial, tax, customs, and environmental – that arise at various stages of the creation and functioning of industrial parks. Second, such regulation has a pronounced target orientation, serving as an instrument for implementing state policy aimed at attracting investment, developing industrial production, creating jobs, and ensuring the economic stability of the state, especially under martial law. Third, administrative and legal regulation in this area is distinguished by a combination of regulatory and incentive mechanisms of state influence. This is manifested in the use of financial, tax, and infrastructural incentives aimed at revitalizing the development of industrial parks, alongside classical administrative instruments (licensing procedures, control, and oversight).

A classification of instruments of administrative and legal regulation has been carried out. It is determined that these are specific legal means, levers, and public procedures through which authorized bodies (Ministry of Economy, State Tax Service, State Customs Service, local self-government bodies) exert regulatory, incentive, and control impacts on the process of creation and functioning of industrial parks. It is proposed to divide such instruments into the following groups: regulatory instruments; administrative-procedural instruments; instruments of financial-legal stimulation; administrative-contractual instruments; and control, oversight, and monitoring instruments.

It has been established that the administrative and legal foundations of the organization and functioning of industrial parks can be understood as a systemic set of main methods, techniques, and principles for regulating the procedure for creating and operating industrial parks. These are enshrined at the level of the Law of Ukraine «On Industrial Parks» and a number of other regulatory acts, and are aimed at maintaining a special administrative and legal regime for conducting economic activity within the territory of industrial parks, achieving the goals and objectives of national economic development, increasing its innovation level, and providing state encouragement for investments in the relevant sectors.

The study establishes that the effective functioning of an industrial park is based on the interaction of three key entities: the initiator of creation, the management company, and the participants (residents) of the park, the interconnection between which is regulated by law and formalized on a contractual basis. The administrative and legal status of these entities is analyzed, establishing that the initiator of the creation of an industrial park performs basic organizational, conceptual, scientific-technical, and financial-analytical functions, forms strategic guidelines for the development of the park, and exercises control over the activities of the management company – in particular, through subordination relations in the management apparatus, reporting, sending demand notices to eliminate violations, and holding parties liable for damages caused. The management company, in turn, plays a leading operational role in the management system of the industrial park: it is responsible for implementing the business plan, allocating resources, attracting participants, developing the territory, maintaining infrastructure, and exercising representative functions. The success of the park in fulfilling its statutory mission depends precisely on the professional capacity of the management company, the transparency of its activities, and its effective interaction with the initiator of creation and external partners. In this context, emphasis is placed on the need to strengthen the role of management companies through the mechanism of environmental interaction among the entities operating industrial parks, as well as the improvement of environmental safety and energy infrastructure.

The thesis concludes that the current legal regulation of internal financial and state support for industrial parks in Ukraine remains fragmented. The Law of Ukraine «On Industrial Parks» and related subordinate legislation focus primarily on state incentive issues: providing non-repayable financing, tax exemptions, customs preferences, etc., while leaving internal financing mechanisms largely unaddressed. As a result, the primary regulatory burden in this area falls on the initiator of creation (at the concept development stage) and the management company (when concluding agreements on economic activity, including setting financial and investment obligations between it and the residents). Such a structure,

on the one hand, allows flexible adaptation of the internal regulations of an industrial park to its specific financial capabilities, but on the other hand, creates a degree of uncertainty and only approximate predictability of internal settlements, especially in regions with low investment attractiveness.

World experience characterizes industrial parks as one of the effective organizational and managerial tools for territorial development. It is proposed to improve the procedure for interaction between the Ministry of Economy and local authorities by establishing regional development offices for industrial parks in the form of coordination councils under regional or district state administrations. Although these entities are defined by the Law of Ukraine «On Industrial Parks» as management bodies, their functions are currently limited; expanding them would guarantee greater adaptability to the needs and interests of a specific territorial community, including granting initiative communities, business associations, and other stakeholders the right to participate in their meetings.

The principles of organization and operation of industrial parks in Ukraine and the EU have been established. Deficiencies in the regulatory frameworks governing industrial park activities have been identified, including: insufficient regulation of tax issues and further enhancement of customs preferences for participants and management companies of industrial parks; the need to develop a special legal regime for the disposal of land plots within industrial parks with corresponding amendments to the Land Code of Ukraine (including reducing or exempting operating companies from paying rent); and the consolidation of additional guarantees and investment facilitation tools. Ways to eliminate these deficiencies have been proposed.

An improvement of the mechanism for public financing and international financial assistance to industrial parks is proposed. This should include a distinct procedure to ensure a faster start for new industrial parks with a minimal package of requirements at the initial stage, for example, a simplified preliminary financing mechanism, as well as a clear separation of incentive mechanisms by permitting the parallel operation of both mechanisms (compensatory and infrastructural), taking

into account martial law restrictions. Additional steps may include creating a dedicated Industrial Park Development Fund, strengthening the incentive system targeted at the private sector, introducing more flexible tax instruments such as an investment tax credit or accelerated depreciation of capital investments, establishing special investment guarantee mechanisms, particularly in cooperation with international financial institutions, and expanding the instruments of state influence and control in this domain.

It has been established that improving the foundations and methods for implementing the key aspects of these factors will require not only the active involvement of the management company and residents of the industrial park, but also changes in state policy and regulatory acts. Specifically, this context involves amending the Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution «Certain Issues of State Stimulation of the Creation and Functioning of Industrial Parks», developing new model forms for framework agreements on accelerated grid and utility connections for industrial parks, drafting model regulations on internal financing and a transparent financial plan for industrial parks, overcoming bureaucratic hurdles, and engaging external entities such as higher education institutions, municipal enterprises, and state services and agencies.

Keywords: industrial parks, administrative and legal foundations, legal principles of organization and functioning of industrial parks, technology parks, state stimulation, investments, management company of an industrial park.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації: Статті у вітчизняних наукових фахових виданнях:

1. Святненко М. О. Адміністративно-правові засади організації і функціонування індустріальних парків: загальна характеристика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2021. № 54. Том 1. С. 72–77. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.17>
2. Святненко М. О. Історія виникнення та еволюції індустріальних парків як комплексної концепції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2025. № 73. С. 45–49. DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.73.9>
3. Святненко М. О. Порядок створення та організації діяльності індустріальних парків: досвід держав-членів ЄС. *Юридичний вісник*. 2025. № 1. С. 248-255. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2025.32>

Стаття, опублікована в БД Scopus

4. Ladychenko, V., Sviatnenko, M. (2026). Localisation as legal phenomenon: Industrial parks between economic functionality and environmental responsibility. *Law. Human. Environment*, 17(1), 78-102. DOI <https://doi.org/10.31548/law/1.2026.78>

(Святненко М.О. особисто проаналізовано правову сутність індустріальних парків як інструменту територіальної локалізації промислової діяльності та встановлено механізми узгодження їх спеціального правового статусу з принципами екологічної відповідальності; також здійснено комплексний аналіз міжнародної практики. Ладиченком В. В. здійснено наукове консультування та спільно зі здобувачем сформульовано загальні висновки).

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Святненко М. О. Державне стимулювання індустріальних парків: сучасний стан і перспективи. *Правові, управлінські та економічні засади*

розбудови європейських цінностей в Україні. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22 травня 2022 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 42-45.

6. Святненко М. Адміністративно-правові засади створення і функціонування індустріальних парків. *Європейський Союз та європейська інтеграція України в епоху глобальних викликів: право, політика, безпека. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26 травня 2026 року). К. НУБіП України, 2026. С. 74-75.*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	16
ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ	29
1.1. Нормативно-правове регулювання організації та функціонування індустріальних парків	29
1.2. Загальна характеристика адміністративно-правових інструментів створення та діяльності індустріальних парків	45
1.3. Адміністративно-правові принципи організації та функціонування індустріальних парків в Україні	71
Висновки до розділу 1	88
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ СТОВРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ	93
2.1. Елементи правового механізму публічного адміністрування організації та функціонування індустріальних парків	93
2.2. Особливості взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку	113
2.3. Адміністративно-правовий механізм публічного фінансування та міжнародної фінансової допомоги індустріальним паркам	136
2.4. Механізм екологічної взаємодії суб'єктів функціонування індустріальних парків	149
Висновки до розділу 2	164
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ	170

3.1. Зарубіжний досвід організації та функціонування індустріальних парків	170
3.2. Перспективи удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності індустріальних парків	192
Висновки до розділу 3	202
ВИСНОВКИ	208
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	220
ДОДАТОК А.....	250

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВВП	—	валовий внутрішній продукт
ЄС	—	Європейський Союз
Закон № 1710-IX	—	Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» та деяких інших законодавчих актів України щодо залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом стимулювання створення індустріальних парків» від 7 вересня 2021 року
ЗК України	—	Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року
ІП	—	індустріальний парк
Міжнародне керівництво для індустріальних парків	—	Міжнародне керівництво для індустріальних парків, розроблене під егідою UNIDO
Мінекономіки	—	Міністерство економіки та довкілля України
МК України	—	Митний кодекс України від 13 березня 2012 року
МОП	—	Міжнародна організація праці
ОАЕ	—	Об'єднані Арабські Емірати
ООН	—	Організація Об'єднаних Націй
ОДА	—	обласна державна адміністрація
ПДВ	—	податок на додану вартість
ПП	—	прямі іноземні інвестиції
ПК України	—	Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року
Порядок, затверджений постановою КМУ № 341	—	Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державного стимулювання створення індустріальних парків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2024 року № 341
Порядок, затверджений постановою КМУ № 644	—	Порядок надання коштів для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків, а також здійснення компенсації витрат на

	підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04 червня 2024 року № 644
РДА	районна державна адміністрація
СЕЗ	— спеціальна економічна зона
СОТ	— Світова Організація Торгівлі
Стратегія розвитку індустриальних парків	— Стратегія розвитку індустриальних парків на 2023-2030 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 року № 176-р
США	— Сполучені Штати Америки
ESG принципи	— ESG (Environmental, Social, Governance) / принципи сталого розвитку засновані на екології (Environmental), соціальній відповідальності (Social) і управлінні (Governance)
Acquis ЄС	— Acquis Communautaire / надбання спільноти – правова система Європейського Союзу
IT	— Information Technology / інформаційні технології
MIGA	— The Multilateral Investment Guarantee Agency / Багатостороннє агентство щодо інвестиційних гарантій
UNCTAD	— United Nations Conference on Trade and Development / Конференція ООН з торгівлі та розвитку
UNIDO	— United Nations Industrial Development Organization / Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність дослідження адміністративно-правових засад створення і діяльності індустріальних парків зумовлена сукупністю взаємопов'язаних факторів фінансового, безпекового та правового характеру, які визначають сучасний етап розвитку України. В умовах триваючої збройної агресії та запровадженого воєнного стану індустріальні парки набувають значення одного з ключових інструментів відновлення та трансформації національної економіки і є своєрідним драйвером залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, створення робочих місць і розвитку промислового потенціалу держави. Особливого значення вони набувають у контексті необхідності децентралізації виробництва і їх територіального розосередження, що обумовлено безпековими викликами, зокрема ризиками ракетних обстрілів та руйнування критичної інфраструктури. У таких умовах розвиток національної мережі індустріальних парків створює передумови для більш стійкої та адаптивної інвестиційної моделі промислового виробництва в країні.

Водночас ефективність функціонування індустріальних парків значною мірою залежить від якості адміністративно-правового регулювання відповідних відносин. Саме правові механізми визначають умови створення парків, порядок їх функціонування, інструменти державної підтримки, взаємодію між суб'єктами, а також рівень привабливості для інвесторів. Прогалини у сфері адміністративних процедур, координації органів публічної влади, доступу до стимулів і прозорості правового регулювання можуть суттєво обмежувати потенціал індустріальних парків, навіть за наявності економічних передумов їх розвитку та впровадженого з 2024 року державного стимулювання фінансування розвитку їх інфраструктури. Це обумовлює необхідність комплексного наукового осмислення саме адміністративно-правових засад як одного з ключових елементів забезпечення ефективності державної політики у цій сфері.

Актуальність дослідження також посилюється процесами європейської інтеграції України, які вимагають гармонізації національного законодавства із правом Європейського Союзу, зокрема у сфері державної допомоги, економічної конкуренції, прозорості адміністративних процедур та екологічних стандартів. Індустріальні парки в цьому контексті виступають не лише інструментом економічного розвитку, але й майданчиком впровадження сучасних підходів до публічного адміністрування, цифровізації процедур, а також реалізації принципів сталого розвитку, включаючи екологічну безпеку та енергоефективність.

Крім того, розвиток індустріальних парків відкриває можливості для впровадження інноваційних технологій, модернізації виробництва та формування нових кластерів інвестиційної активності. Однак реалізація цього потенціалу неможлива без належного правового забезпечення, яке має бути гнучким, передбачуваним і орієнтованим на потреби бізнесу.

Окремої уваги в контексті дослідження потребує також впровадження стандартів електронного врядування при адмініструванні створення і діяльності індустріальних парків. Сучасні підходи до публічного управління передбачають перехід від традиційних бюрократичних процедур до цифрових, прозорих і сервісно орієнтованих моделей взаємодії держави і бізнесу. У цьому аспекті цифровізація адміністративних процедур (реєстрація індустріального парку, отримання дозвільних документів, доступ до державної підтримки, подання звітності) здатна суттєво скоротити часові та фінансові витрати суб'єктів господарювання, мінімізувати корупційні ризики та підвищити передбачуваність регуляторного середовища. Водночас розвиток електронного врядування відповідає зобов'язанням України у межах євроінтеграційних процесів та сприяє гармонізації національної системи публічного адміністрування із європейськими стандартами, що додатково підсилює актуальність дослідження адміністративно-правових засад у цій сфері. У зв'язку з цим їх комплексне наукове осмислення є своєчасним та

спрямоване на формування ефективної моделі правового регулювання, здатної забезпечити сталий розвиток України в умовах сучасних викликів.

Окреслена проблематика досі є малодослідженою, хоча й привертає все більше уваги вітчизняних науковців. Деякі аспекти цієї теми були предметом наукового дослідження у працях таких авторів, як О.В. Артеменко, О. М. Бойко, О.М. Винник, В. В. Галасюк, О.В. Гулак, О. В. Долженков, О. О. Єгорова, В. С. Колтун, О.П. Кулинич, С. І. Лекарь, К. Л. Маркевич, Л. П. Марчук, А. П. Павлюк, І.П. Петрова, О.Ю. Піддубний, В. В. Поєдинок, В. П. Приходько, Т.В. Тучак, В.А. Устименко, Ю. В. Чириченко, Н. В. Шамрай та інших.

При цьому питання комплексного наукового осмислення адміністративно-правових засад діяльності індустріальних парків за сучасним законодавством України та відповідно до права держав-членів ЄС, а також проблеми взаємодії індустріальних парків із суб'єктами зовнішніх управлінських відносин, досі є недослідженими, потребуючи проведення самостійного дослідження на дисертаційному рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає розділу 3 Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019-2023 роки (Постанова Президії НАН України від 30.01.2019 № 30). Дисертацію виконано відповідно до п. 1.2; 1.12 Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки (Постанова загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 р. № 12-21). Роботу виконано в межах тематики науково-дослідних робіт юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, а саме, «Механізм державної влади в правовій державі» (номер державної реєстрації 0115U006024).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є встановлення адміністративно-правових засад організації і діяльності

індустріальних парків та їх особливостей у механізмі здійснення публічного управління у сфері сталого розвитку України в умовах євроінтеграції та триваючого воєнного стану.

Для досягнення вказаної мети сформульовано такі *завдання* наукового дослідження:

- проаналізувати нормативно-правове регулювання організації та функціонування індустріальних парків;
- охарактеризувати адміністративно-правові інструменти створення та діяльності індустріальних парків;
- виділити принципи адміністративно-правового регулювання та визначити етапи організації та функціонування індустріальних парків в Україні;
- проаналізувати елементи правового механізму публічного адміністрування організації та функціонування індустріальних парків;
- охарактеризувати особливості взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку;
- визначити адміністративно-правовий механізм публічного фінансування та міжнародної фінансової допомоги індустріальним паркам;
- охарактеризувати механізм екологічної взаємодії суб'єктів функціонування індустріальних парків;
- проаналізувати зарубіжний досвід організації та функціонування індустріальних парків;
- визначити перспективи удосконалення механізмів адміністративно-правового регулювання діяльності індустріальних парків.

Об'єктом дисертаційного дослідження є суспільні відносини, пов'язані з організаційно-правовим забезпеченням та функціонуванням індустріальних парків.

Предметом дисертаційного дослідження є адміністративно-правові засади організації та функціонування індустріальних парків.

Методи дослідження обрані відповідно до мети та завдань дисертаційної роботи, що полягають у комплексному аналізі адміністративно-правових засад організації та функціонування індустріальних парків в умовах воєнного стану та формування перспектив їх участі у повоєнному відновленні України. Інструментальною основою дослідження виступає система загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, які забезпечили цілісність, логічну послідовність та обґрунтованість викладених у роботі положень. Насамперед, упродовж усього дослідження провідну роль відігравав *діалектичний метод*, що дозволив розглядати індустріальні парки як динамічне соціально-економічне й управлінське явище, проаналізувати закономірності їх виникнення, трансформації та правового оформлення (зокрема, в *підрозділах 1.1, 1.2, 2.2, 3.1*). *Історико-правовий метод* застосовувався для аналізу етапів становлення концепції індустріальних парків у зарубіжних країнах і в Україні (*підрозділ 3.1*), що дало змогу виявити закономірності розвитку інституції та формалізованих моделей її нормативного закріплення. Значну роль відіграв *порівняльно-правовий метод*, який використовувався для зіставлення адміністративно-правового регулювання індустріальних парків в Україні та країнах Європейського Союзу (*підрозділ 3.1*), а також для аналізу організаційних моделей внутрішнього управління (*підрозділ 2.1*) та зовнішнього адміністрування (*підрозділ 3.1*). *Формально-юридичний (догматичний) метод* був застосований для дослідження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність індустріальних парків в Україні, зокрема для систематизації законодавчих норм, правових категорій та визначення їх взаємозв'язків (у *підрозділах 1.1, 2.1, 2.2*). *Метод функціонального аналізу* дозволив встановити логіку внутрішньої побудови управлінських відносин в межах індустріальних парків, а також виявити ключові чинники ефективного управління й організаційної стійкості (*підрозділ 1.3*). Цей метод перебував у тісному методологічному зв'язку з *методом правового моделювання*, що був застосований для формулювання пропозицій щодо удосконалення механізмів взаємодії

індустріальних парків, у тому числі державними органами та інвесторами (підрозділ 3.2).

Під час виконання дисертаційного дослідження використано також інші наукові методи у їх взаємозв'язку та взаємозалежності, що було спрямовано на забезпечення багатосторонності, повноти та практичної цінності отриманих висновків і результатів, пропонованих ідей до удосконалення механізмів створення і функціонування індустріальних парків (*індукції, дедукції, системно-структурний методи* та інші).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в Україні цілісним дослідженням адміністративно-правових засад організації та функціонування індустріальних парків як особливого правового феномену, у межах якої проаналізовано відповідні правовідносини, окреслено адміністративно-правові засади концепції індустріальних парків, а також здійснено порівняльно-правовий аналіз підходів до регулювання їх діяльності у державах-членах Європейського Союзу з урахуванням сучасних викликів і стратегічних пріоритетів сталого розвитку та повоєнного відновлення України, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано та визначено поняття *об'єкт адміністративно-правового регулювання у сфері створення та функціонування індустріальних парків* як сукупності відносин, які виникають, змінюються та припиняються на різних етапах ініціювання, створення, розвитку, функціонування та припинення індустріальних парків, включаючи управлінські, організаційно-правові, земельні, майнові, інвестиційні, фінансові, податкові, митні, екологічні та інші відносини, які складаються між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами таких відносин (ініціаторами створення, керуючими компаніями та учасниками індустріальних парків);

- визначено етапи створення та функціонування індустріальних парків:

- 1) етап *ініціювання створення* індустріального парку; 2) етап *створення*

(формалізації) індустріального парку; 3) етап облаштування та розвитку інфраструктури; 4) етап залучення учасників та розвитку індустріального парку; 5) етап розвитку виробничих потужностей індустріального парку; 6) етап припинення функціонування індустріального парку або зміни його статусу

- обґрунтовано доцільність виокремлення двох рівнів впливу на механізми адміністративно-правового регулювання функціонування індустріальних парків – інституційного та операційного, що дає змогу чітко розмежувати, з одного боку, системоутворюючі зміни, пов'язані з трансформацією моделі управління та міжрівневої взаємодії суб'єктів, а з іншого – удосконалення конкретних адміністративно-правових інструментів і процедур, які забезпечують практичну реалізацію державної політики у цій сфері; з урахуванням цього запропоновано конкретні практично-орієнтовані пропозиції з удосконалення ефективності адміністративно-правових засад правового регулювання діяльності індустріальних парків;

- запропоновано впровадження єдиного цифрового порталу та створення єдиного спеціалізованого адміністратора (це може бути розширення повноважень існуючого Управління індустріальних парків та супроводу інвестицій Міністерства економіки та довкілля України або створення на його основі нового органу – Державної агенції з управління індустріальними парками), що забезпечить скорочення адміністративних бар'єрів і спрощення взаємодії інвесторів із державою;

удосконалено:

- *мету, завдання та спеціальні принципи* адміністративно-правового регулювання у сфері створення та функціонування індустріальних парків; до останніх, зокрема, запропоновано відносити: 1) принцип цільової економічної спрямованості адміністративно-правового регулювання; 2) принцип підвищеної правової визначеності нормативного регулювання діяльності індустріальних парків та стабільності умов інвестування; 3) принцип поєднання регуляторних і стимулюючих засобів з акцентом на стимулюванні;

4) принцип пріоритету врегулювання інфраструктурної забезпеченості; 5) принцип координації та інституційної узгодженості; 6) принцип спрощення адміністративних процедур та усунення регуляторних бар'єрів; 7) принцип адресності державної підтримки та відповідальності за її використання; 8) принцип цифровізації адміністративно-правових процедур; 9) принцип екологічної безпеки та сталого розвитку; 10) принцип адаптивності до особливих умов функціонування держави;

- існуючу нормативну модель державного стимулювання створення та функціонування індустріальних парків, зокрема запропоновано додатково врахувати відповідні адміністративно-правові засоби стосовно: окремого механізму для забезпечення швидшого старту нових індустріальних парків, з мінімальним пакетом вимог на початковій стадії (зокрема, спрощений механізм попереднього фінансування), розмежування моделей стимулювання шляхом нормативного закріплення дозволу паралельного функціонування обох моделей (компенсаційної та інфраструктурної), з урахуванням обмежень воєнного стану, створення спеціального Фонду розвитку індустріальних парків, незалежного від політичних циклів та щорічної бюджетної процедури, оптимізації вимог щодо звітності та підтвердження критеріїв, особливо для парків на початковій стадії або в умовах воєнного стану;

- систему та складові адміністративно-правових засад організації і функціонування індустріальних парків, до яких, окрім нормативно визначених в законодавстві, запропоновано відносити наступні адміністративно-правові засади, які мають фундаментальне значення: встановлення для кожного окремого індустріального парку його функціонального призначення та виокремлення додаткових завдань функціонування індустріальних парків, пов'язаних із залученням інвестицій, економічним розвитком, впровадженням новітніх технологій, створенням нових робочих місць і захистом навколишнього природного середовища; принцип територіальності — індустріальний парк створюється та існує в межах конкретної вибраної відповідно до положень цього Закону території; обмеження видів

господарської діяльності, що може здійснюватися на території індустріального парку; а також особливий договірний порядок створення індустріальних парків;

- класифікацію інструментів адміністративно-правового регулювання діяльності індустріальних парків до яких віднесено: нормативні інструменти; адміністративно-процедурні інструменти; інструменти фінансово-правового стимулювання; адміністративно-договірні інструменти; контрольно-наглядові та моніторингові інструменти.

- доктринальне розуміння елементів управління та запропоновано удосконалити порядок взаємодії між Мінекономіки та місцевими органами влади шляхом створення регіональних офісів розвитку індустріальних парків у формі координаційних рад при ОДА або РДА, що зможуть гарантувати більшу адаптивність до потреб та інтересів конкретної територіальної громади, включно із наданням ініціативним громадам, бізнес-асоціаціям та іншим стейкхолдерам права на участь в їх засіданнях;

дістало подальшого розвитку:

- положення щодо узагальнення історичного досвіду розвитку індустріальних парків в зарубіжних країнах, до яких віднесено чотири покоління індустріальних парків: 1970-1975 pp; 1975-1985 pp.; 1985-1995 pp.; 1995-до тепер.

- принципи побудови нормативного матеріалу стосовно засад діяльності індустріальних парків, спільних для України та держав-членів ЄС, до яких віднесено: диверсифікація форм власності, фінансових джерел створення та підтримання роботи індустріальних парків, договірна природа створення індустріальних парків, безпосередній зв'язок з впровадженням наукомістких технологій, інноваційних засобів і способів ведення бізнесу в індустріальному парку та інші;

- взаємодія суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку та запропоновано шляхи удосконалення такої взаємодії: розширити перелік документів, які розробляються ініціатором створення;

- обґрунтування факторів забезпечення екологічного механізму функціонування індустріальних парків в Україні у контексті розбудови в Україні еко-індустріальних парків. Запропоновано критерії віднесення індустріального парку до статусу екоіндустріального, впровадження на державному рівні систему стимулів (бонусів) за досягнення вказаних критеріїв енергетичної незалежності та екологічної іноваційності.

За результатами дослідження адміністративно-правових засад організації та функціонування індустріальних парків обґрунтовано та сформульовано зміни і доповнення до п. 1 ч. 2 ст. 19, п. 3 абз. 2 ч. 4 ст. 19, п. 4 ч. 1 ст. 25, п. 9 ч. 2 ст. 26, п. 4 ч. 2 ст. 26 Закону України «Про індустріальні парки» (в частині впорядкування порядку відбору керуючих компаній, їх підзвітності, а також забезпечення визначеності при виборі і залучені учасників індустріальних парків).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження, сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані:

– *у науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень правової природи та особливостей створення і функціонування індустріальних парків як територій із особливим правовим режимом господарювання;

– *у нормотворчому процесі* – сформульовані в дисертації висновки можуть стати основою для внесення змін до законодавчих актів України у сфері діяльності індустріальних парків;

– *у правозастосовній діяльності* – положення дисертаційного дослідження сприятимуть забезпеченню єдності розуміння і правильного застосування норм та усталеної практики, що стосуються функціонування індустріальних парків;

– *у навчальному процесі* – при підготовці відповідних розділів підручників і навчальних посібників з цивільного права та викладанні цієї дисципліни.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно, сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Наукова новизна одержаних результатів дослідження отримана особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися та обговорювалися на Міжнародних науково-практичних конференціях «Правові, управлінські та економічні засади розбудови європейських цінностей в Україні» (м. Хмельницький, 22 травня 2022 року), «Європейський Союз та європейська інтеграція України в епоху глобальних викликів: право, політика, безпека» (м. Київ, 26 травня 2026 року).

Публікації. Основні висновки, пропозиції та рекомендації, викладені в дисертаційному дослідженні, знайшли відображення у 6 публікаціях, з яких 3 наукові статті опубліковані у фахових наукових журналах України, 1 стаття опублікована в БД Scopus, 2 тези доповідей оприлюднені на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки, обсяг основного тексту дисертації – 179 сторінок. Список використаних джерел містить 249 найменувань на 29 сторінках. Додатки викладено на 2 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

1.1. Нормативно-правове регулювання організації та функціонування індустріальних парків

Особливості правової природи індустріальних парків як спеціальних економічних зон з власним правовим режимом створення та функціонування, оподаткування, залучення інвестицій, правових відносин між керуючою компанією, учасниками індустріальних парків тощо, насамперед визначаються на нормативному рівні, зумовлюючи необхідність вивчення специфіки вітчизняного регулювання та передового зарубіжного досвіду, насамперед у країнах-членах ЄС. Вбачається, що саме звернення до нормативних засад діяльності індустріальних парків дозволить надалі встановити адміністративно-правові принципи побудови ефективної системи управління та здійснення господарської діяльності на території індустріальних парків, виокремити специфіку внутрішніх та зовнішніх зв'язків у діяльності індустріальних парків.

У вітчизняному законодавстві вже близько 10 років, з 2012 року, діє спеціальний Закон України «Про індустріальні парки» [154], який, відповідно до преамбули, визначає правові та організаційні засади створення і функціонування індустріальних парків на території України з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури. Неодноразово зазнаючи критики через недосконалість та неефективність його положень, вказаний Закон, тим не менш, зазнавав змін та доповнень лише 9 разів, серед яких найбільш істотними варто визнати новації, пов'язані із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» та деяких інших законодавчих актів України щодо залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом стимулювання

створення індустріальних парків» від 7 вересня 2021 року (далі – Закон № 1710-IX) [138], яким передбачається надання низки важливих пільг та заходів компенсаційного характеру, що надаються у зв'язку з функціонуванням індустріальних парків. На стадії законотворчої діяльності перебувають також комплексні законопроекти, спрямовані на вдосконалення функціонування індустріальних парків [130], і навіть запровадження моделі еко-індустріального парку в Україні (урядовий законопроект № 12386 від 8 січня 2025 року [129]).

Для «визначення правових та організаційних засад створення і функціонування індустріальних парків на території України» розробники Закону України «Про індустріальні парки» заклали у структуру аналізованого нормативного акту базові положення стосовно ключових використовуваних у Законі понять та категорій, порядку створення, принципів та умов функціонування індустріальних парків, прав та обов'язків ініціатора створення, керуючої компанії та уповноваженого державного органу, особливостей здійснення господарської діяльності на території індустріального парку, порядку ліквідації індустріального парку, засад здійснення державного контролю і форм сприяння, порядку ведення Реєстру індустріальних парків та ін. Так, відповідно до ч. 1 ст. 3 цього Закону, він поширюється на відносини, що виникають у зв'язку із створенням, функціонуванням та ліквідацією індустріальних парків на основі використання його учасниками земельних ділянок, природних ресурсів, майна і цілісних майнових комплексів для здійснення господарської діяльності. Вихідними приписами є положення ст. 4 Закону України «Про індустріальні парки», якими встановлюються основні засади їх організації та функціонування, що будуть детально проаналізовані нами далі. Одним з відносно нещодавніх нововведень (у вересні 2021 року) до тексту Закону стало визначення органів, які, в межах повноважень, визначених цим Законом та іншими актами законодавства України, здійснюють державне управління у

сфері створення та функціонування індустріальних парків на території України, а саме:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику (Міністерство економіки та довкілля України [123]);
- 3) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику щодо створення і функціонування індустріальних парків на території України (уповноважений державний орган, функції якого поки що також виконує Мінекономіки та який, відповідно до пп. 1 п. 3 Прикінцевих положень Закону № 1710-IX повинен був бути створений урядом до 1 січня 2025 року);
- 4) місцеві органи виконавчої влади;
- 5) органи місцевого самоврядування.

При цьому Закон враховує специфіку створення індустріальних парків на землях різних форм власності: право на створення індустріальних парків на землях державної і комунальної власності мають органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які згідно з Конституцією України [75] здійснюють право власника на землю від імені Українського народу і відповідно до закону наділені повноваженнями розпорядження земельними ділянками, а також орендарі земельних ділянок, які згідно з цим Законом відповідають вимогам щодо використання їх для індустріального парку (ст. 5 Закону), а право на створення індустріальних парків на землях приватної власності мають власники чи орендарі земельних ділянок, які згідно з цим Законом відповідають вимогам щодо використання їх для індустріального парку (ст. 6 Закону).

Важливим аспектом нормативного регулювання порядку створення та функціонування індустріальних парків згідно з аналізованим законодавчим актом є договірна природа виникнення як самого парку, так і здійснення господарської діяльності на його території. Відповідно до ч. 1 ст. 21 Закону України «Про індустріальні парки» договір про створення та функціонування

індустріального парку укладається між ініціатором створення та вибраною згідно з цим Законом юридичною особою, яка після підписання цього договору набуває статусу керуючої компанії. Ч. 1 ст. 22 Закону встановлює й істотні умови договору про створення та функціонування індустріального парку, до яких віднесено:

- 1) предмет договору;
- 2) строк договору;
- 3) кадастрові номери, місце розташування та розміри земельних ділянок, на яких створено індустріальний парк;
- 4) порядок та умови облаштування індустріального парку;
- 5) порядок та умови здійснення наукової діяльності у межах індустріального парку;
- 6) порядок та умови залучення учасників;
- 7) порядок та умови надання учасникам прав на земельні ділянки та об'єкти у межах індустріального парку;
- 8) порядок та умови надання послуг та прав користування інженерно-транспортною інфраструктурою;
- 9) порядок та умови страхування керуючою компанією активів ініціатора створення, отриманих у користування;
- 10) правовий режим майна, створеного керуючою компанією у межах індустріального парку, а також переданого для використання майна, що є власністю ініціатора створення;
- 11) склад та порядок надання керуючою компанією звітності ініціатору створення та уповноваженому державному органу;
- 12) порядок набрання чинності цим договором з дня його підписання.

Зазначені істотні умови прямо вказують на комплексну правову природу договору про створення індустріального парку за українським законодавством, що зумовлюється тривалістю його укладення, тісним зв'язком із використовуваними земельними ділянками, капітальністю інвестицій, необхідністю забезпечення належної інфраструктури, страхування

підприємницьких ризиків. Ці позиції прослідковуються й у інших приписах Закону, зокрема у нормах, які встановлюють вимоги до земельної ділянки у межах індустріального парку, умов її використання, вибору території для індустріального парку, правових форм та порядку використання земель у межах останнього, а згідно з нещодавніми змінами навіть орієнтовного переліку об'єктів, які можуть розміщуватись на території індустріального парку.

При цьому здійснюється відсилання до відповідних положень Земельного кодексу України [44]: у межах індустріального парку використання учасниками земельних ділянок може здійснюватися у правових формах, передбачених Земельним кодексом України. Керуюча компанія, що у встановленому законом порядку набула право оренди на землі індустріального парку, передає у володіння та користування земельні ділянки (суборенду) з правом їх забудови учасникам, іншим суб'єктам індустріальних парків відповідно до земельного законодавства України (ч. 1-2 ст. 11 Закону) [127]. Договірний порядок передбачається ст. 30 аналізованого Закону й стосовно провадження господарської діяльності на території індустріального парку: договір про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку укладається між керуючою компанією та суб'єктом господарювання, який має намір набути статус учасника індустріального парку, з подальшим визначенням істотних умов такого договору у ст. 30 Закону.

Окрім договірної форми створення індустріального парку та здійснення у його межах господарської діяльності варто відзначити встановлення у нормах Закону України «Про індустріальні парки» конкурсного порядку вибору керуючої компанії. Адже згідно з ч. 1 ст. 18 Закону вибір керуючої компанії індустріального парку, створеного на землях державної чи комунальної власності, здійснює ініціатор створення такого парку на конкурентних засадах шляхом організації і проведення відкритого конкурсу в порядку, визначеному цим Законом. При цьому, якщо земельні ділянки, призначені для створення індустріального парку, перебувають у

приватній власності, керуюча компанія визначається ініціатором створення самотійно [154].

Окремо Розділом VIII Закону України «Про індустриальні парки» окреслюється сутність та правові форми державного стимулювання індустриальних парків. Визначається, що державне стимулювання облаштування та функціонування індустриальних парків може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законодавством, а також закріплюється норма, що уповноважений державний орган, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад у порядку, передбаченому законодавством, щороку подають пропозиції до проекту Державного бюджету України та проектів рішень про відповідні місцеві бюджети щодо фінансової підтримки облаштування індустриальних парків. Відповідно до змін, внесених Законом України № 1710-IX та Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями» від 9 серпня 2023 року № 3311-IX [136], у чинній редакції ч. 3 ст. 34 Закону України «Про індустриальні парки» встановлено, що з метою створення та функціонування індустриальних парків керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання та учасникам індустриальних парків за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законом надаються компенсації, кошти на безповоротній основі, а також податкове та митне стимулювання.

З приводу останнього у літературі попередньо відзначалося, що тривалий час нормативно не було врегульоване питання щодо податкових преференцій для суб'єктів індустриальних парків, що, відповідно, передбачено Законом України «Про індустриальні парки», хоча Кабінету Міністрів України на розробку відповідного законопроекту було встановлено трьохмісячний термін після набуття чинності, що робило систему стимулювання створення і функціонування індустриальних парків неповною і невідповідною

очікуванням інвесторів [49, с. 21]. На сьогодні ж, із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» від 21 червня 2022 року № 2330-IX [139] та Закону України «Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» від 21 червня 2022 року № 2331-IX [135], ці питання отримали певне унормування. Детальніше на їх приписах та загалом на державному стимулюванні облаштування та функціонування індустріальних парків зупинимось далі.

Іншим питанням стане ефективність їх подальшого застосування за необхідності встановлення обов'язковості надання державної підтримки розвитку індустріальних (промислових) парків в Україні, а не лише можливості надання такої допомоги з боку уповноважених державних органів та органів місцевого самоврядування. До додаткових зауважень та пропозицій, що висловлюються науковцями та заслуговують на увагу у світлі сказаного та не лише у контексті нормативного регулювання, але й стосовно організаційних та управлінських аспектів варто віднести: нерозвиненість інфраструктури та відсутність необхідних ресурсів для фінансування розбудови індустріальних парків; можливість, а не обов'язковість надання державної підтримки за рахунок державного та місцевих бюджетів і відсутність чітких процедур її отримання, що може призвести до відсутності такої підтримки при розбудові індустріальних парків та створює підстави для корупції; відсутність гарантій щодо стабільності законодавчо гарантованих умов функціонування та державної підтримки діяльності індустріальних парків, що стримує інвесторів; не унормованість питання надання пільгових кредитів, а також цільового фінансування для облаштування індустріальних парків, складна процедура узгодження переліку товарів, які ініціатор створення, керуюча компанія або учасник індустріального парку хочуть ввезти без сплати мита, що потребує узгодження в кількох міністерствах, не врегульоване питання щодо звільнення керуючих компаній від орендної плати

за земельні ділянки, неврегульовані засади створення і функціонування транскордонних індустріальних парків [49, с. 20-21] та деякі інші. Окремі з цих критичних зауважень вже отримують розв'язання у низці означених вище законів, до чого повернемося.

Проте важливо усвідомлювати, що вирішення означених проблем повинно відбуватись не точково шляхом прийняття численних законів про внесення змін до системних кодифікованих (наприклад до Податкового кодексу України [125] (далі – ПК України), Митного кодексу України (далі – МК України), Земельного кодексу України (далі – ЗК України) та спеціальних актів (у першу чергу до Закону України «Про індустріальні парки»)), а в рамках єдиної взаємоузгодженої та сучасної державної стратегії, побудованої з урахуванням зарубіжного досвіду, кращих світових практик та рекомендацій компетентних міжнародних організацій, деякі з яких будуть розглянуті нами далі.

При цьому наявне в Україні нормативно-правове регулювання організації та функціонування індустріальних парків, хоч і засновується на приписах спеціального Закону України «Про індустріальні парки», але ним не обмежується. Окремі норми, що стосуються звільнення від оподаткування митом устаткуванням, обладнання та інших матеріалів, у зв'язку з їх призначенням для функціонування індустріальних парків, закріплюються у ч. 6 ст. 287 МК України [108]. Крім цього, зберігають чинність та прийнято протягом останніх 2-3 років низку нових підзаконних нормативних актів: розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків в Україні» від 1 серпня 2006 року № 447-р [167]; постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розгляду документів про включення індустріального (промислового) парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків» від 19 січня 2022 року № 25 [151]; наказ Міністерства економіки України «Про затвердження форми Типового договору про створення та функціонування індустріального парку» від 20 липня 2022 року № 2202 [153]; постанова

Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ввезення на митну територію України та цільового використання нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться учасником індустріального (промислового) парку, включеного до Реєстру індустріальних (промислових) парків» від 7 вересня 2022 року № 997 [147]. Зокрема, останній з актів визначає механізм ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту та цільового використання нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, визначених ч. 6 ст. 287 МК України, що ввозяться учасником індустріального (промислового) парку, включеного до Реєстру індустріальних (промислових) парків, виключно для власного використання з метою здійснення ним діяльності у сферах, визначених п. 197.28-1 ст. 197 ПК України, на території (в межах) індустріального парку (без права відчуження, надання в оренду, лізинг чи передачу в користування третім особам на будь-яких інших умовах), і звільняються від оподаткування ввізним митом та податком на додану вартість за умови, що з дати виготовлення устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього до дати ввезення їх на митну територію України минуло не більше трьох років і вони не були у використанні. Разом із тим, слід погодитися із О. В. Акімовою та Д. Ю. Лінніком з приводу того, що податкові та митні пільги можуть бути додатковим фактором до спричинення корупції, що пов'язано саме із відсутністю чіткого законодавчого контролю надання компенсацій підприємствам, адже уповноважені державні органи (в межах наданих їм дискреційних повноважень) самостійно вирішують умови надання таких компенсацій [3, с. 24].

Також варто згадати схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 року № 176-р Стратегію розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки (далі – Стратегія розвитку індустріальних парків) [168], яка відсилає до Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Уряду від 3 березня 2021 року № 179 [145]. У останніх з них визначено стратегічний курс державної політики щодо

підвищення інвестиційної привабливості, що передбачає розширення та створення нових індустріальних парків, створення умов для ведення бізнесу в межах індустріального парку; у той час як Стратегія розвитку індустріальних парків, окрім опису та аналізу поточного стану справ у сфері створення і функціонування індустріальних парків, визначає тенденції та наводить обґрунтування щодо необхідності розв'язання виявлених проблем. До прикладу, вказана Стратегія постулює, що цільовим індикатором до 2030 року за відповідною стратегічною ціллю та напрямом «Промисловість» є залучення інвестицій в обсязі 8 млрд. доларів США через механізм індустріальних парків. Для розвитку індустріальних парків передбачається виконання таких завдань, зокрема: забезпечення умов для створення та розвитку індустріальних парків як інвестиційних майданчиків з наявною інженерно-транспортною інфраструктурою; забезпечення використання стимулів для резидентів індустріальних парків; забезпечення пріоритетності розвитку мережі індустріальних парків у регіональних стратегіях розвитку і включення до планів заходів з їх реалізації відповідних конкретних заходів та деякі інші.

Таким чином зсуви у нормотворчій та стратегічній роботі українського парламенту і уряду вказують на активізацію та, принаймні на цих рівнях, модернізацію підходів до створення і функціонування індустріальних парків. При цьому це безперечно потребуватиме й прийняття конкретних управлінських та фінансових рішень, що будуть досліджуватися нами далі у тісному взаємозв'язку із означеною законодавчою базою та стратегічними перспективами розвитку.

В Україні з появою у 2012 році нормативного регулювання (Закон України «Про індустріальні парки») динаміка створення індустріальних парків була незначною. Так за період з 2012 по січень 2022 року (майже 10 років) було створено 53 індустріальні парки [172; 28, с. 15], а після початку повномасштабної збройної агресії РФ – 57 індустріальних парків, з яких 35 у період 2024-2025 року. Станом на 01 січня 2026 року до Реєстру

індустріальних (промислових) парків офіційно включено 111 парків з яких 10 припинили свою діяльність.

Зазначена динаміка приросту кількості індустріальних парків за останні два роки пов'язана передусім із активізацією державної політики у цій сфері, зокрема із впровадженням березні-червні 2024 року комплексу заходів з державної фінансової підтримки та стимулювання розвитку індустріальних парків. Йдеться, насамперед, про механізми співфінансування облаштування інженерно-транспортної інфраструктури, надання державних грантів, компенсацію витрат на підключення до мереж. Саме ці інструменти створили реальні економічні передумови для зацікавленості як органів місцевого самоврядування, так і бізнесу у створенні та розвитку таких парків.

Водночас стрімке зростання кількості індустріальних парків у період 2024–2025 років слід розглядати не лише як результат вдосконалення нормативно-правового та адміністративного регулювання, але й як відповідь держави на виклики, пов'язані з повномасштабною збройною агресією та функціонуванням економіки в умовах воєнного стану. Втрата виробничих потужностей, релокація підприємств із територій активних бойових дій, руйнування інфраструктури, а також необхідність швидкого відновлення економічної активності обумовили потребу у створенні керованих, безпечних та інфраструктурно підготовлених майданчиків для ведення господарської діяльності.

У цьому контексті індустріальні парки виступають важливим інструментом державної політики, спрямованим на забезпечення стабільності виробничих процесів, концентрацію ресурсів, підвищення інвестиційної привабливості регіонів та підтримку релокованого бізнесу [6]. Їх функціонування дозволяє мінімізувати ризики для суб'єктів господарювання, пов'язані з воєнними загрозами, за рахунок централізованого підходу до забезпечення інфраструктури, логістики, енергопостачання та безпекових заходів. Крім того, в умовах воєнного стану індустріальні парки набувають значення не лише економічного, але й стратегічного інструменту, оскільки

сприяють збереженню виробничого потенціалу держави, створенню нових робочих місць, підтримці оборонно-промислового комплексу та забезпеченню безперервності критично важливих виробництв. Таким чином, активізація їх створення та розвитку є логічним наслідком переорієнтації державної політики на забезпечення економічної стійкості та відновлення країни в умовах війни, що додатково підкреслює актуальність дослідження адміністративно-правових засад організації та функціонування індустріальних парків.

Водночас за даними Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України розмір державної підтримки (стимулювання) індустріальних парків у 2024 році становив 1,1 млрд грн, а у 2025 році – 900,7 млн грн [45], що є досить відчутною підтримкою, зважаючи на те, що ці кошти спрямовуються на облаштування інфраструктури, яка є ключовим елементом у роботі з потенційними інвесторами. При цьому наявність належно підготовленої інженерно-транспортної та виробничої інфраструктури виступає базовою передумовою для прийняття інвесторами рішень щодо вкладення коштів, оскільки саме вона забезпечує зниження початкових витрат, скорочення строків запуску виробництва та мінімізацію операційних, а також адміністративних ризиків, пов'язаних з землею, адміністративними дозвільними процедурами тощо.

Потрібно відзначити, що поточна державна політика розвитку індустріальних парків значною мірою базується на Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України [168]. Це також є одним із ключових факторів посилення уваги держави до розвитку мережі індустріальних парків як інструменту стимулювання економічного зростання. Очевидно, що без належного пакета стимулів вітчизняні індустріальні парки здебільшого не будуть здатні залучати інвестиції та залишатимуться у стані фактичної стагнації [18]. Саме тому формування ефективної системи державної підтримки, яка включає фінансові, податкові, організаційні та інфраструктурні інструменти, є

визначальною передумовою їх повноцінного функціонування та розвитку. Винятком можуть бути лише ті індустріальні парки, розвитку яких сприятиме місцева влада та приватний бізнес. Наприклад, на створення і облаштування індустріального парку «*Innovation Forpost*» у м. Дніпрі з місцевого та Державного бюджету передбачається виділити по 10% від запланованого обсягу інвестицій, що надалі сприятиме інвестиційним надходженням від приватних компаній [217]. За ініціативою органів місцевого самоврядування, учасники парку також звільнятимуться від сплати земельного податку та ПДВ. Очікується, що надання таких умов дозволить відновити деградовану промислову територію міста шляхом розміщення на території ІП виробництва електричних машин (виготовлення дронів, робототехніки та іншої продукції машинобудування для відстеження засобів наземного транспорту, спостереження за нижніми шарами атмосфери і потреб агропромислового комплексу), електричного устаткування і обладнання (виготовлення акумуляторних батарей тривалого терміну дії), інноваційного виробництва металургічної продукції (виготовлення легких і надміцних металевих сплавів з використанням нанодисперсних домішок), виробництва різної мінеральної продукції (виготовлення піноскла з високим рівнем міцності і теплопровідності), надання комп'ютерних послуг (розробка автоматизованих систем управління та програмного забезпечення для потреб виробничих підприємств) [18].

Особливої ваги функціонування індустріальних парків набуває в умовах воєнного стану, коли держава об'єктивно стикається з необхідністю забезпечення стабільного фінансування оборонного сектору та підтримки оборонно-промислового комплексу. У цьому контексті індустріальні парки виступають інструментом відновлення та нарощування виробничих потужностей, у тому числі тих, що можуть бути залучені до виконання оборонних замовлень, а також забезпечують можливості для релокації підприємств із зон бойових дій у відносно безпечні регіони. Це, у свою чергу, сприяє збереженню виробничого потенціалу, створенню робочих місць та

розширенню податкової бази, що є критично важливим для наповнення державного бюджету та фінансування оборонних витрат.

У цьому контексті індустріальні парки виступають своєрідним каталізатором залучення як внутрішніх, так і іноземних інвестицій, створюючи умови для більш ефективного та масштабного вкладення капіталу порівняно з індивідуальними інвестиційними проєктами поза межами таких парків. Таким чином, їх розвиток має системне значення не лише для відновлення економіки та забезпечення зайнятості населення, але й для підтримання обороноздатності держави та формування стійкої фінансово-економічної основи функціонування країни в умовах тривалих безпекових викликів.

Слід також відмітити, що з метою підвищення інвестиційної активності регіонів та забезпечення їх конкурентоспроможності у економічно розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, використовуються різні територіально-організаційні механізми стимулювання розвитку окремих територій. Україна теж має певний досвід таких механізмів у формі спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку, технопарків [117] тощо. Однак на сьогодні в Україні поняття «СЕЗ» у значній мірі дискредитоване через використання корупційних схем та низький рівень їх бюджетної ефективності. Думки фахівців із доцільності використання спеціальних економічних зон в Україні є кардинально протилежними. Однак слід наголосити, що негативною є не сама концепція запровадження спеціальних економічних зон, а особливості механізмів її впровадження в Україні.

Головною перевагою концепції індустріальних парків є більш досконала система організаційно-інформаційних механізмів стимулювання процесів їх створення та функціонування, а також відповідність нормам СОТ. Індустріальні парки покликані не лише стимулювати інвестиції у промислове виробництво, але і забезпечити створення нових робочих місць, покращення галузевої структури реального сектора економіки [193, с. 171]. Однак процеси формування індустріальних парків в Україні, незважаючи на прийняття

відповідного закону, концепції розвитку, знаходяться лише на початковій стадії та стикаються з цілим рядом передусім організаційних та адміністративно-процедурних проблем [8, с. 509]. Динаміка реалізації проєктів, покладених в основу діяльності більшості індустріальних парків, а також виробничі та інвестиційні цикли відповідних бізнес-проєктів свідчать про те, що об'єктивна оцінка ефективності реалізації цієї державної політики можлива не раніше кінця поточного десятиліття, орієнтовно у період 2028–2030 років. Саме у цей період виробництва, створені у 2025–2027 роках, зможуть пройти базові 3–5-річні операційні цикли, що дозволить сформулювати показники їх економічної результативності, інвестиційної віддачі та впливу на регіональний розвиток.

Водночас слід враховувати, що зазначені часові орієнтири є умовними та залежать від низки зовнішніх факторів, насамперед безпекової ситуації в Україні. За відсутності суттєвого погіршення безпекового середовища у зв'язку з воєнними діями, яке могло б негативно вплинути на функціонування бізнесу, індустріальні парки мають потенціал стати одним із ключових інструментів довгострокового економічного відновлення та зростання.

Також слід підкреслити те, що розвиток виробничих технологій тісно пов'язаний із співпрацею з бізнесами інших країн світу, що передбачає необхідність поступової модернізації, яка повинна ґрунтуватися на впровадженні у виробництво досягнень науково-технічного прогресу для виготовлення продукції інноваційного характеру та конкурентоспроможної на зовнішньому і внутрішньому ринках. За світовим досвідом, як було показано вище, індустріальні парки є одним із дієвих організаційно-економічних інструментів прискорення соціально-економічного розвитку територій, їх розташування та формування «точок регіонального зростання» за рахунок застосування системи стимулюючих організаційно-економічних умов для їх учасників [103, с. 275]. Крім того в Україні є певний досвід функціонування технопарків, які часто плутають з ІП, проте основна відмінність їх від індустріальних парків, як ми підкреслювали вище, полягає в тому, що

технопарки сприяють розробленню та впровадженню нових технологій у виробництво, для них є обов'язковою присутність науково-дослідного складника у вигляді наукових інститутів, центрів, університетів. На відміну від них ІП забезпечують підприємства інфраструктурою для здійснення їх основної діяльності. Близьким до ІП є також поняття промислової зони. Основною їх відмінністю є наявність в індустріальних парків єдиної концепції розвитку території, що передбачає створення пулу орендаторів, єдиної системи управління, надання комунальних, інформаційних, охоронних та інших послуг [178].

Процес створення індустріальних парків в Україні знаходиться на початковому етапі, як це визнає українська наукова та експертна думки [99, с. 90], водночас динаміка приросту кількості парків останніх двох років, а також стимули закладені у законодавство, як вбачається, стали суттєвим драйвером розвитку парків по всій країні. На даний момент серед усіх регіонів України найбільша кількість промислових парків знаходиться у Закарпатській області (12), Києві та Київській області (20), та у Львові і Львівській області (18) [54].

Підводячи підсумки вищевикладеного, слід сказати, що індустріальні парки є порівняно новим та одночасно перспективним видом спеціальних економічних зон в Україні. Їх переваги полягають у можливості підвищення інституційної активності певних територій, створенні регіональних точок зростання, проведенні структурної перебудови економіки, створенні нових робочих місць, «очищенні» міст від промислового виробництва. Також міжнародний досвід засвідчує важливу роль діяльності індустріальних парків у забезпеченні випереджального розвитку економіки в певних країнах світу. Відсутність належних, законодавчо встановлених інвестиційних стимулів обумовлює поки низьку ефективність функціонування індустріальних парків в Україні на поточному етапі, проте закладені у 2024 році і наразі реалізовані механізми фінансування розвитку інфраструктури уже показують ріст не лише кількості парків, але й завершених виробництв, що дозволяє обережно припускати про поступове укріплення цієї концепції в Україні (принаймні

станом на 01 січня 2026 року). Формування та реалізація комплексної промислової політики за вищевказаними напрямками сприятиме відкриттю близько 100 вітчизняних індустріальних парків, до яких буде залучено мільярди доларів США інвестицій з відповідними галузевими пріоритетами (харчова, деревообробна, меблева, целюлозно-паперова, машинобудівна, аерокосмічна, металургійна, оборонна тощо) та з оптимальною регіональною диверсифікацією зростання реальних доходів населення, збільшення несировинного випуску та експорту; збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів та фінансування соціальних ініціатив; входження України до клубу промислово розвинутих країн та довгострокова макрофінансова стабілізація. Це дозволить кардинально змінити на краще соціально-економічну траєкторію країни в термінах ключових макроекономічних показників: ВВП, інвестицій, зайнятості, доходів населення, випуску, експорту тощо, що є особливо важливим в умовах воєнного стану.

1.2. Загальна характеристика адміністративно-правових інструментів створення та діяльності індустріальних парків

Дослідження особливостей адміністративно-правового регулювання певних суспільних відносин, подібно до інших галузей публічного та приватного права, потребує звернення до основоположних принципів, на яких таке регулювання базується, встановлення їх характерних рис і статичного та динамічного зв'язку, конкретних проявів реалізації відповідних принципів на практиці. У світлі цього в науці адміністративного права широкого поширення отримало поняття адміністративно-правових засад, що використовується дослідниками як вихідна та фундаментальна категорія при встановленні змісту і ключових ознак регламентації нормами адміністративного права різних інститутів, віднесених до предмету регулювання цієї галузі [177].

При цьому у доктрині досі відсутній єдиний комплексний та взаємоузгоджений підхід до дефініції поняття адміністративно-правових засад

та помітні тенденції до звернення до цієї категорії як вже відомої, у першу чергу на рівні дисертаційних досліджень, де конструкція «адміністративно-правові засади» виступає базисною [5; 121; 23], та такою, що не потребує окремого дослідження, або ж змішування її змісту з сутністю суміжних категорій адміністративно-правового забезпечення, нормативного регулювання нормами адміністративного права тощо. Попри сутнісну подібність цих концептів у теорії та практиці адміністративного права, що буде проілюстровано нами далі, логіко-юридичний та граматичний аналізи, все ж, вказують на необхідність їх розмежування з виокремленням адміністративно-правових засад у окрему категорію.

Встановлення загального змісту поняття адміністративно-правових засад дозволить далі визначити специфіку розуміння останніх крізь призму організації і функціонування індустріальних парків, охарактеризувати їх види та взаємозв'язок між ними. Тому насамперед звернімось до теоретичного розуміння концепції адміністративно-правових засад у дисертаційних та монографічних працях вітчизняних науковців, публікаціях іншого характеру.

За усталеним розумінням засади або принципи є основою будь-якого правового регулювання та знаходять відображення у підходах до розуміння будь-яких правових відносин. До прикладу, Е. О. Шевченко резюмує, що адміністративно-правові відносини – це врегульовані адміністративно-правовими нормами на засадах «влада-підпорядкування» взаємовідносини (взаємозв'язки), що виникають в сфері публічного (державного і самоврядного) управління, між органами державного управління та іншими суб'єктами адміністративного права з реалізації їхніх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, що здійснюються в особливому правовому режимі забезпечення їх законності з боку держави [203, с. 1119]. При цьому розуміння власне адміністративно-правових засад є вужчим за дефініцію правових засад, потребуючи звернення до спеціальних наукових праць.

Так, М. І. Легенький у дисертаційному дослідженні, присвяченому визначенню адміністративно-правових засад формування та реалізації

державної політики у сфері освіти вказує на відсутність підходу до цього поняття у вітчизняній юридичній енциклопедичній літературі та у науці адміністративного права, де аналізований термін розглядається однобоко. У зв'язку з цим вчений пропонує власну дефініцію адміністративно-правових засад як сукупності основних методологічних характеристик і принципів регулювання суспільних відносин в окресленій сфері, яка встановлюється нормами адміністративного права та передбачає категоріальне, нормативно-правове і організаційно-управлінське забезпечення [98, с. 10]. Погоджуючись із сутністю, закладеною в пропонованій дефініції стосовно розуміння правової природи адміністративно-правових засад як системи методів і принципів, що лежать в основі регламентації відповідних відносин, вважаємо, що удосконалення потребує підхід стосовно згаданих категорій забезпечення. Так, з огляду на закріплення адміністративно-правових засад регулювання виключно на нормативному рівні, сумнівним видається виокремлення, поруч із категоріальним та організаційно-управлінським забезпеченням, нормативно-правового забезпечення, адже й попередні складові встановлюються на рівні правових норм. Крім цього, категоріальний рівень, на нашу думку, повністю охоплюється нормативно-правовим, виражаючись, до прикладу, у нормах-дефініціях.

Недостатньо визначеними є підходи до розуміння поняття адміністративно-правових засад, що розглядаються низкою авторів крізь призму різних правових інститутів. До прикладу, О. Ю. Чирик, окреслюючи поняття «громадянство» як комплексного юридичного інституту, що має адміністративно-правові засади регулювання, під останніми розуміє сукупність норм різних галузей права, які врегульовують однорідні суспільні відносини з питань громадянства і мають адміністративно-правові засади регулювання [199, с. 9]. Зміст «адміністративно-правових засад» за такого підходу фактично не встановлюється автором.

У дослідженні, присвяченому адміністративно-правовим засадам здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції

України, М. І. Пелех також не звертається до встановлення змісту поняття «адміністративно-правових засад», виокремлюючи лише характерні ознаки адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративно-запобіжних заходів органами Національної поліції, а саме те, що таке регулювання:

- 1) має цілеспрямований характер;
- 2) має організаційний і впорядкований характер;
- 3) має певний предмет правового регулювання [120, с. 23].

Зрозуміло, що такі ознаки не можна відносити до рис адміністративно-правових засад, оскільки вони не відображають їх сутності і специфіки порівняно з загальною категорією адміністративно-правового регулювання, засадничим фундаментом якого такі засади виступають.

У дисертаційній роботі Ю. М. Кириченко дається визначення «принципів діяльності органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права». Вони розглядаються як законодавчо зафіксовані нормами вітчизняного та міжнародного законодавства об'єктивно обумовлені природою публічної влади, стержневі, відносно стабільні, науково обґрунтовані засади, які, з одного боку, визначають організаційну структуру, соціальну спрямованість і основні властивості місцевого самоврядування як багатокомплексного соціально-правового явища, а з іншого, – які на протязі тривалого часу не зазнають суттєвих змін, і визначають характер і зміст нормотворчої і правозастосовчої діяльності виконавчих і представницьких органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративних правовідносин [56, с. 6].

Така позиція заслуговує на схвальну оцінку, оскільки надається не лише характеристика адміністративно-правових засад як принципів діяльності органів місцевого самоврядування з притаманними будь-яким правовим принципам властивостями стабільності та системності, але й окреслюється їх спрямування і предмет регулювання: вони визначають характер і зміст нормотворчої і правозастосовчої діяльності виконавчих і представницьких

органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративних правовідносин. Натомість у низці інших досліджень категорія «адміністративно-правових засад» взагалі не розкривається з огляду на її зміст і значення, та використовується як доконана та вже відома науці адміністративного права конструкція, поруч з поняттями адміністративно-правового забезпечення, адміністративно-правового режиму [180] тощо.

Вказаний підхід не можна вважати виправданим з огляду на різний обсяг та завдання правового регулювання, що розкриваються у сутності, зокрема, адміністративно-правового забезпечення порівняно з адміністративно-правовими засадами. Цілі першого з понять розкриваються через надання суспільним відносинам визначеності й стійкості, оскільки, з одного боку, воно вказує на найбільш доцільну поведінку суб'єктів в певних обставинах, а з іншого боку, гарантує сприяння, підтримку та охорону держави з метою неодмінного досягнення переслідуваного результату у врегульованих адміністративним правом суспільних відносинах [88, с. 115]. Натомість адміністративно-правові засади регулювання функціонування певних інститутів або суб'єктів, об'єктів у межах дії норм адміністративного права є лише елементом адміністративно-правового забезпечення, пов'язаним із закріпленням принципів, вихідних начал такої регламентації, на основі яких вже відбувається подальше унормування відповідних суспільних відносин. У той час як адміністративно-правове забезпечення відображає регулятивну функцію адміністративного права в цілому, що полягає у встановленні прав та обов'язків учасників суспільних відносин, що є предметом його правового регулювання, з метою організуючого або упорядковуючого управління такими відносинами [107, с. 129], адміністративно-правові засади визначають лише фундаментальні підходи, на яких повинно базуватись управління суспільними відносинами у межах дії норм адміністративного права в рамках конкретного правового інституту. Подібним чином П. В. Євдокимов розглядає механізми адміністративно-правового регулювання й організаційно-правового забезпечення у світлі професійної підготовки кадрів органів публічної

адміністрації у широкому сенсі, саме як систему взаємопов'язаних правових та організаційних засобів, за допомогою яких здійснюються й регулюються відносини, що стосуються професійної підготовки цих кадрів, досягається їх оптимізація і найбільш ефективний результат діяльності [39, с. 167].

У свою чергу під адміністративно-правовим режимом у доктрині розуміють сукупність установлених у законодавчому порядку правил діяльності, дій або поведінки громадян і юридичних осіб, а також порядок реалізації ними своїх прав у певних умовах (ситуаціях), забезпечення та підтримання суверенітету й оборони держави спеціально створеними для цієї мети службами державного управління, а отже визначальні позиції у цій категорії належать таким елементам як законодавче оформлення, змістове наповнення і спеціальний суб'єкт [62, с. 107]. Іншими словами, відмінність між адміністративно-правовим режимом та адміністративно-правовими засадами є як змістовною (перше поняття охоплює правові норми та здійснення відповідними суб'єктами належної згідно з цими нормами поведінки в межах певного особливого порядку, у той час як адміністративно-правові засади є принципами, на основі яких ґрунтується правове регулювання та, через це, відповідна діяльність), так і інструментальною (адміністративно-правовий режим є поєднанням різноманітних правових засобів, які застосовуються у межах певної режимної сфери, а адміністративно-правові засади характеризують основні начала регулювання фактично будь-яких суспільних відносин та інститутів, на які поширюються приписи положень адміністративного права).

Проте сказане не свідчить про звуження предмету, що може охоплюватись адміністративно-правовими засадами. До прикладу, слід погодитись із О. Л. Соколенко стосовно того, що адміністративно-правові засади захисту прав громадян комплексно визначають усю систему захисту прав і свобод особи й охоплюють різні організаційні питання її забезпечення [181, с. 304], тобто мають достатньо широкий обсяг правового регулювання. А тому їх зміст полягає не у межах поширення регулятивного впливу, а у

характері такого впливу. У світлі цього заслуговує на увагу концепція Г. Ю. Зубко щодо критеріїв відбору і класифікації принципів, необхідних для формування державної інфраструктурної політики України на засадах доктринального й офіційного підходів, у межах якої запропоновано авторське визначення концептуальних принципів, а саме: це лаконічно сформульовані засади, що водночас слугують як підґрунтям, так і орієнтиром для адміністративно-правового регулювання управлінської діяльності у сфері державної інфраструктурної політики; наведено їх авторську класифікацію, яка складається з таких елементів – груп принципів: методологічні (загальнонаукові), правничі, безпекові, економічні, політичні, управлінські, структурно-функціональні, інформаційно-комунікаційні, етичні, екологічні, програмно-технічні, комплексні [46, с. 6].

Зв'язок засад правового регулювання і принципів реалізації державної політики прослідковується й у висновках, що містяться у монографічній праці Р. М. Опацького, зокрема при встановленні концепційних засад розвитку ювенальної політики в Україні, де автор підкреслює, що прийнята державна ювенальна політика висуває до її здійснення певні вимоги, слугуючи для кожного регіону і країни в цілому своєрідним стимулятором у вирішенні проблем неповнолітніх, а у рамках загального розвитку суспільства вона повинна передбачати можливість прийняття на законодавчому рівні таких рішень, які враховували б особливості молодіжних проблем [115, с. 68]. Тобто засади (принципи) державної політики у відповідній сфері суспільних відносин повинні слугувати одночасно нормативним базисом (підґрунтям), орієнтиром на шляху подальшого вдосконалення правового регулювання та стимулом у вирішенні конкретних практичних проблем, що свідчить про їх фундаментальне значення для регулювання відповідної сфери.

Загалом до характерних ознак принципів адміністративного права відносяться такі:

1) вони формуються з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина й нормального функціонування громадянського суспільства та держави;

2) визначають найбільш загальні й стабільні вимоги, що сприяють їх утвердженню та захисту суб'єктами публічної адміністрації, визначають характер адміністративного права і напрямки його подальшого розвитку;

3) установлюють керівні засади-настанови, що визначають найважливіші правила, за якими здійснюється та організується діяльність суб'єктів адміністративного права;

4) принципи адміністративного права характеризуються прогресивністю, засвідчують ідеальні для умов сучасності основоположні засади поведінки суб'єктів адміністративного права, які є реально досяжними [1, с. 40].

У своїй сукупності наведені риси визначають організаційно-стимулюючу правову природу принципів адміністративного права, що є справедливим і по відношенню до адміністративно-правових засад. Виходячи з цього можливо говорити про комплексну правову природу останніх.

Підсумовуючи вищевикладене, можливо встановити, що під *адміністративно-правовими засадами* загалом та у контексті нашого дослідження варто розуміти системну сукупність основоположних способів, методів і принципів регулювання суспільних відносин нормами адміністративного права, через які проявляються регулятивна, управлінсько-організаційна та наглядово-контролююча функції адміністративного права. До характерних ознак адміністративно-правових засад, таким чином, належить те, що вони:

1) встановлюються на нормативному рівні та, здебільшого, у законах та кодифікованих актах у зв'язку з їх засадничою правовою природою. До прикладу, Є. В. Самусь резюмує, що адміністративно-правові засади здійснення функцій технічного регулювання органами системи МВС України знаходять своє закріплення у відповідному нормативно-правовому регулюванні правовідносин, що виникають під час здійснення органами

системи МВС України функцій технічного регулювання за допомогою адміністративно-правових засобів [176, с. 69];

2) відображають керівні ідеї та принципи, які лежать в основі здійснення державної політики у певній сфері суспільних відносин;

3) інтегровані в систему адміністративно-правового забезпечення, відіграючи в ній роль основних начал адміністративно-правового регулювання та одночасно вимог, на яких повинно базуватись прийняття будь-яких подальших норм;

4) можуть бути як статичними та незмінними, пов'язуючись із фундаментальними цінностями правової держави і демократичного суспільства, так і динамічними, пристосовуючись до зміни векторів державної політики у окресленій підгалузі чи інституті адміністративного права;

5) попри власну нормативно-правову природу, за змістом і спрямуванням можуть включати широкий перелік засад різного характеру: управлінських, організаційних, методологічних, дефінітивних, політичних, безпекових, інформаційно-комунікаційних, екологічних, технічних, інформаційно-цифрових тощо.

Звертаючись до адміністративно-правових засад організації і функціонування індустріальних парків, відзначимо, що базові з них, перш за все, визначаються на нормативному рівні у вигляді ключових принципів, сформульованих у ч. 1 ст. 4 Закону України «Про індустріальні парки» [154], згідно з якою створення і функціонування індустріальних парків на території України здійснюються на таких засадах:

1) вільного доступу до інформації про можливість використання земель для створення індустріальних парків;

2) конкурентності у виборі керуючої компанії на землях державної та комунальної власності;

3) гарантування прав на земельні ділянки у межах індустріального парку;

4) державного стимулювання створення індустріальних парків;

5) державного стимулювання залучення інвестицій в індустріальні парки [177, с. 72].

Розкриваючи зміст наведених засад організації і функціонування індустріальних парків у нашій державі, відзначимо що вона може бути забезпечена дієвою реалізацією адміністративно-правових інструментів, тобто конкретних важелів й юридичних форм, за допомогою яких суб'єкт публічного управління здійснює безпосередній регуляторний вплив. Розглядаючи реалізацію першої засади, що виражається у вільному доступі до інформації про можливість використання земельних ділянок для створення індустріальних парків, цей принцип є важливою гарантією доступності всього передбаченого Законом України «Про індустріальні парки» механізму ініціювання організації індустріального парку як особливого різновиду спеціальної економічної зони у межах визначеної території. Інструментом реалізації цього положення є законодавство України про інформацію та про доступ до публічної інформації. До прикладу, приписами Закону України «Про доступ до публічної інформації» [142] закріплюються гарантії та принципи забезпечення права на доступ до публічної інформації, серед яких прозорість та відкритість діяльності суб'єктів владних повноважень, вільне отримання, поширення та будь-яке інше використання інформації, що була надана або оприлюднена відповідно до цього Закону, крім обмежень, встановлених законом тощо. Принцип свободи поширення інформації при створенні індустріального парку інструментально відображається й у обов'язку ініціатора створення публічно оголосити про відкритий конкурс з вибору керуючої компанії з повідомленням про це у засобах масової інформації (п. 4 ч. 2 ст. 19 Закону) та встановлення Законом України «Про індустріальні парки» вимог до такого оголошення (ч. 3 ст. 19 Закону). Таким чином забезпечується реалізація й наступної засади – конкурентності у виборі керуючої компанії, дотримання якого особливо важливо при створенні та організації діяльності індустріальних парків на земельних ділянках державної та комунальної форм власності. Крім цього, згідно з ч. 3 ст. 14 аналізованого

Закону інформація про створені індустріальні парки є публічною, доступ до неї забезпечує уповноважений державний орган шляхом її розміщення на своєму офіційному веб-сайті.

Говорячи про інструменти державного стимулювання створення індустріальних парків та залучення в них інвестицій, варто відмітити інтенсифікацію законодавчих процесів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері індустріальних парків протягом останніх 4-5 років. Так, 7 вересня 2021 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» та деяких інших законодавчих актів України щодо залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом стимулювання створення індустріальних парків» [138], яким не лише удосконалено положення згаданого Закону в частині поняття індустріального парку, завдань, на виконання яких спрямоване функціонування індустріальних парків, врегульовано питання державного управління у сфері створення та функціонування індустріальних парків на території України та передбачено обмеження щодо створення індустріальних парків, пов'язані з тим, що, серед іншого, ініціатор створення, керуюча компанія не можуть бути створені/засновані фізичними особами - громадянами держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, або юридичними чи пов'язаними з ними особами, зареєстрованими у державі, визнаній Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом; але й закріплено низку компенсаційних та інших інструментів державного стимулювання стосовно суб'єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність в межах території індустріальних парків.

Серед таких організаційно-сервісних інструментів визначено, що уповноважений державний орган в рамках наданих йому повноважень та в цілях створення і підтримання ефективного функціонування індустріальних парків:

1) звертається до органів державної влади, підприємств, установ та організацій щодо вирішення питань, пов'язаних із створенням та функціонуванням індустріальних парків;

2) забезпечує сприятливі умови для створення та функціонування індустріальних парків;

3) забезпечує інформаційну та консультаційну підтримку ініціаторів створення і керуючих компаній та в інший спосіб сприяє залученню учасників;

4) забезпечує доступ до публічної інформації, пов'язаної з діяльністю індустріальних парків, та забезпечує інформаційну підтримку потенційних учасників з питань, що належать до його компетенції;

5) забезпечує надання керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання індустріальних парків за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками), коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків, забезпечує надання компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерних мереж у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

6) забезпечує надання учасникам індустріальних парків за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками), коштів на безповоротній основі для здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

7) за рахунок коштів, передбачених законом про Державний бюджет України, забезпечує фінансування будівництва, реконструкції, ремонту інженерно-транспортної інфраструктури для створення та функціонування індустріальних парків, а також облаштування індустріальних парків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України та ін. (цитуються окремі пункти ч. 1 ст. 27 Закону України «Про індустріальні парки»).

Крім цього, відповідно до ч. 3 ст. 34 Закону України «Про індустріальні парки» встановлюються стимулюючі фінансові інструменти створення та

функціонування індустріальних парків для керуючих компаній, ініціаторів створення та учасників індустріальних парків за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законом:

1) надається повна або часткова компенсація відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

2) надаються кошти на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для створення та функціонування індустріальних парків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

3) здійснюється компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

4) надаються податкове та митне стимулювання відповідно до законодавства [177, с. 73].

У аналітичних джерелах з приводу наведених змін та доповнень до Закону України «Про індустріальні парки» відзначається, що таким чином для учасників індустріальних парків передбачається компенсація вартості підключення до електричних мереж та інших комунікацій у розмірі 50%, а також окремо передбачається компенсація з державного бюджету частки капітальних інвестицій у розмірі від 15% до 70% упродовж перших трьох років залежно від обсягів експорту [97]. При цьому удосконалюються фінансові інструменти й у площинах податкового та митного стимулювання процесів створення та функціонування індустріальних парків. Мова йде про Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» від 21 червня 2022 року № 2330-IX [139] та Закон України «Про внесення зміни

до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» від 21 червня 2022 року № 2331-IX [135].

Таким чином, ПК України (із відсиланням до МК України у відповідних випадках) нині, закріплює зокрема такі інструменти державного стимулювання діяльності індустріальних парків у сфері свого правового регулювання:

1) звільнення від оподаткування прибутку учасника індустріального парку, включеного до Реєстру індустріальних парків, від здійснення господарської діяльності у сферах переробної промисловості (розділ 10, клас 11.07 розділу 11, розділи 13-17, 20-33 КВЕД 009:2010, крім класу 24.10 розділу 24 КВЕД 009:2010 та крім виробництва підакцизних товарів, за виключенням виробництва автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів); у сфері збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів (розділ 38 КВЕД 009:2010), крім захоронення відходів, або науково-дослідної діяльності (розділ 72 КВЕД 009:2010) виключно на території (в межах) індустріального парку, протягом 10 послідовних років, починаючи з першого числа першого місяця календарного кварталу, що визначений платником податку – учасником індустріального парку у поданій ним до контролюючого органу за місцем реєстрації такого платника податку складеній у довільній формі заяві про використання права на застосування передбаченого цим пунктом звільнення, але не раніше дня подання такої заяви (п. 142.4 ст. 142 ПК України). Важливо й те, що сума вивільнених від оподаткування коштів (сум податку на прибуток, що не сплачуються до бюджету та залишаються у розпорядженні платника податку – учасника індустріального парку) спрямовується на розвиток діяльності учасника індустріального парку в межах такого індустріального парку не пізніше 31 грудня наступного календарного року;

2) звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, визначених ч. 6 ст. 287 МК України, що ввозяться учасниками індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків, виключно для власного використання з метою здійснення ними діяльності у сферах переробної промисловості (розділ 10, клас 11.07 розділу 11, розділи 13-17, 20-33 КВЕД 009:2010, крім класу 24.10 розділу 24 КВЕД 009:2010 та крім виробництва підакцизних товарів, за виключенням виробництва автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів); у сфері збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів (розділ 38 КВЕД 009:2010), крім захоронення відходів, або науково-дослідної діяльності (розділ 72 КВЕД 009:2010) на території (в межах) індустріального парку (без права надання в оренду, лізинг чи передачу в користування третім особам на будь-яких інших умовах), за умови що з дати виготовлення устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього до дати ввезення їх на митну територію України минуло не більше трьох років і вони не були у використанні (п. 197.28¹ ст. 197 ПК України) [139]. Відповідно ж до згаданої ч. 6 ст. 287 МК України, таке звільнення надається за умови, що зазначене устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього, зокрема: є новими (з дати виготовлення до дати ввезення на митну територію України пройшло не більше трьох років); не були у використанні; ввозяться учасниками індустріальних парків виключно для власного використання на території (у межах) індустріального парку без права відчуження, передання в оренду, лізинг чи інше право користування третім особам на будь-яких умовах раніше п'яти років з дати їх ввезення на митну територію України [135];

3) надання права сільським, селищним та міським радам встановлювати пільги з податку, що сплачується на відповідній території, з об'єктів

нежитлової нерухомості, що розташовані на території індустріального парку та перебувають у власності учасників індустріального парку, включеного до Реєстру індустріальних парків (пп. 266.4.2. п. 266.4 ст. 266 ПК України);

4) надання права органам місцевого самоврядування у частині плати за землю за земельні ділянки, що входять до складу території індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків, нормативну грошову оцінку яких проведено, що використовуються ініціаторами створення індустріального парку, керуючою компанією індустріального парку та учасниками індустріальних парків: а) встановлювати ставки земельного податку та орендну плату в розмірі, меншому за розмір земельного податку, встановлений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування для певної категорії земель, що сплачується на відповідній території; б) звільняти від сплати земельного податку [139].

Як бачимо, якщо у аспектах звільнення від оподаткування прибутку учасника індустріального парку, включеного до Реєстру, від здійснення визначеної ПК України господарської діяльності у певних сферах, на території індустріального парку, а також звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться учасниками індустріальних парків, включених до Реєстру, виключно для власного використання з метою здійснення ними діяльності у визначених законом сферах, питання встановлення пільг з податку на нежитлову нерухомість, розташовану на території індустріального парку та таку, що перебувають у власності учасників парку, та у питаннях встановлення меншого розміру ставки земельного податку та орендної плати за землю, звільнення від сплати земельного податку, ПК України досі лише надає таке право органам місцевого самоврядування, проте не закріплює здійснення таких заходів податкового стимулювання діяльності індустріальних парків як обов'язкове.

У науковій літературі, у свою чергу, з приводу державної підтримки створення і функціонування індустріальних парків наголошується на тому, що наразі останні є основною формою спеціальних економічних зон (СЕЗ) та в рамках загального процесу деіндустріалізації повинні отримувати від держави податкові стимули за підтримки функціонування індустріальних парків, серед яких вивчення зарубіжного досвіду дозволяє виокремити: звільнення від сплати корпоративних податків, звільнення від сплати ПДВ з продажу програмного забезпечення, звільнення заробітної плати працівників від оподаткування, покриття виплат на соціальне страхування на 50% з державного бюджету, звільнення учасників технологічних (промислових, індустріальних парків) від мита на імпортовану продукцію та інших зборів в рамках дослідницьких і проектних програм [206, с. 39,41].

Втім, досі таких інструментів стимулювання недостатньо, оскільки відсутня єдина державна політика у сферах оподаткування та митної політики у взаємозв'язку зі створенням та функціонуванням індустріальних парків, а наявні механізми реалізуються недосконало та часто сприяють неефективному використанню ресурсів при здійсненні господарської діяльності у межах території індустріальних парків. Окрім пільгових та дотаційних заходів державного стимулювання можливо приділяти увагу й використанню організаційно-управлінських інструментів: сприяння при споживанні комунальних послуг, водовідведення, підготовки земельних ділянок до промислової діяльності, підключення телекомунікацій, створення і підтримання в належному стані транспортної та внутрішньої інфраструктури індустріальних парків, підготовки та перепідготовки кваліфікованої робочої сили, медичного та соціального забезпечення працівників тощо.

Наведене підкреслює той факт, що закріплена у Законі України «Про індустріальні парки» засада державного стимулювання організації та функціонування індустріальних парків не повинна та не може носити виключно декларативний характер, а потребує застосування конкретних адміністративно-правових інструментів. Поруч із цим можливим є

встановлення й вимог до учасників індустріальних парків у частині обсягу та спрямування отриманих інвестицій, досягнення конкретних економічних результатів, вимоги щодо створення певної кількості нових робочих місць та ін. [177, с. 73]. У світлі державного стимулювання діяльності індустріальних парків в Україні слід погодитись з висновками О. В. Долженкова, який вважає, що запровадження спеціального режиму оподаткування для платників податків в індустріальних парках сприятиме активізації економічної й інвестиційної діяльності на території України, розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення іноземних та вітчизняних інвестицій в реальний сектор економіки; підвищить конкурентоспроможність економіки на міжнародній арені [38, с. 64].

Додатковим реєстраційно-дозвільним інструментом стимулювання розвитку індустріальних парків, згідно з ч. 5 ст. 14 Закону України «Про індустріальні парки», є внесення у передбаченому цим Законом порядку за заявою ініціатора створення індустріального парку та за дотримання встановлених ним вимог, індустріального парку до Реєстру індустріальних парків. Згідно з абз. 3 ч. 5 ст. 14 Закону індустріальний парк може бути включений до Реєстру індустріальних парків за умови, що на час включення на його території (в межах) відсутні прийняті в експлуатацію протягом 10 останніх років до моменту прийняття рішення про створення індустріального парку закінчені будівництвом об'єкти виробничого призначення та/або відсутні об'єкти виробничого призначення, що експлуатувалися протягом п'яти останніх років до моменту прийняття рішення про створення індустріального парку (крім об'єктів виробничого призначення вугледобувного підприємства та/або його окремого (суміжного) відокремленого підрозділу, який не має статусу юридичної особи, що було ліквідовано, перебуває в стадії ліквідації (припинення) або планується до ліквідації, на які не поширюються обмеження цієї статті).

Вбачається, що такі інструменти спрямовані на забезпечення державного стимулювання і розвитку індустріальних парків з новітньою

інфраструктурою та виробничими потужностями. Як ми відзначали, у Реєстрі наводиться загальна інформація про найменування і місцезорозташування індустріального парку, дата включення у Реєстр та строк, на який його створено (у діапазоні від 30 до 50 років) та загальна площа використовуваної в межах індустріального парку земельної ділянки. Поруч із цим стосовно деяких з учасників міститься інформація щодо виду його діяльності згідно з КВЕД 009:2010, проте відсутні дані про види господарської діяльності, для здійснення якої створено сам індустріальний парк.

Вважаємо, що для удосконалення адміністративно-сервісних та контрольно-наглядових інструментів Реєстр варто доповнити відповідною інформацією як з метою забезпечення вільного доступу громадськості до таких даних, так і з метою належного державного стимулювання не індустріального парку як такого, а конкретної господарської діяльності, що провадиться відповідно до концепції його створення та у межах відповідної території. Так, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про індустріальні парки» мета, завдання створення та функціональне призначення індустріального парку є відомостями, що зазначаються ініціатором створення у концепції індустріального парку, а згідно з п. 3 ч. 1 ст. 15 цього ж Закону для прийняття рішення про включення індустріального парку до Реєстру індустріальних парків ініціатор створення подає до уповноваженого державного органу, в тому числі, концепцію індустріального парку.

При цьому у ч. 2 ст. 4 Закону України «Про індустріальні парки» вказується, що функціональне призначення індустріального парку визначається концепцією відповідного індустріального парку (зміст якої регламентується ст. 17 згаданого Закону). Додатково встановлюється, що особливості правового регулювання залежно від функціонального призначення індустріального парку та відповідні зобов'язання ініціатора створення та керуючої компанії індустріального парку визначаються договором про створення та функціонування індустріального парку. Таким чином формуються адміністративно-договірні інструменти діяльності

індустріальних парків. Так, згідно з ч. 4 ст. 4 Закону України «Про індустріальні парки» функціонування індустріальних парків спрямоване на:

- 1) залучення інвестицій та розвиток економіки України;
- 2) вирівнювання економічного розвитку регіонів та підвищення якості життя населення України;
- 3) запровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій;
- 4) створення нових робочих місць;
- 5) сталий розвиток та захист навколишнього природного середовища.

Тобто можливо говорити про те, що окрім основних засад організації і функціонування індустріальних парків, визначених у ч. 1 ст. 4 відповідного Закону, до них належать встановлення для кожного окремого індустріального парку його функціонального призначення та виокремлення додаткових завдань функціонування індустріальних парків, пов'язаних із залученням інвестицій, економічним розвитком, впровадженням новітніх технологій, створенням нових робочих місць і захистом навколишнього природного середовища, серед іншого.

У науково-аналітичних джерелах до адміністративно-правових інструментів організації та функціонування індустріальних парків в Україні, поруч із закріпленням правового статусу індустріального парку в Реєстрі індустріальних парків та встановлення спеціального правового режиму діяльності, пропонується відносити: функціонування впродовж індивідуально визначеного періоду, але не менше 30 років на основі затвердженої концепції; вимоги до земельної ділянки, яка згідно з чинною редакцією Закону України «Про індустріальні парки» повинна мати площу (сукупну площу суміжних земельних ділянок) не менше 10 гектарів та не більше однієї тисячі гектарів; вимоги до ініціаторів створення індустріальних парків на землях державної і комунальної власності та на землях приватної власності; спрощення процедур доступу та гарантування прав на земельні ділянки на території індустріальних парків; джерела фінансування облаштування індустріальних парків, якими можуть бути кошти державного та місцевих бюджетів, кошти приватних

інвесторів, у тому числі залучені за моделлю державно-приватного партнерства, залучені кошти, включаючи кредити банків та інших фінансово-кредитних установ, кошти з інших джерел, не заборонених законодавством; встановлення для керуючої компанії індустріального парку зобов'язання самостійно або за дорученням учасників одержувати дозволи та погодження в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у тому числі для здійснення будівництва об'єктів виробничого призначення та представляти інтереси учасників у відносинах з дозвільними органами, службами, підприємствами, установами та організаціями; умови здійснення господарської діяльності суб'єктом господарювання в межах індустріального парку визначаються договором, який від укладає з керуючою компанією [49, с. 9–10].

Узагальнюючи, слід вказати, що інструменти адміністративно-правового регулювання – це конкретні юридичні засоби, важелі та публічні процедури, за допомогою яких уповноважені органи (Мінекономіки, ДПС, ДМС, органи місцевого самоврядування) здійснюють регуляторний, стимулюючий та контрольний вплив на процес створення і функціонування індустріальних парків.

Такі інструменти можна розділити на наступні групи:

1. Нормативні інструменти: законодавче регулювання вимог до площі парку (від 10 до 1000 га), його цільового призначення та строків існування (не менше 30 років); встановлення особливого порядку землекористування, містобудування та надання публічних послуг; юридичне закріплення технологічних стандартів облаштування інфраструктури та стандартів функціонування екоіндустріальних парків

2. Адміністративно-процедурні інструменти: включення до Реєстру індустріальних парків; авторизація керуючої компанії та учасників шляхом занесення відомостей про керуючу компанію та учасників до державного реєстру; особливі земельні та містобудівні процедури: надання земельних ділянок комунальної/державної власності в оренду без проведення земельних

торгів, вилучення земель зі зміною цільового призначення за прискореним порядком.

3. Інструменти фінансово-правового стимулювання: податкові пільги: звільнення від податку на прибуток строком на 10 років (за умови реінвестування), звільнення від сплати ПДВ при імпорті нового устаткування; митні пільги: звільнення від сплати ввізного мита на обладнання та комплектуючі для власних потреб; пряма безповоротна державна допомога: надання коштів з державного та місцевих бюджетів на розбудову інженерно-транспортної інфраструктури (ЕЕ, газ, вода, дороги); компенсаційні фінансові заходи: часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами на облаштування парку та компенсація витрат на підключення до інженерних мереж.

4. Адміністративно-договірні інструменти: угоди про публічно-приватне партнерство; меморандуми про співпрацю з органами місцевого самоврядування; договір про створення та функціонування індустріального парку (між ініціатором та керуючою компанією); договір про здійснення господарської діяльності (між керуючою компанією та учасником парку).

5. Контрольно-наглядові та моніторингові інструменти: щорічний моніторинг діяльності у вигляді обов'язкової подачі звітів керуючою компанією до Мінекономіки для оцінки показників ефективності; адміністративні перевірки митними та податковими органами цільового використання обладнання, ввезеного за пільговим режимом; виключення з Реєстру індустріальних парків у разі відсутності діяльності протягом 2 років або систематичного порушення законодавства.

Поруч із визначеними основними засадами створення і функціонування індустріальних парків, дослідження дозволяє виокремити й низку інших засад. На нашу думку [177, с. 75] до них можливо віднести, по-перше, *територіальність* – індустріальний парк створюється та існує в межах конкретної вибраної відповідно до положень цього Закону території. На користь важливості цієї засади свідчать низка положень згаданого Закону. Так,

відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону вибір території для індустріального парку – це комплекс організаційно-правових, планувальних та інших дій ініціаторів створення індустріальних парків щодо пошуку, викупу, відведення і встановлення в натурі (на місцевості) вільних від забудови або забудованих земельних ділянок, призначених для створення індустріального парку. Принцип територіальності закріплений і у самому визначенні індустріального парку, що надається у п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки», сутність якого полягає у тому, що це *«визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері...»*.

Засада територіальності прослідковується наскрізно й у інших положеннях аналізованого Закону, зокрема при регулюванні питань вибору, використання та облаштування індустріальних парків (Розділ III); встановленні однією з істотних умов договору про створення та функціонування індустріального парку кадастрових номерів, місця розташування та розмірів земельних ділянок, на яких створено індустріальний парк; визначенні, що господарська діяльність, врегульована нормами цього Закону, здійснюється виключно на території (в межах) індустріального парку (п.п. 8-9 ч. 1 ст. 1, ст. 11¹ тощо). Крім цього, питання вибору території для індустріального парку окремо врегульовується у ст. 10 Закону, згідно з якою вибір території для індустріального парку на землях державної чи комунальної власності здійснюється органами державної влади та органами місцевого самоврядування з урахуванням вимог цього Закону, за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів, а також за рахунок залучених інвестицій, коштів приватних інвесторів та з інших джерел, не заборонених законодавством.

По-друге, до засад створення і функціонування індустріальних парків варто віднести *обмеження видів господарської діяльності*, що може

здійснюватися на території індустріального парку. Цей принцип має позитивний та негативний прояви. Відповідно до першого з них окреслюється загальне коло видів господарської діяльності, для провадження яких може створюватись індустріальний парк. До них належать: господарська діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), альтернативної енергетики, зберігання енергії, а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій (п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки»). Наступним абзацом цієї ж норми Закону закріплюється й негативний прояв згаданого обмеження: На території індустріальних парків не може здійснюватися діяльність з виробництва підакцизних товарів (за виключенням виробництва біологічних видів палива (біопалива), виробництва біокомпонентів, вироблення енергії з альтернативних джерел енергії, виробництва автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів) та господарська діяльність, що підпадає під ліцензування згідно з п.п. 18, 18¹, 20-22, 32 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [156]. Мова йде про випуск та проведення лотерей, діяльність на ринку азартних ігор, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» [140], посередництво у працевлаштуванні за кордоном (нині цей пункт виключено із Закону), промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України, культивування рослин (крім конопель для промислових цілей, визначених Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [157]), включених до таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України [146], розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів,

психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку, захоронення побутових відходів (нині цей пункт також виключено із тексту Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності»).

По-третє, поруч з засадою щодо конкурентності вибору керуючої компанії на землях державної та комунальної власності, положеннями Закону України «Про індустриальні парки» встановлюється *особливий договірний порядок створення індустриальних парків*, що також може розглядатись як додатковий принцип їх організації і функціонування. Так, відповідно до ч. 1 ст. 21 Закону договір про створення та функціонування індустриального парку укладається між ініціатором створення та вибраною згідно з цим Законом юридичною особою, яка після підписання цього договору набуває статусу керуючої компанії. Крім ініціатора створення та керуючої компанії індустриального парку, Закон передбачає здійснення на його території господарської діяльності також учасниками індустриального парку. Згідно з ч. 1 ст. 29 Закону суб'єкт господарювання набуває статусу учасника, за умови виконання таких двох критеріїв:

- 1) укладення з керуючою компанією договору про здійснення господарської діяльності у межах індустриального парку;

- 2) набуття права на земельну ділянку на підставах та в порядку, встановлених земельним законодавством України, та/або на інший об'єкт (частину об'єкта) нерухомого майна у межах індустриального парку.

Тобто вибудовується триланкова система суб'єктів, що можуть здійснювати господарську діяльність у межах індустриального парку, що провадиться відповідно до законодавчих засад та договірних положень (договору про створення та функціонування індустриального парку, договору про здійснення господарської діяльності у межах індустриального парку) і концепції індустриального парку, затвердженої ініціатором створення.

Ініціаторами створення індустриальних парків, відповідно до приписів ст. 13 Закону України «Про індустриальні парки» можуть бути:

- 1) орган державної влади (на земельних ділянках державної власності);

2) орган місцевого самоврядування (на земельних ділянках комунальної власності), який згідно з Конституцією України здійснює право власника на землю від імені Українського народу і відповідно до закону наділений повноваженнями розпорядження землею;

3) юридичні та фізичні особи – орендарі земельних ділянок державної, комунальної та приватної власності, які можуть бути використані та пропонуються ними для створення індустріального парку;

4) юридичні та фізичні особи – власники земельних ділянок приватної власності, які можуть бути використані та пропонуються ними для створення індустріального парку.

Таким чином, Законом передбачається широка диверсифікація стосовно форм власності та організаційно-правових форм юридичних осіб публічного та приватного права, що можуть виступати ініціаторами створення індустріальних парків. Тобто можливість ініціювання створення такого парку не ставиться в залежність від цих факторів та не надається виключно органам державної влади та місцевого самоврядування. Натомість приймаються до уваги інші критерії: відповідність вимогам до земельної ділянки, наявність концепції індустріального парку та включення до її змісту усіх необхідних елементів, здійснення суб'єктами господарювання в межах території індустріального парку лише тієї господарської діяльності, що дозволяється Законом тощо.

Отже, під *адміністративно-правовими засадами організації і функціонування індустріальних парків* пропонуємо розуміти [177, с. 76] системну сукупність основних способів, методів і принципів регулювання порядку створення та діяльності індустріальних парків, що закріплюються на рівні Закону України «Про індустріальні парки» та в низці інших законодавчих актів, і спрямовані на підтримання особливого адміністративно-правового режиму здійснення господарської діяльності на території індустріальних парків, досягнення завдань і цілей розвитку вітчизняної економіки,

підвищення її інноваційного рівня та державного стимулювання інвестицій у відповідні галузі.

1.3. Адміністративно-правові принципи організації та функціонування індустріальних парків в Україні

Як відомо адміністративно-правове регулювання є одним із методів здійснення зокрема державної економічної політики [208] та спрямоване на забезпечення розвитку промислового сектору, залучення інвестицій і формування сприятливого бізнес-середовища в країні. В умовах необхідності розвитку економіки нашої держави в період воєнного стану та забезпечення наповнення державного бюджету роль індустріальних парків суттєво зростає. Саме тому важлива роль належить державі, яка за допомогою, зокрема адміністративно-правових інструментів та засобів, з урахуванням цілей такого регулювання визначає стратегічні пріоритети.

В доктрині адміністративного права під адміністративно-правовим регулюванням зазвичай прийнято розуміти цілеспрямований вплив правових норм, прийнятих державою, який забезпечується відповідними адміністративно-правовими засобами та за допомогою якого врегульовується відповідна сфера суспільних відносин [185, с. 51; 59; 15, с. 320]. Стратегією розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 року № 176-р до першочергових цілей розвитку індустріальних парків, зокрема віднесено: 1) удосконалення правових засад створення, функціонування та розвитку індустріальних парків; 2) запровадження фінансових та нефінансових (консультаційна та інформаційна підтримка) стимулів для індустріальних парків; 3) державне стимулювання проєктів створення інфраструктури та облаштування індустріальних парків, які забезпечують найбільш відчутний соціально-економічний, позитивний екологічний ефект та здійснюють мінімальний вплив на клімат, а також забезпечують масштабування і

мультиплікацію такого ефекту; 4) Забезпечення інституційного розвитку системи формування та реалізації державної політики щодо створення і функціонування індустріальних парків, зокрема на засадах саморегулювання, сприяння створенню професійних об'єднань, які взаємодіють між собою, в тому числі здійснюватимуть регулярний обмін інформацією та досвідом у цій сфері [168]. Видається, що вказані нормативні цілі є тим дороговказом крізь призму якого слід досліджувати адміністративно-правове регулювання організації та діяльності індустріальних парків в Україні, адже саме через вказані цілі держава встановила пріоритети та зазначила кінцеву мету, яку вона вважає прийнятною у цій сфері державної політики.

Традиційно дослідження адміністративно-правового регулювання у тій чи іншій сфері здійснюється через встановлення його ключових елементів. Зважаючи на те, що адміністративно-правове регулювання організації та діяльності індустріальних парків в Україні (як і в зарубіжних країнах) є не дослідженим, автор вважає, що найбільш доречно такий аналіз здійснювати шляхом виявлення і дослідження передусім таких його ключових елементів:

- 1) об'єкта адміністративно-правового регулювання;
- 2) суб'єктів адміністративно-правового регулювання;
- 3) мети та завдань регулювання;
- 4) принципів адміністративно-правового регулювання.

Окремо слід зазначити, що важливе значення у межах адміністративно-правового регулювання мають також форми і методи адміністративно-правового впливу, адміністративно-правові засоби (інструменти) регулювання, результати такого регулювання, нормативні механізми їх оцінки, а також гарантії його ефективності. Водночас, з урахуванням обсягу цього дослідження та стану наукової розробленості відповідної проблематики, зазначені елементи не є предметом детального аналізу у цій частині роботи та будуть досліджені у спеціальній частині дисертації при безпосередньому аналізі правовідносин, що виникають у процесі створення і функціонування індустріальних парків між їх суб'єктами.

Як відомо *об'єктом адміністративно-правового регулювання* в науці адміністративного права прийнято вважати певну сферу суспільних відносин, врегульованих нормами чинного адміністративного законодавства [22, с. 118]. Аналіз законодавства про індустриальні парки дозволяє встановити, що зазначена сфера правового регулювання є комплексною і врегульована низкою нормативно-правових актів, які мають різну галузеву правову природу. З метою встановлення змісту та правової природи відносин, які врегульовуються відповідними нормативно-правовими актами, доцільно окреслити, які саме види правовідносин виникають у зв'язку зі створенням та функціонуванням індустриального парку. Такий підхід зумовлений тим, що законодавство у цій сфері регламентує не ізольований одноразовий юридичний факт, а складний багатостадійний процес, у межах якого послідовно виникають, змінюються та припиняються різні за своєю правовою природою відносини. Логіка такого поділу впливає як із самого змісту законодавства про індустриальні парки, так і з характеру практичної реалізації відповідних проєктів: нормативні акти окремо врегульовують питання ініціювання створення індустриального парку, його включення до Реєстру, укладення договору про створення та функціонування, розвитку інфраструктури, державного стимулювання, залучення учасників, звітування про функціонування, а також припинення статусу чи виключення з Реєстру. Саме тому для цілей наукового аналізу видається обґрунтованим здійснити поділ цього процесу на окремі етапи, кожен із яких може характеризуватися специфічним колом суб'єктів, юридичних фактів, прав та обов'язків, а також відмінним набором адміністративно-правових засобів впливу.

Для цього, видається, доцільним здійснити поділ зазначеного процесу на такі етапи: 1) етап *ініціювання створення* індустриального парку; 2) етап *створення (формалізації)* індустриального парку; 3) етап *облаштування та розвитку інфраструктури*; 4) етап *залучення учасників та розвитку індустриального парку*; 5) етап *розвитку виробничих потужностей*

індустріального парку; б) етап *припинення функціонування* індустріального парку або зміни його статусу.

Не вдаючись до детального аналізу всіх наведених етапів у зв'язку з обмеженим обсягом дисертаційного дослідження, зазначимо, що на кожному з них виникає низка складних і різних за своєю правовою природою відносин між різними суб'єктами, які потребують належного правового регулювання. Зокрема, а) *земельні відносини* виникають, як правило, найбільш рельєфно на першому та другому етапах і стосуються відведення однієї чи кількох земельних ділянок для створення індустріального парку, зміни їх цільового призначення, можливої оптимізації конфігурації землі та її частин під об'єкти інфраструктури, набуття прав користування земельними ділянками керуючими компаніями та учасниками, їх передачі в оренду чи суборенду, встановлення сервітутів (у разі необхідності), а також здійснення контролю за використанням та охороною земель, дотримання вимог законодавства щодо поводження з родючим шаром ґрунту, тощо; б) *адміністративні відносини* у їх «чистому» вигляді, пов'язані, передусім з прийняттям уповноваженими органами рішень про створення індустріального парку, його включення до Реєстру індустріальних парків, здійсненням державної реєстрації, наданням державної підтримки, реалізацією дозвільних та погоджувальних процедур, зокрема в частині узгодження і затвердження робочих проєктів виробничих приміщень учасників та керуючої компанії, видачі містобудівних умов та обмежень, технічних умов приєднання до комунікацій, а також здійсненням державного контролю і нагляду у цій сфері, дозвільними процедурами, пов'язаними із введенням в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів, тощо; в) *цивільно-правові відносини*: відносини, що виникають на підставі договорів про створення та функціонування індустріального парку, договорів між керуючою компанією та учасниками, договорів оренди, підряду, постачання, інвестиційних договорів, а також інших правочинів, спрямованих на забезпечення господарської діяльності в межах індустріального парку, у тому числі договори пов'язані з реалізацією товарів, робіт і послуг учасниками

індустріального парку; г) *податкові та митні відносини*, відносини щодо застосування податкових і митних пільг, адміністрування податків, контролю за дотриманням умов їх застосування, а також здійснення митних процедур при ввезенні обладнання та сировини; д) *фінансово-правові відносини*, характерні для етапу облаштування і розвитку індустріального парку і пов'язані з наданням державної фінансової підтримки, бюджетним фінансуванням розвитку інфраструктури індустріальних парків, використанням бюджетних коштів та контролем за їх цільовим використанням, у тому числі повернення наданих державних коштів у визначених випадках.

Окремо слід зазначити також про *екологічні та природоохоронні відносини*, оскільки функціонування об'єктів промисловості неминуче пов'язане з впливом на довкілля, що вимагає забезпечення дотримання екологічних стандартів і нормативів, проведення оцінки впливу на довкілля [162] (ОВД), отримання відповідних дозвільних документів (зокрема на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, спеціальне водокористування, поводження з відходами), впровадження заходів із мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище, а також здійснення державного екологічного контролю і моніторингу. Такий аспект підкреслює, що діяльність індустріальних парків повинна здійснюватися з урахуванням принципів сталого розвитку та екологічної безпеки, що є невід'ємною складовою сучасної державної політики у сфері промисловості і загалом відповідає заявленим у згадуваній Стратегії розвитку індустріальних парків цілям.

Перелік законодавчих актів, які регулюють приведені вище відносини у зв'язку зі створенням та діяльністю індустріальних парків є досить обширним, а тому приведемо лише основні з тих, зміст яких дозволяє виділяти як стадії (етапи) створення і діяльності індустріальних парків, так і виникнення. Зміну і припинення відповідних відносин: Закон України «Про індустріальні парки» [154], Земельний кодекс України [44], Податковий кодекс України [125],

Митний кодекс України, Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [166], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку мережі індустріальних парків в Україні» [137], Закон України «Про оренду землі» [159], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ввезення на митну територію України та цільового використання нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться учасником індустріального (промислового) парку, включеного до Реєстру індустріальних (промислових) парків» [147], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання учасником індустріального (промислового) парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального (промислового) парку» [149], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розгляду документів про включення індустріального (промислового) парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків» [151] та інші.

Аналіз цих Закону України «Про індустріальні парки» та інших нормативно-правових актів з питань створення та діяльності індустріальних парків дозволяє виділити дві групи правовідносин, які складаються між залученими до цього процесу суб'єктами:

- 1) внутрішньо-управлінські відносини, або відносини взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку, які складаються між ініціатором створення індустріального парку (яким може орган державної влади, орган місцевого самоврядування, який згідно з Конституцією України здійснює право власника на землю від імені Українського народу і відповідно до закону наділений повноваженнями розпорядження землею, а також юридична або фізична особа – власник чи орендар земельної ділянки, яка може бути використана та пропонується ним для створення індустріального парку (пункт 4 статті 1 Закону)) та керуючою компанією (створена згідно із законодавством України юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та вибрана відповідно до цього

Закону, з якою ініціатором створення укладений договір про створення та функціонування індустріального парку (пункт 5 статті 1 Закону)); вказані відносини автор пропонує кваліфікувати як внутрішні, адже вони виникають і розвиваються в межах організаційно-правової структури конкретного індустріального парку, спрямовані на забезпечення його створення та функціонування, не виходять за межі внутрішньої взаємодії між ключовими суб'єктами такого парку (ініціатором та керуючою компанією) та мають переважно організаційно-договірний і управлінський характер.

2) зовнішньо-організаційні – відносини, які виникають між учасником індустріального парку та операторами енергомереж, водомереж, учасниками публічного фінансування та міжнародної фінансової допомоги індустріальним паркам, а також, в окремих випадках, відносини між учасником та ініціатором.

На основі цього вбачається, що *об'єкт адміністративно-правового регулювання* у сфері створення та функціонування індустріальних парків слід визначити як сукупність відносин, які виникають, змінюються та припиняються на різних етапах ініціювання, створення, функціонування, розвитку та припинення індустріальних парків, включаючи організаційно-управлінські, земельні, майнові, господарські, інвестиційні, фінансові, податкові, митні та екологічні відносини, які складаються між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання (ініціаторами створення, керуючими компаніями та учасниками індустріальних парків) у процесі реалізації державної політики у відповідній сфері.

Щодо *мети і завдань* адміністративно-правового регулювання, вбачається, що останні значною мірою визначаються загальною метою прийняття спеціального Закону України «Про індустріальні парки», яка міститься у його преамбулі, а саме: «забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури» [154]. Водночас слід відмітити, що мета і завдання

саме адміністративно-правового регулювання не можуть зводитися лише до мети прийняття зазначеного Закону. Адже характер засобів та інструментів адміністративно-правового регулювання є значно ширшим, ніж це передбачено спеціальним законом, і охоплює низку інших відносин, зокрема пов'язаних із здійсненням дозвільних процедур у сфері містобудівної діяльності, застосуванням податкових і митних стимулів, а також реалізацією заходів державної підтримки, у тому числі фінансуванням облаштування інфраструктури індустріальних парків. Крім цього, важливим фактором є врахування умови триваючого воєнного стану в країні, що також має важливе значення і впливає на строки отримання державою бажаного економічного ефекту, а від так і на вибір державою тих чи інших інструментів адміністративно-правового регулювання. В теорії права мета адміністративно-правового регулювання переважно пов'язується з забезпеченням, впорядкуванням, унормуванням за допомогою адміністративно-правових заходів певної сфери суспільних відносин, створення належних правових умов для ефективного публічного адміністрування, розвитку суспільства, держави та економіки, забезпечення національної безпеки, державного суверенітету, тощо [10].

З урахуванням цього, *мету адміністративно-правового регулювання у сфері створення та функціонування індустріальних парків* слід визначити як забезпечення реалізації державної економічної політики шляхом формування ефективного, передбачуваного та стимулюючого правового середовища для створення, функціонування та розвитку індустріальних парків, спрямованого на залучення інвестицій, розвиток промислового виробництва, підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення економічної стійкості держави, у тому числі в умовах воєнного стану.

Щодо *завдань*, зважаючи на різноманітність сфер, які потребують адміністративно-правового регулювання у процесі створення та функціонування індустріальних парків, на наш погляд їх доцільно у найбільш загальному згрупувати таким чином:

- *нормативне забезпечення створення, функціонування та розвитку індустриальних парків, включаючи удосконалення законодавства та усунення регуляторних бар'єрів;*
- *організаційно-правове забезпечення процедур ініціювання, створення, включення до Реєстру та функціонування індустриальних парків;*
- *запровадження та реалізація стимулюючих механізмів, у тому числі податкових, митних, фінансових та інфраструктурних;*
- *сприяння розвитку інженерно-транспортної та виробничої інфраструктури індустриальних парків;*
- *координація діяльності суб'єктів, залучених до створення та функціонування індустриальних парків, включаючи органи державної влади, органи місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання;*
- *забезпечення здійснення дозвільних і погоджувальних процедур, у тому числі у сфері містобудівної діяльності;*
- *здійснення державного контролю та нагляду за дотриманням законодавства у відповідній сфері;*
- *гарантування захисту прав та законних інтересів інвесторів і учасників індустриальних парків;*
- *забезпечення дотримання екологічних стандартів і принципів сталого розвитку.*

Стосовно принципів адміністративно-правового регулювання, то вказаний аспект є доволі об'ємним та комплексним. Адже в науці адміністративного права та публічного управління підходи до визначення принципів адміністративно-правового регулювання різняться. Тому не вдаючись у деталі, і, зважаючи на предмет саме цього дослідження, у цій роботі ми візьмемо за відправну точку останні напрацювання у цій царині та вважатимемо, що принципи адміністративно-правового регулювання слід визначити як основоположні ідеї, на яких ґрунтуються розвиток і функціонування адміністративного права та всіх його інститутів, система адміністративно-правових відносин, реалізація прав, свобод і законних

інтересів їх учасників, правотворча та правозастосовна діяльність суб'єктів публічної влади [30, с. 46]. Вказане поняття в науці часто поглинається поняттям принципів адміністративного права загалом, до яких відносять такі принципи адміністративного права як верховенство права, принцип законності, принцип правової визначеності, принцип пропорційності, прозорості та відкритості, підзвітності і відповідальності суб'єктів публічної влади, рівності перед законом, поєднання публічних і приватних інтересів, субординації і децентралізації та інші [95; 2, с. 122; 27; 190; 202; 63]. Наведені принципи зазвичай іменуються як загальні або ж загальногалузеві принципи адміністративно-правового регулювання, тобто як такі, що характерні галузі загалом та стосуються усієї сфери публічного управління. Водночас в науці на основі так званої вертикальної градації або ж сферою їх дії також виділяються принципи спеціальні (підгалузеві чи інституційні) [27, с. 67–68]. Більш того окремі автори, наприклад Книш В. В. пропонує виділяти не лише принципи інститутів права, але й спеціальні принципи [60, с. 91], характерні для визначеної сфери суспільних відносин.

Слід відзначити, що адміністративно правове регулювання у сфері здійснення державної економічної політики має свою специфіку, адже спрямоване з однієї сторони на забезпечення дієвості регуляторних сфер та інструментів, а з іншого повинно залишати простір для вільного розвитку суб'єктів економічної діяльності. Крім цього, ефект від здійснюваних заходів у часі є, як правило, відкладеним. У цій сфері науковці виділяють такі принципи державної економічної політики: 1) принцип *часового лага* (означає, що результати реалізації економічної політики можуть позначатися не одразу, а через визначений і, можливо, досить тривалий період часу); 2) принцип *соціального партнерства* (означає, що реалізація напрямів економічної політики повинна здійснюватися по узгодженому вирішенню всіх суб'єктів даної політики); 3) принцип *правової одноманітності* (означає, що реалізація економічної політики повинна мати чітку правову основу, сформовану на національному рівні); 4) принцип *субсидіарності* – це принцип організації і

діяльності держави та інших інститутів, згідно якому вищестоящі органи можуть брати на себе вирішення тільки тих завдань, які не в змозі виконати нижчестоящі, і повинні допомагати останнім в підтримці їх самостійності і власної відповідальності; 5) принцип *обмеженості в часі* (жодна стратегія реалізації економічної політики не повинна носити безстроковий характер, через наявність двох основних причин: по-перше, це значно знижує відповідальність та ініціативність суб'єктів управління; по-друге, з часом соціально-економічна ситуація може змінитися і, отже, зміняться умови реалізації економічної політики); 6) принцип *адресності* і відповідальності (означає, що заходи щодо реалізації економічної політики повинні бути гранично конкретизовані по виконавцях та визначенні відповідальності за їх реалізацію) [102].

Крім цього, Котикова О. І. до основних принципів формування і реалізації державної економічної політики відносить 1) скорочення рівнів управління і спрощення організаційних структур; 2) створення ефективного механізму координації і тісної співпраці між учасниками реалізації політики; 3) надання певної міри самостійності й автономії виконавчим організаціям; 4) систематичну оцінку результатів роботи і вдосконалення механізму підзвітності; 5) використання сучасних управлінських технологій та інформаційно-аналітичних систем [90]. При цьому оцінка реалізації державної економічної політики на думку дослідниці має надзвичайно важливе значення, адже за її результатами на підставі двох основних методів повинна оцінюватись ефективність такої державної політики, а саме: 1) витрати – вигоди; 2) витрати – ефективність. Вбачається, що така оцінка дозволить з'ясувати, наскільки раціонально було витрачено грошові ресурси, виділені під дану програму державою [90, с. 57–58].

Зважаючи на приведене вище, видається, що у сфері адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків також доречно говорити про спеціальні принципи такого регулювання, які, зважаючи на окреслені вище мету і завдання такого регулювання, спрямовані на

забезпечення збалансованого поєднання публічних інтересів держави у розвитку промислового виробництва, залученні інвестицій та розбудові інфраструктури із приватними інтересами суб'єктів господарювання у стабільному, передбачуваному та економічно доцільному правовому середовищі.

З огляду на це, а також, беручи до уваги положення законодавства щодо індустріальних парків, можна сформулювати такі **спеціальні принципи** адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків:

1. З урахуванням того, що розвиток індустріальних парків для держави на сьогодні є стратегічним напрямом забезпечення економічної політики, поживлення розвитку регіонів, у тому числі у значній мірі із залученням місцевих бюджетних резервів, держава фактично створює цей цільовий напрям економічної політики і активно розвиває цю сферу, що вказує на доцільність виокремлення *принципу цільової економічної спрямованості адміністративно-правового регулювання*, адже адміністративно-правове регулювання у цій сфері має бути відповідно підпорядковане досягненню чітко визначених цілей державної економічної політики: розвитку промислового сектору, активізації інвестиційної діяльності, створення робочих місць, розбудови сучасної виробничої та ринкової інфраструктури.

2. Принцип підвищеної *правової визначеності нормативного регулювання діяльності індустріальних парків та стабільності умов інвестування* – правила створення, функціонування та державного стимулювання індустріальних парків мають бути виключно чіткими, зрозумілими, передбачуваними і стабільними у часі, оскільки інвестиційні та виробничі цикли у цій сфері є довготривалими, а ефект від вкладень має відкладений характер. Наразі можна констатувати, що вказаний принцип насправді є втіленим, про що свідчать не лише тривалі строки діяльності індустріальних парків (не менше 30 років, стаття 14 Закону України «Про індустріальні парки»), але й подовжені строки оренди землі для

керуючих компаній та учасників індустріальних парків (строк не менше 30 років, стаття 93 Земельного кодексу України).

3. Принцип *поєднання регуляторних і стимулюючих засобів* з акцентом на стимулюванні – держава у цій сфері повинна не лише встановлювати обов’язкові правила, дозвольні та контрольні процедури, а й формувати стимули для розвитку індустріальних парків, зокрема податкові, митні, фінансові, інформаційні та інфраструктурні, що також успішно реалізується на рівні законодавства України про що йтиметься далі у наступних розділах роботи.

4. Принцип *пріоритету врегулювання інфраструктурної забезпеченості* – адміністративно-правове регулювання має виходити з того, що належно облаштована інженерно-транспортна, енергетична та комунікаційна інфраструктура є базовою передумовою реального залучення учасників та інвесторів, а відтак розвиток такої інфраструктури повинен розглядатися як пріоритетний напрям саме державного впливу. Саме тому державою було впроваджено програми стимулювання процесу облаштування інфраструктури індустріальних парків, які базуються передусім на положеннях постанови Кабінету Міністрів України № 644 від 04 червня 2024 року «Деякі питання державного стимулювання створення та функціонування індустріальних парків», якою було затверджено Порядок надання коштів для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об’єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків, а також здійснення компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж [32].

5. Принцип *координації та інституційної узгодженості* – регулювання створення і діяльності індустріальних парків повинно забезпечувати узгоджену взаємодію між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, ініціаторами створення, керуючими компаніями, учасниками парків та іншими суб’єктами, залученими до реалізації

відповідних проєктів. Зважаючи на те, що в рамках діяльності індустріальних парків створюється система виробничих об'єктів (за даними Мінекономіки станом на кінець 2025 року в рамках індустріальних парків збудовано або будується 37 заводів [45]) – прошарок діючих нових промислових виробництв, створених на основі новітніх технологій. Тому вбачається, що становлення і розвиток таких виробництв повинні супроводжуватись створенням національного офісу (агенції) супроводу діяльності індустріальних парків.

6. Наслідком створення національного офісу (агенції) супроводу діяльності індустріальних парків може стати збір та опрацювання відомостей про функціонування індустріальних парків та виявлення тих сфер, де потребується усунення тих чи інших адміністративних бар'єрів, спрощення процедур тощо. Тому принцип *спрощення адміністративних процедур та усунення регуляторних бар'єрів* варто виділити як самостійний принцип, який на певному етапі повинен виконати свою регулятивну функцію. Адміністративно-правове регулювання має бути орієнтоване на мінімізацію зайвих погоджень, дублювання процедур, надмірного адміністративного навантаження та інших бар'єрів, що можуть перешкоджати створенню і розвитку індустріальних парків. З іншого боку впровадження вимог та регуляторних політик можуть створити додаткові адміністративні процедури, які вимагаються зі сторони ЄС. Саме тому у цій сфері важливо, щоб було створено окремий національний офіс (агенцію) до компетенції якого буде точково віднесено роботу з розвитку діяльності індустріальних парків. Наразі ж поки що ці функції виконуються Управлінням індустріальних парків та супроводу інвестицій Міністерства економіки та довкілля України.

7. Принцип *адресності державної підтримки* та відповідальності за її використання – заходи державного стимулювання повинні надаватися конкретним суб'єктам і проєктам на чітко визначених умовах, з можливістю перевірки досягнення заявлених результатів, контролю за цільовим використанням коштів та застосування наслідків у разі порушення встановлених вимог. Саме такий алгоритм адміністративно-правового

регулювання закладено у Порядок надання коштів для облаштування індустриальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустриальних (промислових) парків [43], а також здійснення компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, де передбачено чіткі критерії у тому числі строки реалізації проєктів, здачі в експлуатацію виробничих об'єктів, створення робочих місць. У разі, якщо протягом встановлених строків мінімальні умови виконано не буде – заявник повинен буде повернути отримане державне стимулювання.

8. Ще один принцип, який варто було б виділити – *цифровізації адміністративно-правових процедур*, адже сучасне регулювання індустриальних парків має базуватися на використанні цифрових реєстрів, електронних сервісів, інформаційно-аналітичних систем та автоматизованих процедур обміну даними між суб'єктами публічної влади, що забезпечує оперативність, прозорість і зниження адміністративних витрат. На даний час таких систем поки не створено і не впроваджено, хоча вбачається, що їх втілення сприятиме значній економії як часу, так і ефективності обробки державою даних про стан розвитку національної мережі індустриальних парків.

9. Принцип *екологічної безпеки та сталого розвитку* стосується уже стандартних на сьогодні підходів щодо організації і діяльності індустриальних парків, які повинні здійснюватися з урахуванням вимог охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів і мінімізації негативного впливу промислових об'єктів на навколишнє природне середовище.

10. Принцип *адаптивності до особливих умов функціонування держави*. В умовах воєнного стану, економічної нестабільності, залежності від зовнішнього фінансування донорів та трансформації ринкового середовища адміністративно-правове регулювання має бути достатньо гнучким, щоб

забезпечувати релокацію виробництв, підтримку економічної стійкості держави, відновлення промислового потенціалу та, за потреби, підтримку виробництв, важливих для обороноздатності країни. А тому знову ж таки існує реальна потреба налагодження надзвичайно ефективного обміну інформацією між Мінекономіки та індустріальними парками, її швидкий аналіз та реагування.

При цьому, окрім прямо визначених у Законі основних правових засад організації та функціонування індустріальних парків (вільного доступу до інформації про можливість використання земель для створення індустріальних парків; конкурентності у виборі керуючої компанії на землях державної та комунальної власності; гарантування прав на земельні ділянки у межах індустріального парку; державного стимулювання створення індустріальних парків; державного стимулювання залучення інвестицій в індустріальні парки), аналіз положень останнього також дозволяє нам віднести до додаткових, але не менш важливих принципів у цій сфері наступні:

1) закріплення за кожним індустріальним парком його функціонального призначення та встановлення мінімального строку, на який створюється індустріальний парк (не менше 30 років);

2) договірна основа створення індустріального парку із закріпленням особливого порядку та вимог до укладення відповідних договорів про створення індустріального парку та про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку, особливий розподіл обов'язків та прав між ініціатором створення, керуючою компанією та учасниками індустріального парку, що визначаються на нормативному та договірному рівнях;

3) спрямування, в якості завдань функціонування індустріальних парків, на залучення інвестицій, економічний розвиток, впровадження новітніх технологій, створення нових робочих місць і захист навколишнього природного середовища тощо;

4) принцип територіальності (індустріальний парк створюється та існує в межах конкретної вибраної відповідно до положень цього Закону території)

з встановленням конкретних вимог стосовно площі (сукупної площі) залучених для здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку земельних ділянок;

5) обмеження видів господарської діяльності, що може здійснюватися на території індустріального парку як у контексті встановлення пріоритетних галузей економіки (переробна промисловість, переробка промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), альтернативної енергетики, зберігання енергії, а також науково-технічна діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій), так і за допомогою виключного переліку видів господарської діяльності, провадження яких прямо заборонено, зокрема діяльність з виробництва підакцизних товарів, за деякими виключеннями, випуск та проведення лотерей, діяльність на ринку азартних ігор, промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України, культивування рослин, включених до таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України та деякі інші [177, с. 76–77].

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків конкретизують загальногалузеві принципи адміністративного права з урахуванням особливостей державної економічної політики, інвестиційного характеру відповідних правовідносин, багатостадійності створення і функціонування індустріальних парків, а також потреби у поєднанні регуляторного впливу держави зі стимулюванням приватної господарської ініціативи в умовах воєнного стану та євроінтеграції. Саме через таку систему принципів на наш погляд можливо найбільш повно розкрити зміст адміністративно-правового регулювання у досліджуваній сфері та окреслити критерії його подальшого вдосконалення про що йтиметься у наступних розділах цієї роботи.

Висновки до розділу 1

1. Встановлено, що світовий досвід характеризує індустріальні парки як один із дієвих організаційно-управлінських інструментів прискорення соціально-економічного розвитку територій, їх розташування та формування «точок регіонального зростання» за рахунок застосування системи стимулюючих організаційно-економічних умов для їх учасників. Проаналізовано істотні умови договору про створення та функціонування індустріального парку та визначено комплексну правову природу договору про створення індустріального парку за українським законодавством, що зумовлюється тривалістю його укладення, тісним зв'язком із використовуваними земельними ділянками, капітальністю інвестицій, необхідністю забезпечення належної інфраструктури, страхування підприємницьких ризиків. Ці позиції прослідковуються й у інших приписах Закону України «Про індустріальні парки», зокрема у нормах, які встановлюють вимоги до земельної ділянки у межах індустріального парку, умов її використання, вибору території для індустріального парку, правових форм та порядку використання земель у межах останнього, а згідно з нещодавніми змінами навіть орієнтовного переліку об'єктів, які можуть розміщуватись на території індустріального парку.

Здійснено порівняльний аналіз спеціальних економічних зон та індустріальних парків та встановлено що перевагою концепції індустріальних парків є більш досконала система організаційно-інформаційних механізмів стимулювання процесів їх створення та функціонування, а також відповідність нормам COT.

Встановлено недоліки нормативного регулювання питань діяльності індустріальних парків до яких віднесено: недостатня регламентація питань податкових та поглиблення митних преференцій для учасників та керуючої компанії індустріальних парків; необхідність розроблення особливого правового режиму розпорядження земельними ділянками в межах індустріальних парків з внесенням відповідних змін до ЗК України (включно

з зменшенням або позбавленням компаній, що оперують в межах таких об'єктів від обов'язку по сплаті орендної плати); закріплення додаткових гарантій та інструментів інвестиційного сприяння тощо.

2. Здійснено класифікацію інструментів адміністративно-правового регулювання. Визначено, що це конкретні юридичні засоби, важелі та публічні процедури, за допомогою яких уповноважені органи (Мінекономіки, ДПС, ДМС, органи місцевого самоврядування) здійснюють регуляторний, стимулюючий та контрольний вплив на процес створення і функціонування індустріальних парків.

Такі інструменти можна розділити на наступні групи: Нормативні інструменти: законодавче регулювання вимог до площі парку (від 10 до 1000 га), його цільового призначення та строків існування (не менше 30 років); встановлення особливого порядку землекористування, містобудування та надання публічних послуг; юридичне закріплення технологічних стандартів облаштування інфраструктури та стандартів функціонування екоіндустріальних парків. Адміністративно-процедурні інструменти: включення до Реєстру індустріальних парків; авторизація керуючої компанії та учасників шляхом занесення відомостей про керуючу компанію та учасників до державного реєстру; особливі земельні та містобудівні процедури: надання земельних ділянок комунальної/державної власності в оренду без проведення земельних торгів, вилучення земель зі зміною цільового призначення за прискореним порядком. Інструменти фінансово-правового стимулювання: податкові пільги: звільнення від податку на прибуток строком на 10 років (за умови реінвестування), звільнення від сплати ПДВ при імпорті нового устаткування; митні пільги: звільнення від сплати ввізного мита на обладнання та комплектуючі для власних потреб; пряма безповоротна державна допомога: надання коштів з державного та місцевих бюджетів на розбудову інженерно-транспортної інфраструктури (ЕЕ, газ, вода, дороги); компенсаційні фінансові заходи: часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами на облаштування парку та компенсація

витрат на підключення до інженерних мереж. Адміністративно-договірні інструменти: угоди про публічно-приватне партнерство; меморандуми про співпрацю з органами місцевого самоврядування; договір про створення та функціонування індустріального парку (між ініціатором та керуючою компанією); договір про здійснення господарської діяльності (між керуючою компанією та учасником парку). Контрольно-наглядові та моніторингові інструменти: щорічний моніторинг діяльності у вигляді обов'язкової подачі звітів керуючою компанією до Мінекономіки для оцінки показників ефективності; адміністративні перевірки митними та податковими органами цільового використання обладнання, ввезеного за пільговим режимом; виключення з Реєстру індустріальних парків у разі відсутності діяльності протягом 2 років або систематичного порушення законодавства.

3. Законом України «Про індустріальні парки» передбачається широка диверсифікація стосовно форм власності та організаційно-правових форм юридичних осіб публічного та приватного права, що можуть виступати ініціаторами створення індустріальних парків. Зроблено висновок, що адміністративно-правове регулювання у цій сфері має багатоетапний характер та охоплює регулювання різних за своїм змістом і правовою природою послідовних кроків створення і діяльності індустріальних парків. Виокремлено основні етапи процесу створення індустріального парку: 1) етап ініціювання створення індустріального парку; 2) етап юридичного закріплення створення індустріального парку; 3) етап облаштування та розвитку інфраструктури; 4) етап залучення учасників та розвитку індустріального парку; 5) етап розвитку виробничих потужностей індустріального парку; 6) етап припинення функціонування індустріального парку або зміни його статусу. Такий підхід дозволяє системно охарактеризувати зміст адміністративно-правового регулювання, виявити специфіку правовідносин на кожній стадії та забезпечити більш цілісне розуміння механізму державного впливу у відповідній сфері. Сформульовано низку специфічних особливостей адміністративно-правового регулювання створення і діяльності

індустріальних парків. По-перше, воно характеризується комплексним (міжгалузевим) характером, оскільки охоплює широкий спектр різноманітних правовідносин – адміністративних, земельних, господарських, фінансових, податкових, митних та екологічних, які виникають на різних етапах створення та функціонування індустріальних парків. По-друге, таке регулювання має виражену цільову спрямованість, будучи інструментом реалізації державної політики, орієнтованим на залучення інвестицій, розвиток промислового виробництва, створення робочих місць та забезпечення стійкості держави, особливо в умовах воєнного стану. По-третє, адміністративно-правове регулювання у цій сфері відзначається поєднанням регуляторних і стимулюючих механізмів державного впливу, що проявляється у використанні поряд із класичними адміністративними інструментами (дозвільні процедури, контроль і нагляд) також фінансових, податкових та інфраструктурних стимулів, спрямованих на активізацію розвитку індустріальних парків.

Встановлено, що, адміністративно-правове регулювання створення і діяльності індустріальних парків виступає як складна, багаторівнева та функціонально орієнтована система впливу держави на відповідну сферу суспільних відносин, що поєднує елементи регуляторного та стимулюючого характеру. Сформульовано мету адміністративно-правового регулювання у сфері створення та функціонування індустріальних парків як забезпечення реалізації державної економічної політики шляхом формування ефективного, передбачуваного та стимулюючого правового середовища для створення, функціонування та розвитку індустріальних парків, спрямованого на залучення інвестицій, розвиток промислового виробництва, підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення економічної стійкості держави, у тому числі в умовах воєнного стану.

Сформовано такі спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків: принцип цільової економічної спрямованості адміністративно-правового регулювання; принцип підвищеної правової визначеності нормативного регулювання діяльності

індустріальних парків та стабільності умов інвестування; принцип пріоритету врегулювання інфраструктурної забезпеченості; принцип координації та інституційної узгодженості; принцип спрощення адміністративних процедур та усунення регуляторних бар'єрів; принцип адресності державної підтримки та відповідальності за її використання; принцип цифровізації адміністративно-правових процедур; принцип екологічної безпеки та сталого розвитку; принцип адаптивності до особливих умов функціонування держави.

РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ

2.1. Елементи правового механізму публічного адміністрування організації та функціонування індустриальних парків

Важливість державного стимулювання створення індустриальних парків, віднесено відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про індустриальні парки» до однієї з основних засад їх створення та функціонування на території України, а також вагомість цілей та завдань, встановлених згідно з ч. 4 цієї ж статті Закону та на виконання яких спрямована діяльність ІП, прямо впливають й на формування і необхідність належної реалізації високого рівня залученості та зацікавленості держави в особі відповідних уповноважених державних органів (насамперед Мінекономіки) в означених процесах створення та функціонування індустриальних парків. Вагомість цього аргументу прослідковується й на стратегічному рівні розвитку держави до 2030 року, що ми проілюструємо далі.

При цьому сказане справедливо також і для територіальної громади крізь призму взаємодії із органами місцевого самоврядування, оскільки створення ІП безпосередньо вирішує й її проблеми, відповідаючи на її запити, зокрема в розрізі реалізації та розвитку економічного потенціалу громади шляхом створення нових підприємств у різних сферах діяльності; підвищення інвестиційної привабливості території та залучення додаткових інвестицій; підвищення рівня ділової активності в громаді та розвиток малого і середнього підприємництва [41, с. 93], раціональність використання науково-виробничого потенціалу регіону, його земельних, природних і трудових ресурсів [47, с. 35], збільшення регіональних темпів зростання промислового виробництва, збільшення кількості зайнятого населення і, як наслідок, покращення соціальних стандартів та економічної ситуації у межах міста, району, регіону в цілому тощо [105, с. 20; 8, с. 516; 106, с. 55; 9, с. 180; 132; 21; 201]. Тут також слід погодитись із твердженнями А. О. Сошникова та Ю. О. Єршової стосовно

того, що в умовах децентралізації все більшої актуальності набувають індустріальні парки, ініціаторами створення яких постають саме органи місцевого самоврядування [184, с. 23].

Інші дослідники взагалі підкреслюють, що саме муніципальні індустріальні парки є найбільш ефективними, адже їх основною ціллю *«є не отримання прибутку від проекту чи оренди землі, а залучення інвесторів, що згодом сплачуватимуть податки та створюватимуть нові робочі місця»* [175, с. 241]. Сказане, безперечно, не скасовує необхідності запровадження єдиної та послідовної державної політики і державних програм щодо індустріальних парків.

Такий взаємозв'язок, безперечно, не є випадковим, впливаючи із історичного досвіду створення та державного стимулювання індустріальних парків, спираючись на вже традиційно високий (на прикладі розвинутих держав) ступінь залученості держави у процеси розбудови та належного господарювання ІП як спеціальних економічних зон (територій), до учасників яких, з одного боку, застосовуються преференційні податкові, митні та інші правила, а з іншого – висуваються специфічні організаційні та фінансові вимоги. Більше того, як слушно резюмують М. Л. Данилович-Кропивницька та Ю. А. Джурик, при створенні індустріальних парків найбільш оптимальною є схема державно-приватного партнерства, адже за відсутності конкретної державної підтримки приватні компанії, як правило, не схильні брати на себе інвестиційні ризики зі створення інженерної та енергетичної інфраструктури (що, відповідно, забезпечується регіональною владою) і прагнуть перекласти їх на потенційних резидентів та інвесторів [31, с. 74–75].

У зв'язку з вищевикладеним, цілком закономірно, що Закон України «Про індустріальні парки» закладає також основи публічного адміністрування у сферах утворення і господарювання ІП, яке слід розглядати крізь призму діяльності органів публічної влади, спрямованої на регулювання, координацію, стимулювання, моніторинг та контроль за функціонуванням індустріальних парків. Кожен з цих елементів зовнішнього управління,

відповідно, будується на власних засадах. До прикладу, у контексті регуляторного впливу Н. А. Шевчук, С. О. Тульчинська та А. Ю. Погребняк виділяють такі принципи (що за своїм змістом, на нашу думку, можуть розглядатися і як етапи реалізації) регуляторної політики індустріальних парків як: зобов'язання та підтримку регулювання; управління та інтеграція з іншими інструментами регуляторного управління; впровадження регуляторного впливу; цільова методологія; оцінка та вдосконалення впливу прийнятих нормативних актів після їх впровадження [205, с. 27]. При цьому важливо, що публічне адміністрування у всіх його формах повинно здійснюватися без безпосереднього втручання у господарську діяльність керуючої компанії індустріального парку, його учасників та інших залучених суб'єктів.

Таким чином саме публічне адміністрування та його адміністративно-правові засади відіграють значну роль не лише у процесах процедурно-юридичного і організаційного-технічного, фінансового та ін. забезпечення створення індустріального парку, але й гарантують його подальшу ефективну діяльність, її відповідність принципам сталого розвитку (що, як резюмує В. В. Марциновський, при трансформації індустріальних парків полягатиме у зростанні промисловості та робочих місць, модернізації виробництва та впровадженні інноваційних технологій, ресурсо- та енергоефективності, скороченні викидів парникових газів та зберіганні відходів, соціальному захисті місцевих громад та створенні сприятливих умов інфраструктури [104]), підходам щодо захисту навколишнього природного середовища, гарантування позитивного впливу функціонування ІП як у регіональному, так і загальнодержавному економічному, трудовому, ресурсному тощо вимірах.

При цьому, як відзначає, О. О. Ципліцька, в основі розвитку інноваційних сфер діяльності має знаходитися стратегічне бачення та конкретний план дій, а серед ключових питань має постати розвиток інноваційної екосистеми, що, зокрема, включає й об'єкти інноваційної інфраструктури [113, с. 109], такі як центри трансферу технологій [12], бізнес-

інкубатори, технопарки, індустріальні парки, кластери тощо. За відсутності ж цих складових, як наголошує вчена, *«у повоєнному відновленні України екосистема, що формується буде неповноцінною, а відтак – не забезпечить суттєвих ефектів у формуванні високотехнологічних галузей промисловості та інноваційному розвитку держави»* [196, с. 76]. На стратегічному рівні ці позиції можливо вважати втіленими, хоча чимало положень, які будуть нами проаналізовані далі, містять наразі радше описовий або декларативний характер.

Так, серед цілей сталого розвитку України на період до 2030 року згідно з відповідним Указом Президента України від 30 вересня 2019 року [170] закріплюється й створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. Відзначається, що визначені цим Указом Цілі сталого розвитку повинні забезпечуватися, підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1 [122] глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [111], підготовлених у 2016-2017 роках на той час Міністерством економічного розвитку і торгівлі України. У Доповіді, зокрема, постулюється ціль сприяння прискореному розвитку високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямками: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Дещо конкретніше щодо, власне, індустріальних парків, довгострокові пріоритети діяльності Кабінету Міністрів України (відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Уряду від 12 червня 2020 року № 471 [152]) крізь призму діяльності Мінекономіки, включають й *«сприяння розвитку індустріальних парків як інвестиційних майданчиків з усією необхідною інженерно-технічною та транспортною*

інфраструктурою». Додатково, до завдань за стратегічною ціллю 1 «Створити необхідні умови для залучення інвестицій» Національна економічна стратегія на період до 2030 року [145] відносить розширення та створення нових індустріальних парків, створення умов для ведення бізнесу в межах індустріального парку, в тому числі і за складовою цієї цілі – щодо запровадження пілотного режиму стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності на територіях Донецької та Луганської областей, на яких органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі, а саме на території окремих виробничих та рекреаційних кластерів, зокрема інноваційних та індустріальних парків.

Подібні цілі окреслюють і Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695 [144] (*п 9 Ціль 2 «Стимулювання створення та діяльності індустріальних парків та підприємств оборонного-промислового комплексу з урахуванням стратегічних пріоритетів його розвитку»*). Про індустріальні парки згадує Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Уряду від 10 липня 2019 року № 526-р [169]. Тут можливо висловити критику щодо недостатньої уваги у останніх двох стратегічних документах до значення і сучасного стану функціонування індустріальних парків, їх внеску як у досягненні завдань розвитку територіальних громад, так і у інноваційній сфері. У цьому зв'язку важливо наголосити й на необхідності врахування потенціалу індустріальних парків для повоєнного відновлення України, про що наголошується й іншими дослідниками [11; 112; 186; 116], та про що ми вже згадували вище. Так, І. Ю. Підоричева та О. В. Ліщук серед актуальних напрямів та перспектив розвитку індустріальних парків і кластерів для пришвидшення відбудови України у сучасних та повоєнних умовах визначають, зокрема:

1) відновлення діяльності індустріальних парків, діючих до початку воєнного стану, облаштуванні індустріальних парків, включених до Реєстру,

інженерно-транспортною інфраструктурою, зокрема як майданчиків для релокації підприємств;

2) пріоритетна державна підтримка індустриальних парків і кластерів у галузях, які забезпечують базові потреби населення в умовах війни та повоєнний час, а також в інноваційних галузях, що швидко розвиваються;

3) інституціоналізація кластерних процесів на державному та регіональному рівнях;

4) застосування податкових та нефінансових стимулів для активізації діяльності індустриальних парків і кластерної кооперації як інструменту вирішення проблем працевлаштування, уповільнення міграції та повернення українців з-за кордону та ін. [124, с. 73–74]

У свою чергу згадана вище Національна економічна стратегія серед викликів та бар'єрів на шляху досягнення цих та інших стратегічних цілей, визначає й неефективність індустриальних парків, звертаючи увагу на те, що території, які визначені як індустриальні парки, у деяких регіонах не мають інженерно-транспортної інфраструктури, відсутній аналіз впливу від приходу інвестора для громади. Справедливим видається й твердження щодо необхідності державного контролю за діяльністю індустриальних парків у зв'язку з недопущенням імітації такої діяльності задля незаконного збагачення [7, с. 11] або вчинення відповідними суб'єктами інших правопорушень. Разом із тим, публічно-управлінські відносини між уповноваженими органами державної влади, місцевого самоврядування та суб'єктами уже внутрішніх відносин у межах індустриального парку (ініціатором створення, керуючою компанією, учасниками) не повинні відзначатися ні надмірною бюрократизацією процедур реєстрації індустриальних парків та погоджень у ході функціонування останніх, ні навпаки недостатньою координацією між різними уповноваженими органами, поруч із низькою ефективністю механізмів державної підтримки.

Насамперед це стосується несвоєчасного та/або недостатнього фінансування чи неповноти або суперечливості нормативного закріплення і

реалізації пільгових правових режимів для індустріальних парків, які відповідають критеріям для їх надання тощо. Отже, значний науковий та практичний інтерес становить не лише встановлення адміністративно-правових засад публічного адміністрування у процесі створення та надалі за діяльністю індустріальних парків, але й стану їх сучасного втілення, взаємозв'язку та пошуку шляхів і способів для удосконалення означених інститутів та процесів.

Звертаючись насамперед до суб'єктної складової правового механізму управління індустріальними парками, відзначимо, що ст. 4¹ Закону України «Про індустріальні парки» визначає, що державне управління у сфері створення та функціонування індустріальних парків на території України здійснюється в межах повноважень, визначених цим Законом та іншими актами законодавства України:

- 1) Кабінетом Міністрів України;
- 2) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну інвестиційну політику;
- 3) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику щодо створення і функціонування індустріальних парків на території України (уповноважений державний орган);
- 4) місцевими органами виконавчої влади;
- 5) органами місцевого самоврядування.

У зв'язку з цим слід одразу встановити, що п. 7 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки» визначає уповноважений державний орган у тексті Закону як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику щодо створення і функціонування індустріальних парків на території України, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Відповідно ж до абз. 12 пп. 1 п. 3 Положення про Міністерство економіки України (затвердженого постановою Уряду від 20 серпня 2014 року № 459 [123], в редакції постанови від 17 лютого 2021 року № 124 [33], яке було чинне до липня 2025 року) та абз. 11 пп.1 п.3, підпунктів 50-62 пункту 4

Положення про Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, затверджене постановою кабінету Міністрів України № 903 від 21 липня 2025 року [34] саме на Мінекономіки покладається завдання забезпечення формування та реалізації державної політики щодо створення і функціонування індустріальних (промислових) парків.

Постановою Кабінету Міністрів України № 963 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 17.07.2026 року було змінено назву Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України на Міністерство економіки та довкілля України та доручено розробити нове положення про діяльність цього органу. Наразі, таких змін ще не відбулось і продовжує залишатись чиним Положення про Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, затверджене постановою кабінету Міністрів України № 903 від 21 липня 2025 року

Також саме Мінекономіки, є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує й державну інвестиційну політику.

Відповідно до згаданого Положення (підпунктів 50-62 пункту 4), за Мінекономіки, зокрема, закріплюються такі повноваження та функції у сфері реалізації державної політики щодо індустріальних парків:

- 1) ведення Реєстру індустріальних парків;
- 2) підготовка проектів рішень Кабінету Міністрів України про включення індустріального парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків або про відмову у включенні індустріального парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків;
- 3) підготовка проектів рішень Кабінету Міністрів України про виключення індустріального парку з Реєстру індустріальних (промислових) парків;
- 4) затвердження форми типового договору про створення та функціонування індустріального парку;

5) затвердження форми звіту про функціонування індустріального парку та порядок подання звіту про функціонування індустріального парку та його оприлюднення;

6) звернення до органів державної влади, підприємств, установ та організацій щодо вирішення питань, пов'язаних із створенням та функціонуванням індустріальних парків;

7) забезпечення сприятливих умов для створення та функціонування індустріальних парків;

8) проведення моніторингу функціонування індустріальних парків, розробка Стратегії розвитку індустріальних парків;

9) забезпечення інформаційної та консультаційної підтримки ініціаторів створення індустріальних парків і керуючих компаній індустріальних парків та в інший спосіб сприяння залученню учасників індустріальних парків;

10) інформування ДПС, Держмитслужби, відповідних місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування про ініціаторів створення індустріальних парків, керуючих компаній індустріальних парків та учасників індустріальних парків у випадках, передбачених Законом України “Про індустріальні парки”;

11) забезпечення доступу до публічної інформації, пов'язаної з діяльністю індустріальних парків, та забезпечення інформаційної підтримки потенційних учасників індустріальних парків з питань, що належать до компетенції Мінекономіки;

12) проведення аналізу та узагальнення міжнародного досвіду у сфері забезпечення функціонування індустріальних парків та залучення інвестицій;

13) забезпечення до 1 квітня поточного року оприлюднення на офіційному веб-сайті Мінекономіки узагальненої та в розрізі окремих індустріальних парків інформації про стан їх функціонування;

14) повноваження та функції, що реалізуються Мінекономіки згідно з різними порядками, встановленими Кабінетом Міністрів України, що пов'язані із преференціями та економічними стимулами, включно із

фінансуванням індустриальних парків та їх інфраструктури, а саме те, що Мінекономіки:

а) забезпечує надання керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання індустриальних парків за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками), коштів на безповоротній основі для облаштування індустриальних парків, забезпечує надання компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерних мереж (тут застосовуються положення відповідного Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2024 року № 644 [32] (далі – Порядок, затверджений постановою КМУ № 644);

б) забезпечує надання учасникам індустриальних парків за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками), коштів на безповоротній основі для здійснення господарської діяльності у межах індустриального парку (наразі, згаданою вище постановою Уряду № 644, дію спеціального Порядку у цій сфері, затвердженого постановою Уряду від 28 жовтня 2022 року № 1208 [150], та до якого здійснюється відсилання у нормі Закону, зупинено на час воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення або скасування);

в) за рахунок коштів, передбачених законом про Державний бюджет України, забезпечує фінансування будівництва, реконструкції, ремонту інженерно-транспортної інфраструктури для створення та функціонування індустриальних парків, а також облаштування індустриальних парків (на сьогодні ці та пов'язані питання регулює Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державного стимулювання створення індустриальних парків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2024 року № 341 [148] (далі – Порядок, затверджений постановою КМУ № 341);

8) додаткові повноваження і функції різного характеру, що включає забезпечення доступу до публічної інформації, пов'язаної з діяльністю індустріальних парків, забезпечення інформаційної підтримки потенційних учасників з питань, що належать до компетенції Мінекономіки, аналіз та узагальнення відповідного міжнародного досвіду, а також забезпечення до 1 квітня поточного року оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті узагальненої та в розрізі окремих індустріальних парків інформації про стан їх функціонування.

Крім цього, ч. 2 ст. 27 Закону України «Про індустріальні парки» у редакції Закону № 1710-IX, закріплює ряд додаткових повноважень, встановлюючи, насамперед, їх невичерпність переліченими у нормі ст. 27. До таких повноважень віднесено право утворювати постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи та/або залучати в установленому порядку підприємства, установи, організації для здійснення підтримки ініціаторів створення, керуючих компаній та учасників індустріальних парків за напрямками, що можливо узагальнити далі таким чином:

1) розробка короткострокових та довгострокових планів розвитку індустріальних парків;

2) забезпечення налагодження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, урядовими та неурядовими організаціями іноземних держав з питань залучення фінансових ресурсів для реалізації індустріальними парками інноваційних та інвестиційних проектів (відповідно саме на Мінекономіки покладаються повноваження щодо міжнародної співпраці у сфері індустріальних парків);

3) сприяння у розробці (або внесенні змін до) концепції індустріального парку, сприяння ініціаторам створення індустріальних парків та керуючим компаніям у залученні потенційних учасників індустріальних парків та надання усім суб'єктам внутрішніх відносин в межах ІІІ консультаційної підтримки у сфері розробки бізнес-плану та залучення джерел фінансування,

сприяння в організації проведення наукових, науково-практичних конференцій, освітньо-інформаційних заходів (виставок, семінарів) щодо питань діяльності індустріальних парків, а також сприяння в реалізації інших заходів, передбачених Стратегією розвитку індустріальних парків.

Таким чином, можемо підсумувати, що суб'єктний склад правового механізму у сфері створення та функціонування індустріальних парків, включає в себе Кабінет Міністрів України, на який покладаються нормативні функції щодо визначення засад державної політики, а також прийняття рішень щодо включення (відмови у включенні) та виключення ІП із Реєстру. Мінекономіки як головний уповноважений орган, який реалізує державну політику щодо ІП; веде Реєстр; координує фінансування, преференції, здійснює моніторинг, міжнародну співпрацю тощо; забезпечує консультативну, аналітичну, інформаційну підтримку; та наділений загалом доволі широким спектром функцій відповідно до Положення про Мінекономіки та Закону України «Про індустріальні парки». На нижчому рівні знаходяться місцеві органи виконавчої влади (обласні, районні державні адміністрації), на яких покладається забезпечення сприяння створенню ІП й реалізація державної політики на відповідному рівні. Органи місцевого самоврядування, у свою чергу, окрім того, що можуть бути ініціаторами створення індустріального парку, можуть брати активну участь у формуванні інфраструктури, приймати місцеві програми підтримки, передбачати відповідне фінансування.

Втім, незважаючи на розширення кола повноважень Мінекономіки, досі актуальними залишаються зауваження щодо приділення Законом України «Про індустріальні парки» недостатньої уваги полегшенню регуляторного тягаря для учасників парків (що В. В. Поєдинок слушно визначає ключовим аспектом спеціального правового режиму індустріальних парків [126, с. 142]), поруч із недостатньою конкретністю та декларативністю встановлених вище повноважень уповноваженого державного органу. Крім цього, можливо вказати і на надмірну концентрацію повноважень у Мінекономіки, що створює

ризика перевантаження органу, зниження його ефективності та оперативності, що прямо пов'язано із зворотною проблемою – недостатнього делегування повноважень на регіональний рівень, що ускладнює адаптацію рішень до локальних умов. Останнє, як ми аргументували вище, має вирішальне значення не лише для конкретної територіальної громади, в межах якої створюється індустріальний парк, але й для самих учасників і керуючої компанії.

Розглядаючи далі ключові елементи правового механізму публічного адміністрування організації та функціонування індустріальних парків, закономірно розпочати із вимог та процедури реєстрації ІП, що відбувається згідно з приписами Закону України «Про індустріальні парки» та Порядку розгляду документів про включення індустріального (промислового) парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 року № 25 [151]. Так, на основі аналізу їх положень UkraineInvest [246] (Офіс із залучення і підтримки інвестицій – спеціальна уповноважена установа Кабінетом Міністрів України на здійснення супроводу інвестора в підготовці та реалізації проекту зі значними інвестиціями [192]) підготувала Дорожню карту реєстрації індустріального парку [222]. Згідно з останньою реєстрація включає 4 стадії і 11 етапів, які ми наводимо нижче:

1) підготовчий етап, який включає стадії прийняття ініціатором рішення про створення парку, подання копії цього рішення до Мінекономіки, а також подання заяви про включення парку до Реєстру;

2) розгляд заяви в Мінекономіки, що включає перевірку документів на відповідність Закону, надання документів іншим органам влади для аналізу та їх подальший аналіз, а також, за позитивного сценарію, наступна підготовка проекту рішення про включення індустріального парку до Реєстру;

3) безпосередньо включення ІП до Реєстру на підставі відповідного розпорядження Кабінету Міністрів України із наступним внесенням інформації до Реєстру;

4) етап функціонування парку (тобто пост-реєстраційний), що передбачає укладення договору про створення та функціонування ІП між ініціатором створення та керуючою компанією не пізніше спливу двох років з дня прийняття рішення про створення парку (у разі нездійснення чого індустриальний парк виключається з Реєстру, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 16¹ Закону України «Про індустриальні парки», та ліквідується, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 37 цього ж Закону) та договорів із учасниками про здійснення господарської діяльності (що ми вже розглядали у попередньому розділі цієї роботи).

Зважаючи на вищенаведене, постає необхідною оптимізація процедури реєстрації ІП шляхом не лише прискорення та підвищення прозорості всього процесу, але й зменшення адміністративного навантаження на ініціаторів створення. Це можливо досягти за рахунок запуску єдиного цифрового порталу, адміністрування якого може покладатися на Мінекономіки або новостворену Державну агенцію у сфері індустриальних парків. Доступ до такого порталу, інтегрованого із іншими релевантними реєстрами та базами даних, матимуть й інші суб'єкти зовнішнього управління, із можливістю для ініціатора створення подати всі необхідні документи, відстежувати статус заявки, отримувати зауваження щодо них в електронному вигляді. На такому порталі, в тому числі й з підключенням сучасних інструментів штучного інтелекту, може бути реалізована базова автоматична перевірка комплектності пакету документів і їх відповідності формальним вимогам, запроваджено публічний трекер статусу розгляду заявок (доступний як для ініціатора, так і для громадськості), розміщено шаблони та типові форми документів, створено розділ із найбільш поширеними запитаннями та відповідями у сфері реєстрації ІП задля мінімізації можливих технічних помилок чи неповноти викладу даних у концепції тощо. Важливим є і темпоральний фактор: потрібно нормативно закріпити граничні терміни розгляду заяви в Мінекономіки та суміжних органах, водночас спростивши процедуру отримання погоджень

Мінекономіки від останніх шляхом надання цьому уповноваженому державному органу прямого доступу до потрібних реєстрів інших органів.

Близькими за завданнями та сутністю є наступні дві форми (види) публічного адміністрування у сфері індустріальних парків – моніторинг і контроль як ключові елементи аналізованої системи в Україні, що забезпечують відповідність діяльності ІП законодавчим вимогам, ефективне використання наданих йому пільг та запобігання можливим зловживанням з боку ініціатора створення, керуючої компанії або учасників. Відзначимо, що у науці адміністративного права під управлінським моніторингом (який іноді також розглядають як вид або першу стадію управлінського контролю) прийнято розуміти процес систематичного відстеження та збирання даних про об'єкт управлінської діяльності як системи і зовнішні чинники, що впливають на нього, оброблення, збереження, використання і поширення отриманих результатів із метою ефективного впливу суб'єкта управління на його об'єкт [19]. Визначення ж державного контролю (нагляду) дано нормативно у абз. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [160], згідно з яким – це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади АРК, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

При цьому прямо моніторинг як форма управлінської діяльності згадується у Законі України «Про індустріальні парки» лише один раз, при встановленні повноважень Мінекономіки, до чого ми звертались попередньо. Поняттям ж контролю за діяльністю індустріальних парків у розрізі зовнішніх організаційних відносин Закон взагалі не оперує. Разом із тим, у нормах

останнього, а також у нормативних документах (наприклад, у оприлюдненій на офіційному веб-сайті Мінекономіки формі Договору державного стимулювання щодо надання (часткового надання) коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних парків [194] (далі – форма Договору) містяться ключові форми моніторингу та контролю, до яких, відповідно, можливо віднести:

1) затвердження форм та порядку звітності про функціонування індустріальних парків. Такі звіти отримуються Мінекономіки від керуючої компанії щопівроку (із наступним їх оприлюднення на офіційному веб-сайті Міністерства – згідно з п. 1 ч. 1 ст. 27 Закону). Неподання такого звіту протягом двох звітних періодів поспіль є підставою для виключення індустріального парку на основі рішення Кабінету Міністрів України з Реєстру (п. 2 ч. 1 ст. 16¹ Закону України «Про індустріальні парки»);

2) інформаційна, консультативна та координаційна підтримка індустріальних парків з боку Мінекономіки, під час надання якої також можуть здійснюватися заходи моніторингу і контролю, особливо у контексті збору інформації про ІП та його суб'єктів (ініціатора, керуючої компанії, учасників) із надсиланням необхідного обсягу відомостей іншим органам державної влади або місцевого самоврядування (їх перелік ми вже наводили вище);

3) визначені у формі Договору як обов'язки заявника (керуючої компанії, ініціатора створення) зобов'язання надіслати Мінекономіки копію підписаного акту про прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів та/або споруд виробничого призначення у місячний строк з моменту його підписання; надання Мінекономіки аудиторських висновків щодо річної фінансової звітності у десятиденний термін після проведення аудиторської перевірки; повідомлення Мінекономіки про намір здійснити реорганізацію, ліквідацію як суб'єкта господарювання та деякі інші, а також

4) заходи моніторингу та контролю, що здійснюються з боку Мінекономіки з метою здійснення контролю за ефективністю використання бюджетних коштів, отриманих заявниками відповідно до Порядку, затвердженого постановою КМУ № 341, що включає:

а) моніторинг поданої Заявником звітності за встановленими законодавством формами;

б) щорічний моніторинг аудиторських висновків щодо річної фінансової звітності заявника (форма Договору у цьому аспекті відповідно до Порядку, затвердженого постановою КМУ № 341 покладає саме на заявника обов'язки щодо проведення відбору суб'єкта аудиторської діяльності для надання послуг з аудиту річної фінансової звітності відповідно до вимог законодавства, подальше надання заявником до Мінекономіки аудиторських висновків щодо річної фінансової звітності у десятиденний термін після проведення аудиторської перевірки);

в) повідомлення контролюючим органам відповідно до повноважень щодо виявлення ознак невиконання заявником вимог, визначених Розділом V цього Договору (обов'язкові умови Договору, до яких повернемося далі), на підставі моніторингу звітності заявника, що подається в установленому порядку, та/або аудиторських висновків щодо річної фінансової звітності у місячний строк;

г) звернення до Заявника з вимогою про повернення до державного бюджету суми отриманих Заявником бюджетних коштів у встановленому законодавством порядку у разі виявлення фактів невиконання заявником обов'язкових вимог, визначених Розділом V цього Договору.

Зважаючи на такий обсяг контрольних та моніторингових повноважень Мінекономіки стосовно діяльності індустріальних парків (особливо при застосуванні правового режиму фінансування, встановленого Порядком, затвердженим постановою КМУ № 341), закономірними кроками до їх оптимізації видаються не лише цифровізація всіх означених процесів, але й необхідність регулярного оприлюднення детальної інформації про результати

моніторингу та використання бюджетних коштів. Додатковими заходами можуть стати не лише залучення незалежних аудиторів, але й експертів до процесу моніторингу та оцінки ефективності функціонування індустріальних парків, а також визначення чітких критеріїв оцінки такої ефективності для забезпечення об'єктивності моніторингу.

Таким чином, на рівні Закону України «Про індустріальні парки» питання і порядок здійснення моніторингу та контролю за діяльністю індустріальних парків врегульовані лише загально-декларативно, залишаючи їх для унормування на рівні підзаконних актів. Крім того, чинне законодавство не передбачає системного залучення до моніторингу незалежних аудиторів (хоча Порядок, затверджений постановою КМУ № 341 починає впроваджувати цю практику), експертних інституцій, громадських організацій чи наукових установ, що є поширеною практикою у розвинених країнах (зокрема, у Південній Кореї, Польщі, Туреччині). Недостатньо врегульовано також порядок взаємодії між Мінекономіки та місцевими органами влади, які фактично несуть значне навантаження в процесі реалізації політики індустріальних парків на місцях, але позбавлені формальних інструментів впливу. У зв'язку з цим сучасне нормативне регулювання моніторингу і контролю за діяльністю індустріальних парків в Україні досі перебуває на етапі формування та інституціонального становлення.

Його характерними рисами на сьогодні можна визначити:

- 1) наявність загальних механізмів обліку та звітності, але відсутність комплексного, деталізованого регламенту процедур моніторингу та контролю;
- 2) організаційна і нормативна централізація функцій у Мінекономіки без достатньої децентралізації чи делегування повноважень;
- 3) недостатня інтеграція моніторингу в загальну систему державного аудиту, антикорупційного нагляду та фінансового контролю;
- 4) обмеженість форм впливу на порушників та низький рівень відповідальності за недотримання умов надання заходів державного стимулювання ІІІ.

Підсумовуючи вищевикладене, можливо виокремити ключові адміністративно-правові засади публічного адміністрування у сфері індустріальних парків та наявні у кожному з аспектів проблеми, які гальмують ефективне впровадження індустріальних парків, а саме:

1) централізація реалізації державної політики, що майже повністю функціонально віднесена до повноважень Мінекономіки (включаючи формування політики, контроль за виконанням, адміністрування фінансування тощо), хоча й при закріпленні принципу невичерпності його повноважень, що дозволяє Мінекономіки створювати допоміжні органи (постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи), а також залучати підприємства, установи, організації для здійснення підтримки суб'єктів внутрішніх відносин у межах ІП, що свідчить про певну відкритість та адаптивність наявних механізмів управління;

2) не реалізована у потрібному масштабі та деталях міжрівнева взаємодія за принципом «центр – регіон – індустріальний парк», яка, проте, є радше декларованою і лише подекуди втіленою нормативно і на практиці, зокрема у контексті місцевих програм, фінансування, ініціювання створення ІП органами місцевого самоврядування;

3) адміністративно-процедурна детермінація створення та функціонування ІП – зважаючи на встановлену стратегічну важливість розбудови мережі ІП, Закон України «Про індустріальні парки» та підзаконні акти формують адміністративні процедури реєстрації, моніторингу, фінансування та інформування (тут перелік невичерпний), які водночас виступають видами та формами зовнішнього управління у досліджуваній сфері;

4) запровадження основ компенсаційно-стимулюючої моделі управління, що передбачає комплекс заходів підтримки для індустріального парку, включно з податковими, митними, компенсаційними та іншими інструментами, реалізацію яких забезпечує Мінекономіки;

5) принципи інституційної підтримки діяльності індустріальних парків, що включають забезпечення взаємодії з міжнародними партнерами, розробку подальших стратегій, подання звітності, гарантування прозорості економічної діяльності парку тощо.

Відповідно, можливі шляхи і пропозиції для удосконалення правового механізму публічного адміністрування організації та функціонування індустріальних парків можуть включати: подальше розмежування функцій між суб'єктами управління, зокрема щодо виведення частини операційних функцій (моніторинг, консультації, підтримка заявників) на спеціалізовану Державну агенцію індустріальних парків або регіональні офіси розвитку індустріальних парків. Останні можуть бути створені й у формі координаційних рад при ОДА або РДА (що також визначені Законом України «Про індустріальні парки» як суб'єкти управління, проте їх функції нині є обмеженими), що зможуть гарантувати більшу адаптивність до потреб та інтересів конкретної територіальної громади (включно із наданням ініціативним громадам, бізнес-асоціаціям та іншим стейкхолдерам права на участь в їх засіданнях), поруч із дієвою інституціоналізацією державно-приватного партнерства на основі моделі спільного управління парками; посилення прозорості та оптимізація звітності і реєстраційних процедур шляхом повного переведення їх у стандартизовані, проте достатньо гнучкі онлайн-форми (у рамках відкритого онлайн-моніторингу ІП); а також вжиття комплексу заходів консультаційного та навчального характеру із залученням міжнародної технічної допомоги для створення методичних рекомендацій та аудитів ефективності управління, навчальних програм для керівників ІП, посадовців місцевої влади, відповідальних за адміністрування парків тощо.

2.2. Особливості взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку

Закріплена у нормативній формі триланкова структура суб'єктів індустріального парку передбачає налагодження і реалізацію на договірній основі у спосіб і межі, встановлені законом, взаємозалежної та багатоаспектної взаємодії між ініціатором створення індустріального парку (яким може виступати орган державної влади, орган місцевого самоврядування для земель державної та комунальної форм власності відповідно, або ж фізична чи юридична особа, які є власниками або орендарями земельної ділянки, що може бути використана або пропонується ними для створення індустріального парку – п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки»), керуючою компанією (нею є створена згідно із законодавством України юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та вибрана відповідно до цього Закону, з якою ініціатором створення укладений договір про створення та функціонування індустріального парку – п. 5 ч. 1 цієї ж статті Закону) та учасниками індустріального парку, яких у науково-аналітичних джерелах також нерідко іменують «резидентами» парку.

Ведучи мову про резидентів парку, аналізований Закон оперує й четвертою категорією суб'єктів, у п. 9 ч. 1 ст. 1 закріплюючи дефініцію «іншого суб'єкта індустріального парку», яка була введена до цього акту Законом № 1710-IX з наступними змінами, внесеними у 2023 році. Відмінності між іншим суб'єктом та учасниками індустріального парку, за схожості того, що обидва є суб'єктами господарювання, які уклали договір із керуючою компанією, набули право на земельну ділянку та/або інший об'єкт (частину об'єкта) нерухомого майна в межах індустріального парку та здійснюють свою діяльність на території такого парку лежать у кількох ключових площинах:

- 1) учасник індустріального парку зареєстрований на території (в межах індустріального парку та має здійснювати діяльність виключно у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів

(крім захоронення відходів), а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій лише на території (в межах) індустріального парку [80]; у той час як інший суб'єкт не зареєстрований на території парку, але може здійснювати на його території, поруч з іншою діяльністю за межами останньої, діяльність у сферах, що не заборонені цим Законом. Важливим є й здійснення учасником діяльності відповідно до концепції індустріального парку, що не визначається як обов'язкове для іншого суб'єкта;

2) інший суб'єкт індустріального парку, на відміну від «повноправного» учасника, не має права на отримання державного стимулювання відповідно до Закону України «Про індустріальні парки» [82]. Вбачається, що така норма, у поєднанні із вимогами реєстрації суб'єкта господарювання на території індустріального парку для отримання статусу учасника, а також здійснення учасником діяльності відповідно до концепції індустріального парку, спрямовані на мотивування підприємців тісніше пов'язувати свою діяльність із індустріальним парком як спеціальною економічною зоною не лише територіально, але й функціонально – через повноцінну інтеграцію до інфраструктури та комунікацій, і повного дотримання внутрішніх правил ведення підприємництва в означених умовах індустріального парку. У окремих випадках, зокрема в деяких концепціях індустріальних парків, поруч із «звичайними» резидентами використовується й поняття інвесторів-учасників індустріального парку (наприклад, у концепції ІП «Галіція», ініціатором створення якого є Калуська міська рада [77]).

Слід підкреслити, що згадана взаємодія між усіма означеними суб'єктами індустріального парку не є утопічною моделлю, але цілком навпаки – необхідною та очікуваною вимогою належного функціонування індустріального парку, досягнення ним власних цілей та здійснення реального внеску на макроекономічному рівні. У цьому світлі важливо, що п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки», характеризуючи здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку, перелічує усі згадані

суб'єкти. У цьому світлі та у якості загальної вихідної позиції для наступного звернення до сутності та особливостей управлінських відносин у індустріальних парках, необхідно сприйняти системний підхід до розуміння індустріального парку, який обґрунтовує Г. В. Олексюк. Так, індустріальний парк крізь призму системного підходу, на слушну думку дослідниці, є водночас:

1) практично закритою системою, обмеженою конкретними межами земельної ділянки, внутрішнім порядком, договірними стосунками між ініціатором створення, керуючою компанією та учасниками індустріального парку й іншими зв'язками, притаманними цій системі;

2) замкнута система індустріального парку діє у відкритій системі, що її оточує у зовнішньому середовищі, та не належить до самої системи парку, проте певним способом взаємодіє з нею, а саме через дії та зв'язки, пов'язані із життєзабезпеченням суб'єктів індустріального парку в частині електроенергії, транспортних та інших комунікацій, майнових і земельних відносин та інших зв'язків, залежно від особливостей виробництва у індустріальному парку, налагодженої логістики, управління, заходів з охорони довкілля та ін.;

3) водночас, індустріальні парки є частиною складних систем організації місцевого самоврядування на територіях, де вони розташовані, будучи тісно пов'язаними з ними в економічному, соціальному, екологічному плані, оскільки суб'єкти ІІ повинні використовувати норми діяльності, притаманні конкретній території, але, основне, повинні бути органічно вмонтовані в соціально-економічний баланс територій. Останнє прямо стосується земельних і бюджетних відносин, мереж і комунікацій, виробництва, безпеки, створення робочих місць і залучення населення, яке проживає на цій території, співпраці з малим і середнім бізнесом, сировинних ресурсів, викидів шкідливих речовин, охорони довкілля;

4) крім цього, індустріальні парки є складовою загальної державної системи України. До прикладу, саме в контексті останньої розглядається

державне стимулювання індустріальних парків [114, с. 99–100], загальнодержавне стратегічне планування щодо збільшення їх кількісно-якісних показників, впливу на макроекономічну ситуацію та інвестиційний клімат тощо.

Сприймаючи означений системний підхід та розпочинаючи детальний аналіз взаємодії суб'єктів в межах індустріального парку, варто насамперед, що цілком закономірно, акцентувати увагу на функціях ініціатора створення індустріального парку як окресленої закритої, проте в жодному разі не ізольованої від зовнішнього світу системи взаємозв'язків в межах чітко визначеної території. Безперечно, головна місія ініціатора полягає у здійсненні підготовчої роботи щодо вибору земельної ділянки та прийняття самого рішення про створення індустріального парку на основі затвердженої концепції індустріального парку (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про індустріальні парки»), а також вибору керуючої компанії індустріального парку, створеного на землях державної чи комунальної власності на конкурентних засадах шляхом організації і проведення відкритого конкурсу (ч. 1 ст. 18 Закону) або ж шляхом самотійного визначення керуючої компанії на земельних ділянках приватної власності (ч. 2 ст. 18 Закону).

Крім цього, відповідно до ч. 1 та ч. 2 ст. 25 Закону України «Про індустріальні парки» ініціатор створення, зокрема, має право здійснювати контроль за дотриманням керуючою компанією умов укладених договорів та вимагати від керуючої компанії дотримання концепції індустріального парку та виконання умов договорів, укладених з ініціатором створення, надавати керуючій компанії, іншому суб'єкту індустріального парку право на облаштування індустріального парку та/або управління (експлуатацію) об'єктами, що розміщені у межах індустріального парку; а також зобов'язаний, у тому числі та найважливіше:

- 1) здійснити облаштування індустріального парку відповідно до умов договору про створення та функціонування індустріального парку;

2) надати керуючій компанії та/або учасникам права на земельні ділянки, наявні об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури та інші об'єкти, розміщені у межах індустріального парку;

3) не втручатися в поточну господарську діяльність керуючої компанії та учасників;

4) здійснювати контроль за дотриманням концепції індустріального парку [80].

Таким чином на ініціатора створення індустріального парку покладаються фундаментальні завдання, що лежать в площині як облаштування індустріального парку, так і ідейного і науково-технічного, економічного і фінансово-прогностичного обґрунтування індустріального парку як цілісної та самодостатньої економічної моделі у тексті концепції. Відповідно саме ініціатор створення наділяється контрольними повноваженнями щодо дотримання концепції керуючою компанією, що включає й отримання звітів від останньої про функціонування індустріального парку, направлення їй вимог про усунення допущених нею порушень у цьому процесі, а також вимагати від керуючої компанії відшкодування збитків у разі погіршення стану об'єктів або псування земельної ділянки індустріального парку, яке сталося внаслідок дій або бездіяльності керуючої компанії (п. п. 4–6 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про індустріальні парки»).

Окремо слід наголосити на розробленні і затвердженні ініціатором створення індустріального парку його концепції, в якій, згідно з ч. 1 ст. 17 Закону України «Про індустріальні парки» зазначаються, окрім назви індустріального парку та відомостей про самого ініціатора, також:

1) мета, завдання створення та функціональне призначення індустріального парку;

2) місце розташування, розмір земельної ділянки та об'єкти, розміщені на ній, у тому числі об'єкти виробничого призначення (за наявності);

3) строк, на який створюється індустріальний парк;

4) вимоги до учасників індустріального парку;

5) інформація про орієнтовні сумарні обсяги споживання енергоресурсів, води тощо, а також про необхідну інженерно-транспортну інфраструктуру та план забезпечення відповідними ресурсами індустріального парку;

6) план розвитку індустріального парку;

7) орієнтовні ресурси (фінансові, матеріальні, технічні, трудові, природні тощо), необхідні для створення та функціонування індустріального парку, очікувані джерела їх залучення;

8) організаційна модель функціонування індустріального парку;

9) очікувані результати функціонування індустріального парку та інші відомості на розсуд ініціатора створення.

До прикладу, концепція індустріального парку «Сміла» [83], ініціатором створення якого є Смілянська міська рада, прямо слідує визначеному законом порядку у викладі змісту цього документу. Так, поруч із формулюванням мети та завдань створення цього індустріального парку, його концепцією закріплюється й функціональна модель індустріального парку «Сміла», яка *«базується на головних принципах циркулярної економіки та синергії всіх учасників задля забезпечення сталого економічного розвитку територій, створення нових альтернативних економічних підходів, засадах екологічної безпеки, та мінімізації негативного людського впливу на довкілля»*.

Ця модель розкривається детальніше крізь призму основ такої взаємодії, серед яких, зокрема: створення кластерної організаційної структури індустріального парку та формування досконалих ланцюгів поставок з метою використання ефекту масштабу та оптимізації витрат на проведення транспортних операцій; спільне використання комунальної інфраструктури, що, головним чином, стосується водопостачання, енергопостачання та рекуперації енергії (наприклад, відновлення води, когенерації енергії та використанні відпрацьованого тепла); спільне користування послугами та спільна діяльність компаній в промисловій зоні індустріального парку; спільне використання потенціалу науково-дослідних лабораторій, лабораторій з

розвитку інноваційних технологій та результатів розвитку програм стартап-акселераторів та ін. Більш конкретним, але сутнісно подібним чином функціональне призначення індустріального парку «Лиманський» визначається у його концепції [81] як розбудова сучасного виробничо-промислового комплексу з розвиненою інженерно-технічною та транспортною інфраструктурою, логістичноскладськими, адміністративними приміщеннями та комплексом супутніх послуг, які будуть використовуватися учасниками парку (інвесторами) для створення і розвитку промислового виробництва.

Відповідно, функціональні призначення та засади діяльності індустріальних парків, що викладаються в проаналізованих концепціях, носять принциповий та ціннісний характер, проявляючись далі як у конкретних положеннях більш предметних розділів концепції (зокрема при описі і окресленні способів використання наявних земельних ділянок, інших активів індустріального парку, підходів до досягнення очікуваних фінансових та промислових результатів тощо), так і крізь призму безпосередньої діяльності керуючої компанії, яка фактично несе відповідальність за виконання бізнес-плану індустріального парку (п. 3 ч. 2 ст. 26 Закону України «Про індустріальні парки») та за допомогою здійснюваного ініціатором створення індустріального парку контролю за роботою керуючої компанії.

У свою чергу, окрім виконання бізнес-плану ІП на керуючу компанію, відповідно до приписів ст. 26 згаданого Закону, покладаються такі найважливіші функції, що можуть бути сформульовані на основі встановлених у цій статті прав та обов'язків такої керуючої компанії. Насамперед, це комплекс завдань, пов'язаних із переданням учасникам та іншим суб'єктам індустріального парку в суборенду надані їй в оренду земельні ділянки або їх частини в межах ІП з правом забудови, а також інше рухоме і нерухоме майно в оренду (суборенду), і пов'язані з цим вимоги щодо створення умов для підключення учасників до інженерних мереж і комунікацій (інакше повноцінне користування переданим майном є неможливим), здійснення

облаштування індустріального парку відповідно до умов договору про створення та функціонування ІП, утримання у належному стані переданих за відповідними договорами земельних ділянок, інженерно-транспортної інфраструктури та інших об'єктів, розміщених у межах індустріального парку, забезпечення належних умов їх використання. Крім цього, саме на керуючу компанію покладається одержання самостійно або за дорученням учасників документів дозвільного характеру від уповноважених органів державної влади і органів місцевого самоврядування, представлення інтересів учасників у відносинах з такими органами, а також підприємствами, установами і організаціями, залучення учасників ІП та укладення із ними договорів, періодичне звітування перед ініціатором створення ІП про стан його функціонування та деякі інші функції.

Відзначимо, що таке нормативне бачення ролі та завдань керуючої компанії індустріального парку в українському законодавстві цілком узгоджується із узагальненнями, викладеними у Міжнародних рекомендаціях для індустріальних парків, підготовлених Міждисциплінарною командою ООН із промислового розвитку (ЮНІДО) з питань індустріальних парків (МКПІД) [110]. У згаданому документі відзначається, що серед основних управлінських функцій, які виконує оператор парку: управління та забезпечення роботи інфраструктури, надання адміністративних, соціальних, ділових послуг, а саме: розподіл земельних ділянок і виробничих приміщень (складовою якого є управління нерухомістю, зокрема оренда або продаж ділянок і приміщень), управління інфраструктурою, надбудовами і матеріально-технічною базою (включно з наданням широкого спектру комунальних, інфраструктурних і архітектурно-ландшафтних послуг, утримання і поточний ремонт, водовідведення тощо), адміністративні послуги (реєстрація й ліцензування, забезпечення дотримання нормативних вимог, послуги охорони, фінансове управління діяльністю парку), розвиток бізнесу та інновацій (надання інформації про послуги парку, залучення нових резидентів, залучення кваліфікованої робочої сили, сприяння інноваційним технологіям,

допомога новим компаніям), управління соціальними послугами у сферах охорони здоров'я, професійної підготовки, створення умов відпочинку тощо, а також управління та моніторинг результатів діяльності (укладання звітів, оцінювання діяльності та пов'язані питання).

Отже, стає очевидною засаднича оперативна роль керуючої компанії у внутрішніх управлінських відносинах в межах діяльності індустріального парку. Діючи на основі, насамперед та окрім законодавчих вимог, договору про створення та функціонування індустріального парку та несучи відповідальність за забезпечення виконання бізнес-плану індустріального парку, і будучи підзвітною ініціатору створення ІП, саме керуюча компанія здійснює розподіл земельних ділянок, іншого нерухомого та рухомого майна індустріального парку між його учасниками, яких вона ж повинна залучати, облаштовує територію ІП та підтримує усю його інфраструктуру у необхідному для виконання цілей і завдань парку стані. Таким чином керуюча компанія забезпечує ефективність та здійснює загалом управління ресурсами індустріального парку, що повинно базуватися на принципах циркулярної економіки, використанні спільних інженерних мереж, переробки відходів, використання енергії сонця, вітру і води, повторної переробки сировини та ресурсів [204, с. 63]. Додатково слід відзначити важливість керуючої компанії у процесі поступового перетворення індустріальних парків в еко-індустріальні парки, в підтримку чого виступають чимало сучасних дослідників та стейкхолдерів. У такому разі саме керуюча компанія повинна бути націлена на оптимізацію використання природних ресурсів, у тому числі постачання електроенергії з відновлюваних джерел та максимальну енергоефективність всього парку [231, р. 10].

Також саме керуюча компанія представляє інтереси ІП у відносинах із третіми особами, включно з органами державної влади і місцевого самоврядування, окремими підприємствами, організаціями тощо. Тут слід погодитись із позицією О. Лайко та К. Шатненко, які наголошують на тому, що враховуючи обов'язок керуючої компанії відстоювати та захищати

інтереси резидентів індустріального парку, активна громадська участь та участь у громадському нагляді є важливими, а отже ці ініціативи не лише йдуть на користь створенню сприятливого інвестиційного середовища в регіоні, а й прозорості та підзвітності [230, с. 48]. Іншими словами, керуюча компанія індустріального парку відповідає за його імідж та відносини із громадськістю. Усе це дозволяє визнати керуючу компанію стержневим елементом системи управління та щоденного функціонування індустріального парку. Відповідно від вибору керуючої компанії та ефективності її роботи значною мірою залежить і досягнення чи недосягнення очікуваних результатів, задля яких індустріальний парк створювався у першу чергу. Все це говорить на користь потреби посилення ролі керуючих компаній у структурах сучасних індустріальних парків у тісному зв'язку із підвищенням їх кваліфікацій та удосконаленням внутрішнього менеджменту, забезпеченням прозорості роботи як в межах індустріального парку, так і у комунікаціях із органами влади, іншими підприємствами, установами та організаціями.

Сприяти цьому може низка пропонованих нами далі заходів та нормативних змін. По-перше, на етапі вибору керуючої компанії індустріального парку, якщо він створюється на земельних ділянках державної чи комунальної форм власності, а саме під час проведення передбаченого ст. 19 Закону України «Про індустріальні парки» конкурсу, слід розширити перелік документів, які розробляються ініціатором створення. До них варто включати (та сповіщати про них претендентів) не лише умови конкурсу з вибору керуючої компанії, порядок сплати реєстраційного внеску і доволі невизначену категорію *«необхідної інформації (документів) для підготовки для участі у конкурсі»*, усі з яких, відповідно, дублюються й у інформації про оголошення конкурсу і у заявці на участь, до останньої з яких віднесено й бізнес-план ІІ та відомості, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку, наявність

досвіду, можливостей технологічного та організаційного забезпечення такої діяльності.

Доцільним було б розширення перелічених документів та вимог шляхом перейменування *«умов участі у конкурсі»* на *«правила участі у конкурсі та вибору керуючої компанії індустріального парку»*, включивши до змісту останніх й перелічення мінімальних та бажаних показників, що сутнісно кореспондують категорії *«відомостей, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку»*, і таким чином конкретно означити їх зміст, включивши до таких вимог уже на етапі оголошення конкурсу (а не у заявці претендента, яка повинна тоді буде відповідати цим вимогам) мінімальні та бажані показники виробничої та/або фінансово-господарської ефективності, яким повинна відповідати керуюча компанія [174].

Таким чином повинні охоплюватися всі суттєві характеристики функціонування майбутньої керуючої компанії як суб'єкта господарювання, що не лише відповідає формально-юридичним критеріям, але й має достатній людський потенціал та рівень його підготовки, певний визначений статутний капітал, ефективну внутрішню модель ведення бізнесу, яку можливо масштабувати і розширити при виконанні функцій оператора індустріального парку. Крім цього важливою є й репутаційна (іміджева) складова роботи потенційної керуючої компанії, вимоги до якої можуть ґрунтуватися на наданні претендентом інформації щодо відзначення її нагородами від незалежних третіх сторін з державного та/або громадського, бізнес-сектору, дані стосовно входження до щорічних рейтингів від відомих або шанованих видань і асоціацій за усіма або деякими з ключових показників ЗСП, інформація щодо участі та підтримки претендентом благодійних проектів та/або організацій, дані про участь у державних програмах (у тому числі в межах державно-приватного партнерства), відомості щодо участі у судових процесах як сторона та результати відповідних судових розглядів тощо.

Отже, можливо запропонувати викласти п. 1 ч. 2 ст. 19 Закону України «Про індустриальні парки» у наступній редакції:

«2. Ініціатор створення індустриального парку:

1) затверджує правила участі у конкурсі та вибору керуючої компанії, які повинні, серед іншого, встановлювати бажані конкретні або орієнтовні показники діяльності такої компанії за критеріями людського потенціалу, статутного капіталу, клієнтської бази, опису внутрішньої моделі управління, репутації тощо».

Відповідно, слід буде внести зміни й до інших положень Закону, де здійснюється відсилання до умов участі у конкурсі (наприклад, до п. 3 ч. 3 ст. 19 Закону) шляхом зміни їх на «правила участі у конкурсі та вибору керуючої компанії», а також викласти п. 3 абз. 2 ч. 4 ст. 19 цього ж Закону у такій редакції:

«Заявка на участь у конкурсі повинна містити:

...

3) відомості та показники діяльності претендента за критеріями людського потенціалу, статутного капіталу, клієнтської бази, опису внутрішньої моделі управління, репутації тощо, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустриального парку, наявність досвіду, можливостей технологічного та організаційного забезпечення такої діяльності».

З іншого боку, потребує поглиблення й закріплена Законом України «Про індустриальні парки» система контролю та звітування керуючої компанії індустриального парку, створеного на землях державної та комунальної форм власності перед ініціатором створення (відповідно – органом державної влади або органом місцевого самоврядування), що, втім, може включати й індустриальні парки на землях приватної власності, оскільки спеціальний Закон у відповідних положеннях розрізень тут не вносить. Тут пропонуємо доповнити та викласти у такій редакції п. 4 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про індустриальні парки»:

«1. Ініціатор створення має право:

...

4) щопівроку отримувати від керуючої компанії звіти про функціонування індустріального парку, а у випадку створення індустріального парку на землях державної та комунальної форм власності – щопівроку або на вимогу ініціатора, повідомлену керуючій компанії за місяць до дати проведення відповідних слухань, заслуховувати ці звіти на засіданнях ініціатора створення із можливістю задання питань, висунення зауважень та схвалення чи визнання незадовільним звіту керуючої компанії;».

У зв'язку з цим потрібно внести відповідні зміни й до п. 9 ч. 2 ст. 26 Закону, виклавши її у такій редакції:

«2. Керуюча компанія зобов'язана:

...

9) щопівроку подавати ініціатору створення та уповноваженому державному органу звіти про функціонування індустріального парку, а також, у випадку, якщо індустріальний парк створено на землях державної та комунальної форм власності – щопівроку або на його вимогу, повідомлену за місяць до проведення такого слухання, публічно представляти ці звіти на засіданнях ініціатора створення;».

Додатково, встановленому нами статусу керуючої компанії кореспондують й надані їй Законом України «Про індустріальні парки» повноваження вимагати розірвання договору у разі порушення ініціатором створення умов договору і відшкодування збитків, завданих невиконанням умов договору або на продовження строку договору у разі виконання його умов (п. 4 та п. 5 ч. 1 ст. 26 Закону), отримання звітів від учасників ІП, залучення на контрактній основі до виконання робіт та надання послуг у межах індустріального парку третіх осіб, згадуване вже одержання документів дозвільного характеру самостійно або за дорученням учасників, а також ініціювання розгляду питання щодо розширення меж індустріального парку у

разі, якщо у межах наявної території неможливо розмістити нових учасників (п. 9 ч. 1 ст. 26 Закону).

Важливо й наголосити на можливості дострокового припинення договору про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку, укладеного між керуючою компанією та суб'єктом господарювання, у випадку істотного порушення однією зі сторін взятих на себе зобов'язань за договором (п. 1 ч. 6 ст. 30 спеціального Закону). Враховуючи істотні умови такого договору, викладені у ч. 2 цієї ж статті Закону України «Про індустріальні парки», таке істотне порушення може полягати у невідповідності діяльності учасника видам роботи чи послуг, які повинні здійснюватися за умовами такого договору, невиконання учасником інвестиційних зобов'язань та ін.

Звертаючись знову до концепцій індустріальних парків, наразі у контексті взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку, відзначимо, що такі концепції закладають каркас організаційної структури управління та діяльності індустріального парку і здійснюють засадничий розподіл функціональних обов'язків і сфер відповідальності (поруч із напрямками чи аспектами діяльності), що вочевидь ґрунтуються на нормах спеціального закону і усталених ділових та організаційних практиках налагодження роботи індустріальних парків як таких. Так, у концепції ІІ «Сміла» відзначається, що для забезпечення ефективної взаємодії в рамках індустріального парку доцільно сформувати організаційний механізм, який базується на трьох ключових рівнях, що дозволяють раціонально розподілити обов'язки між ініціатором створення, керуючою компанією та учасниками індустріального парку. Цими трьома рівнями, згідно з концепцією, є відповідно:

- 1) ініціатор, який затверджує концепцію, розробляє проектну документацію, розбудовує інженерно-транспортну інфраструктуру до меж ділянки, залучає керуючу компанію та погоджує залучення учасників;

2) керуюча компанія, яка здійснює: адміністративну діяльність; юридичний супровід; обслуговування території, будівель та приміщень; консалтингові та PR послуги; організацію соціальної активності, а також залучає учасників, якими визначено

3) учасників: підприємства переробної промисловості; професійної наукової та технічної діяльності; підприємства транспорту та логістики; обслуговування (господарсько-побутовий блок) [83].

Концепція ІІ «Лиманський» встановлює також 3-рівневу взаємодію суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку, відсилаючи в частині їх прав та обов'язків до Закону України «Про індустріальні парки», відносячи до функцій ініціатора, зокрема подання заявки на отримання державної підтримки на облаштування парку, взяття участі у облаштуванні індустріального парку у випадку затвердженого державного фінансування, передачі керуючій компанії в оренду земельної ділянки, відведеної під створення ІІ, а також контрольні повноваження, надання організаційної та консалтингової допомоги іншим двом суб'єктам; до функцій керуючої компанії: перелічує та подекуди уточнює деякі з базових положень ст. 26 Закону України «Про індустріальні парки», зокрема здійснення облаштування ІІ, забезпечення розробки та виконання бізнес-плану ІІ, утримання його в належному стані, звітування перед ініціатором, уповноваженим державним органом стосовно функціонування парку, здійснення господарської діяльності в межах парку та ін.; а також закріплює, що учасник ІІ: проводить господарську діяльність на території Індустріального парку; дотримується умов укладених договорів з керуючою компанією; забезпечує належне утримання переданої йому в суборенду земельної ділянки та елементів інфраструктури [48].

Концепція індустріального парку «Тернопіль» [84], ініціатором створення якого стала Тернопільська міська рада, чітко окреслює аналогічну 3-рівневу взаємодію суб'єктів, відводячи до функцій керуючої компанії адміністративну діяльність (наприклад, управління земельними активами,

залучення сторонніх організацій для проектування та будівництва інженерних мереж та об'єктів інфраструктури тощо), юридичний супровід, HR та PR послуги, організацію соціальної активності та обслуговування території, цехів, приміщень, експлуатації інженерних мереж, надання логістичних рішень для учасників, залучення сторонніх логістичних компаній, звітування перед ініціатором про результати функціонування ІП, а також залучення конкретних учасників у сферах переробної промисловості (конкретно – двох), професійної наукової та технічної діяльності, транспорту і сільського господарства, організації харчування. Учасник, у свою чергу, здійснює: будівництво об'єктів основного призначення, господарську діяльність в межах ІП, догляд та належне обслуговування переданих в суборенду земельних активів та об'єктів інфраструктури, дотримання умов визначених в договорі про здійснення господарської діяльності в межах ІП. Аналогічний організаційний механізм та подібний розподіл обов'язків між внутрішніми суб'єктами визначає й концепція індустриального парку «Хотин Invest», ініціатором створення якого виступила Хотинська міська рада [86].

Таким чином, здійснення самою керуючою компанією господарської діяльності на території індустриального парку не є іманентним будь-якій концепції, а отже й організаційному механізму і розподілу управлінських функцій у кожному індустриальному парку. Вбачається навіть закономірним, що функції і завдання діяльності керуючої компанії цілком можуть носити виключно адміністративно-організаційний та управлінський, координаційний характер, що, втім, не виключається (і навіть прямо передбачається законом) із поєднанням здійснення нею господарської діяльності.

Подібні підходи до визначення організаційного механізму і розподілу повноважень та обов'язків між ініціатором створення, керуючою компанією та учасниками індустриального парку, закріплюють й, наприклад, концепції ІП «Грін Лактік» [78] (ініціатор створення – ТОВ «Екоінвест Прикарпаття»), ІП «Хмельницький» [85] (ініціатор створення – Хмельницька міська рада) та інші концепції індустриальних парків, створених відповідно до українського

законодавства, хоча й з різним рівнем деталізації. Типовим також є використання у концепції триланкового механізму і розподілу завдань, що у різних формах відображають водночас субординаційно-координаційні аспекти управлінських відносин між суб'єктами (ініціатор створення ІП – керуюча компанія – учасник ІП), так і взаємозв'язок і кооперацію між ними у контексті щоденної експлуатації та обслуговування інфраструктури, потужностей і активів індустріального парку.

Останню, проте, безперечно, не менш важливу ланку у структурі управлінських відносин в межах індустріального парку складають безпосередньо його учасники та інші суб'єкти ІП, диференціацію між якими ми вже здійснили вище. При цьому Закон України «Про індустріальні парки» окремо не виділяє права та обов'язки учасників, торкаючись цих аспектів у рамках загального регулювання умов та підстав здійснення господарської діяльності на території індустріального парку, а також в окремих загальних положеннях. У зв'язку з цим концепціями індустріальних парків на їх учасників покладається найменше коло функціональних завдань та обов'язків, яке зазвичай охоплює, крім здійснення господарської діяльності на території індустріального парку з дотриманням визначених договором умов, також належне утримання та обслуговування переданих в суборенду земельних ділянок, іншого майна та елементів інфраструктури і забезпечення досягнення показників прибутковості – виконання частини бізнес-плану індустріального парку, обумовленої у договорі між керуючою компанією та учасником крізь призму частки останнього у загальному розвитку парку. Інколи на учасника покладаються й інші обов'язки, наприклад здійснення будівництва об'єктів основного призначення [84].

У свою чергу, у світлі побудови ефективних управлінських відносин між керуючою компанією та учасниками індустріального парку, а також окремо між учасниками (та іншими суб'єктами), центральне місце займають принципи кооперації та сучасні адміністративно-правові форми міжсуб'єктної координації та кооперації. Характерною особливістю таких адміністративно-

правових форм, як визначає І. С. Верховод, є те, що увага концентрується не на самих підприємствах, а на взаємовідносинах між підприємствами та установами, які входять до складу ІП [17, с. 55], і, як результат, такі коопераційні й інтеграційні процеси зокрема мінімізують трансакційні витрати [101, с. 66; 55], які б окремо несли їх учасники, а також координації між учасниками, оптимізації усіх інших фінансових та виробничих процесів, гарантують безпеку ланцюжка постачання тощо [223, с. 20; 51, с. 73–74]. Тобто безумовною перевагою застосування таких моделей, які вже показали себе ефективно у зарубіжних економіках (до прикладу, у Німеччині [133]) є те, що спільна діяльність підприємств-суб'єктів господарювання у межах індустріального парку (наприклад, між постачальниками та виробниками) знижує витрати та підвищує продуктивність, мінімізує ризики ізоляції окремих учасників, що в силу системної єдності ІП, негативно впливатиме й на загальну ефективність парку.

Висловлені позиції загалом корелюють (будучи спрямованими на їх попередження та/або мінімізацію) окресленим І. В. Токмаковою та В. Р. Куриловичем ризикам у контексті взаємодії учасників еко-індустріальних парків, до яких дослідники відносять: ризики відповідності характеристик процесів і характеристик результатів господарювання поставленим цілям та завданням (тобто кожна компанія-учасник повинна відповідати нормативним вимогам до здійснення господарювання в межах такого парку); комунікативні ризики між учасниками; ризики координації та самоорганізації; ризики спільного використання ресурсного потенціалу; ризики операційної несумісності (а саме можливість того, що відмінності в операційних процесах можуть призвести до неефективності та збільшення витрат); ризики опортунізму (як результат невдалої комунікації між учасниками та виникнення між ними недовіри) [188, с. 137–138]. Безперечно важливою у врахуванні можливості виникнення та недопущенні цього повинні відігравати як самі учасники ІП, налагоджуючи прозору та взаємовигідну комунікацію і співпрацю, так і керуюча компанія, покликана вирішувати

можливі конфлікти та запроваджувати єдині «правила гри» для учасників, що повинні приводити до взаємоузгодження диференційованих потреб і позицій для досягнення загальних цілей ефективності діяльності всіх суб'єктів та (еко-) індустриального парку загалом, вигоди від утворення яких також вивчаються у науці [96].

Додатково, у другій версії Міжнародних рамкових положень про екоіндустріальні парки, опублікованій у січні 2021 року [109] в результаті співпраці між Організацією Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО), Групою Світового банку та Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ), визначено ключові стимули та переваги створення екоіндустріальних парків. З цього приводу у документі наголошується, що до основних стимулів створення ЕІП належать: можливість зменшення впливу на навколишнє середовище; сприяння підвищенню ефективності та рентабельності виробництва; підвищення згуртованості громад; стійкість до ризиків, кращий доступ до фінансової та технічної підтримки; підвищення конкурентоспроможності. У свою чергу відзначається, що міжнародний досвід вказує на те, що ЕІП мають численні економічні, екологічні та соціальні переваги, які можуть виходити далеко за рамки традиційного розуміння «підприємницької вигоди», адже такі переваги не є виключно комерційними. Оскільки ЕІП можуть бути стратегічно корисним інструментом для підприємств, адже їх будучи його резидентом, компанія має змогу уникати ризиків у сфері доступу до ресурсів чи отримання дозволів, підвищуючи, серед іншого, і загальний рівень конкурентоспроможності таких учасників і їх продукту.

Стратегія розвитку індустриальних парків на 2023-2030 роки [168], з цього приводу зокрема планує закріпити на законодавчому рівні та усталити у практиці функціонування індустриальних парків (які повинні бути поступово реорганізовані за моделлю «еко-індустріальних парків») принципу та відносин взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустриального парку, за яких еко-індустріальний парк повинен постати *«спільнотою*

виробників і постачальників послуг, які розміщуються на спільній території і співпрацюють в управлінні ресурсами (шляхом впровадження промислового симбіозу та системи управління відходами) з метою підвищення економічних, екологічних, соціальних показників своєї діяльності за безпосередньої участі керуючої компанії такого парку».

Додатково закріплюється, що така спільнота суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку повинна складатися з учасників та інших суб'єктів індустріального парку, які пов'язані між собою ресурсоефективною міжсуб'єктною кооперацією. Більше того, сприяння ініціаторам створення та керуючим компаніям у залученні потенційних учасників індустріальних парків, а також сприяння формуванню та застосуванню практики управління індустріальними парками, яка відповідає кращим світовим підходам у цій сфері, є самостійними стратегічними цілями, визначеними вказаною Стратегією. У той ж час, співпраця між учасниками, керуючою компанією та органами місцевого самоврядування сприяє швидкому вирішенню інфраструктурних чи інших організаційних проблем та взаємовигідному обміну ресурсами. Підтримка розгалуженої мережі зовнішніх (відносно закритої системи індустріального парку) контактів крізь призму активної участі у міжнародних та національних бізнес-асоціаціях може сприяти залученню нових учасників. Так, налагодження взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями, урядовими та неурядовими організаціями іноземних держав, які можуть бути зацікавлені в реалізації проектів створення та розвитку еко-індустріальних парків, є одним із показників досягнення стратегічних цілей, відповідно до Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки.

Наразі, розуміння екоіндустріального парку закріплено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення функціонування індустріальних парків» № 4961-IX від 02.09.2026 року (вступає в дію 26.12.2026 р.). Відповідно, екоіндустріальний парк – індустріальний парк, на території якого ініціатор створення

індустріального парку, керуюча компанія, учасники та інші суб'єкти індустріального парку здійснюють діяльність у сфері промислового симбіозу, впроваджуючи найкращі доступні технології та методи управління, та який відповідає критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України, а також екологічним, економічним та соціальним вимогам, встановленим законодавством. Порядок отримання статусу екоіндустріального парку та особливості його функціонування визначає Кабінет Міністрів України;

Первісний ж етап вибору учасників та внесення ними інвестицій до індустріального парку, на нашу думку, слід детальніше структурувати та окреслити шляхом прийняття правил вибору учасників та правил інвестування, закріпивши цю вимогу у п. 4 ч. 2 ст. 26 Закону України «Про індустріальні парки»:

«2. Керуюча компанія зобов'язана:

...

4) залучати учасників індустріального парку та укладати з ними необхідні договори на основі попередньо розроблених керуючою компанією самостійно або разом із ініціатором створення, правил вибору та залучення учасників та правил здійснення первісного та наступного інвестування у індустріальний парк;».

У цих ж правилах можливо передбачити й вимоги до учасників індустріального парку в частині наявного статутного капіталу, людського потенціалу, виробничих потужностей і інвестиційних зобов'язань тощо. Зокрема у правилах можливо реалізувати й висловлену В. І. Ляшенко та Н. В. Трушкіною ідею визначення виключного переліку критеріїв до учасників ІІІ, які мають право на застосування стимулюючих особливостей оподаткування [100, с. 56]. Закономірно й те (що відображається, зокрема і у розглянутих нами концепціях індустріальних парків), що за окремими учасниками повинні бути закріплені пріоритетні напрями та/або проєкти в межах статутної (договірної) діяльності, а також відповідно до функціонального призначення того чи того ІІІ [76].

Разом із тим, навіть ті концепції індустріальних парків, які деталізують вимоги до учасників, не передбачають окремо фінансово-правових критеріїв. До прикладу, згідно з концепцією ІП «ІНТЕГРАЛ», ініціатором створення якого виступає юридична особа приватного права (ТОВ «ІНВЕСТ ХОЛДІНГ КОМПАНІ»), серед вимог до учасників перелічуються укладення угоди про передачу у володіння та користування земельної ділянки (суборенду) з правом її забудови в межах індустріального парку між ними та керуючою компанією; укладення договору про здійснення господарської діяльності в межах ІП; встановлюється мінімальний гарантований строк здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку у 5 років; відзначається переважне використання праці працівників – громадян України, жителів Вінницької міської територіальної громади; безпосереднє виконання своїх інвестиційних зобов'язань учасником та дотримання вимог, встановлених відповідним законодавством України [80].

Таким чином, зміст взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку, між ініціатором створення індустріального парку, його керуючою компанією та учасниками ІП (й іншими суб'єктами) характеризується складною сукупністю прав та обов'язків кожної зі сторін, які відображають або опосередковують їх функціональні завдання і сфери відповідальності. Оскільки на ініціатора покладаються функції кооперації та координації діяльності та фізичного і юридичного уможливлення передачі земельних ділянок та іншого майна (як їх власника або орендаря) для облаштування індустріальних парків, він ж володіє й контрольними повноваженнями стосовно діяльності суб'єкта операційного управління індустріальним парком – керуючої компанії, на предмет дотримання нею умов укладених договорів та концепції індустріального парку, а також має право вимагати усунення порушень від неї та відшкодування завданих збитків у разі погіршення стану об'єктів або псування земельної ділянки індустріального парку, яке сталося внаслідок дій або бездіяльності керуючої компанії.

Натомість керуюча компанія здійснює або відповідальна за: фактичний розподіл ресурсів індустріального парку, облаштування його території та усіх потрібних мереж і інфраструктури індустріального парку, гарантування їх безперебійної роботи, загальне виконання бізнес-плану ІП, що в результаті повинно гарантувати налагодження ефективного та відповідного закону, цілям і концепції ІП, функціонування індустріального парку. Також саме між керуючою компанією як оператором ІП та учасниками (резидентами) парку укладаються договори про здійснення господарської діяльності у межах останнього. У свою чергу, на учасників індустріального парку покладаються зобов'язання щодо здійснення робіт, надання послуг або ведення іншої діяльності на території парку згідно з умов такого договору, та додаткові інвестиційні, організаційні і інфраструктурні обов'язки.

Отже, особливості інституційно-правового механізму взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку в рамках функціонування єдиного індустріального парку, лежать в площині нерівномірного, але взаємозалежного та виправданого з точки зору досліджених нами управлінських та фінансово-правових аспектів забезпечення належного функціонування ІП, розподілу не лише прав і обов'язків, але й завдань кожного із суб'єктів, що разом формують цілісні ролі (або ж концепти, форми участі) в загальному становленні і розвитку індустріального парку як самостійного правового інституту. Ключовими напрямками в контексті вдосконалення інституційно-правового механізму взаємодії суб'єктів індустріальних парків є посилення ролі та компетенцій керуючих компаній, вжиття заходів для гарантування не лише ефективності, але й прозорості їх роботи, а також розбудова взаємодії між учасниками ІП на основі моделей кластерної кооперації та оперативної синергії, за яких керуюча компанія постає щоденним та довгостроковим оператором роботи індустріального парку, а учасники повністю інтегровані не лише у внутрішню діяльність парку, але й мають доступ до розгалуженої мережі зовнішніх контактів.

2.3. Адміністративно-правовий механізм публічного фінансування та міжнародної фінансової допомоги індустріальним паркам

Важливість повного та своєчасного фінансування створення та подальшого функціонування індустріальних парків неможливо переоцінити, оскільки саме воно, поруч із нормативним забезпеченням та інституційною підтримкою на всіх етапах, є однією із ключових запорук ефективності індустріального парку як спеціальної економічної зони, на чому ми вже неодноразово наголошували у тексті цієї роботи. Плахотнік О. О. навіть справедливо визначає фінансове планування створення індустріальних парків як одну із концептуальних основ його формування та функціонування, яка включає складання фінансового плану та визначення джерел фінансування індустріального парку, планування бюджету, оцінку обсягу капітальних інвестицій та формування програми взаємодії з місцевими органами влади та фінансовими установами. З позиції функціонального підходу до управління цей етап, відповідно, являє собою систему фінансового планування індустріального парку [234, с. 20]. Більше того, наявність та/або можливість залучення ініціатором створення фінансових та матеріально-технічних ресурсів, необхідних для розвитку індустріального парку згідно з концепцією, є одним із критеріїв, що розглядаються при прийнятті рішення про включення індустріального парку до Реєстру (п. 2 ч. 2 ст. 16 Закону України «Про індустріальні парки»). Це свідчить про усвідомлення законодавцем важливості наявності реальних ресурсів для запуску і функціонування ІП, на противагу формально-юридичному (декларативному) підходу.

Вихідною нормою у цьому аспекті є ст. 12 Закону України «Про індустріальні парки», згідно з якою джерелами фінансування облаштування індустріального парку можуть бути кошти державного та місцевих бюджетів, виділені в порядку та обсягах, передбачених законодавством, кошти приватних інвесторів, у тому числі залучені за моделлю державно-приватного партнерства, залучені кошти, включаючи кредити банків та інших фінансово-

кредитних установ, кошти з інших джерел, не заборонених законодавством [79]. Іншими словами, Закон окреслює широкий перелік джерел фінансування, дозволяючи пристосувати їх до потреб конкретного парку, можливостей державного та місцевого бюджетів, заохочуючи інвестування у створення та облаштування індустріального парку.

Як ми встановили вище, повноваження у сфері надання державного фінансування індустріальних парків сконцентровані у Мінекономіки та можуть реалізуватися фактично крізь призму двох механізмів (ключова відмінність між якими – цільове спрямування коштів, перший з яких наразі є замороженим, а саме: надання учасникам індустріальних парків за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками), коштів на безповоротній основі на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку (як ми відзначали, спеціальний Порядок, затверджений постановою КМУ № 1208 [150] зупинено на час дії воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення або скасування). Крім цього, згідно з п. 2 постанови КМУ № 644 [32] на цей ж час, компенсація за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 27 та п. 3 ч. 3 ст. 34 Закону України «Про індустріальні парки» надається керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання лише за приєднання до електричних мереж.

Таким чином можливо зосередитись на другому механізмі, що передбачає надання коштів для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків, а також здійснення компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж. П. 3 Порядку, затвердженого постановою КМУ № 644, у цьому зв'язку, встановлює граничну суму для одного заявника у розмірі 150 млн. гривень за рахунок коштів, передбачених у законі про Державний бюджет України на відповідний

рік за бюджетною програмою «Державне стимулювання створення індустріальних парків», що здійснюється лише один раз за кожним видом державного стимулювання (для одного індустріального парку), за винятком випадків часткового надання державного стимулювання у разі відсутності необхідного обсягу видатків, передбаченого у державному бюджеті на відповідний бюджетний період. При цьому державне стимулювання надається в розмірі 50 відсотків кошторисної вартості проекту облаштування та/або витрат на приєднання до інженерно-транспортних мереж (з урахуванням податку на додану вартість), а у разі розташування індустріального парку на деокупованій території – у розмірі 80 відсотків (з урахуванням податку на додану вартість).

Слід також відзначити, надавати реальні стимули (відповідно до оновленого у 2021 році Закону України «Про індустріальні парки») держава почала лише у 2024 році, коли в бюджеті вперше з 2013 року було передбачено фінансування інфраструктури індустріальних парків на суму 1 млрд грн. – завдяки програмі «Зроблено в Україні», спрямованій на розвиток промисловості в регіонах через співфінансування будівництва та модернізації об'єктів [6]. Наразі ж вихідною у цьому зв'язку є ч. 2 ст. 37 Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» [141], яка встановлює направлення надходжень, визначених ч. 1 цієї статті, у тому числі на державне стимулювання створення індустріальних парків. Засновуючись на цій нормі Кабінет Міністрів України відповідно до власного розпорядження від 14 лютого 2025 року № 120-р [35], встановив розподілити згадані надходження до спеціального фонду державного бюджету, зокрема й на таке державне стимулювання у сумі 500 000 тис. гривень (як видатки розвитку).

П. 4 Порядку, затвердженого постановою КМУ № 644 встановлює і перелік критеріїв, яким повинні відповідати заявники, на дату подання заяви, для отримання окресленого державного стимулювання, які можна розділити на наступні групи:

1) критерії, що передбачають активні дії заявника: включення індустріального парку до Реєстру, наявність договору про створення та функціонування індустріального парку, подання Мінекономіки звітів про функціонування індустріального парку за останні два звітних періоди у строки та в порядку, затвердженому Мінекономіки (для новостворених індустріальних парків – протягом звітних періодів, в яких з'явився обов'язок щодо подання відповідних звітів про функціонування індустріального парку);

2) критерії, що передбачають його відповідність іншим законодавчим вимогам та відсутність окреслених далі негативних для заявника (ініціатора створення, керуючої компанії індустріального парку) факторів:

а) відповідність заявникам вимогам ст. 7¹ Закону України «Про індустріальні парки», що відсилає до правового режиму виключення участі в економічній системі України суб'єктів – фізичних осіб, громадян держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, а також юридичних чи пов'язаних з ними осіб, зареєстрованих у державі, визнаній Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, або щодо яких застосовано санкції відповідно до законодавства України або міжнародного права;

б) відсутність: відкритих проваджень у справі про банкрутство (неплатоспроможність) та/або які не перебувають в стані припинення/ліквідації; накладених арештів на активи заявника та/або його засновника (засновників) та/або кінцевого бенефіціарного власника (кінцевих бенефіціарних власників); фактів конфіскації активів (заявника та/або його засновника, та/або кінцевого бенефіціарного власника за вироком суду, що набрав законної сили); відомостей про заявника та/або його засновника (засновників), та/або кінцевого бенефіціарного власника (кінцевих бенефіціарних власників) у Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення; заборгованості у заявника з платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, станом на 1 число місяця, в якому подається заява [32]. Додатково

встановлюється, що кінцевий бенефіціарний власник заявника перевіряється уповноваженим банком відповідно до вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [143].

Слід наголосити й на тому, що надання такого державного стимулювання покладає на заявника й ряд зобов'язань, що закріплюються Порядками, затвердженими постановами КМУ № 341 та № 644, деякі з яких згадуються й у формі Договору державного стимулювання [194]. Так, обов'язковими умовами цього Договору є:

1) забезпечення Заявником використання отриманих коштів на безповоротній основі виключно на облаштування індустріальних парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженернотранспортної інфраструктури, передбачених затвердженою проектною документацією, необхідних для створення та функціонування індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних (промислових) парків;

2) реалізація Заявником проекту облаштування не пізніше ніж через два роки з моменту укладення цього Договору;

3) введення Заявником в експлуатацію будівлі та/або споруди виробничого призначення загальною площею не менше 5000 кв. метрів та залучення двох учасників індустріального (промислового) парку протягом трьох років з моменту укладення цього Договору.

Таким чином, у контексті державного фінансування створення та облаштування індустріальних парків і засад його здійснення, можемо виснувати про те, що попри призупинення на час дії воєнного стану найбільш вигідної моделі підтримки ІП через компенсації та безповоротну допомогу, друга модель (державне співфінансування інфраструктурних проектів у межах 150 млн. гривень та до 50-80% відсотків їх вартості) запроваджує принаймні початковий, хоча й достатньо обмежений, механізм у цій сфері. У свою чергу, критики заслуговує не лише обмеженість виділених коштів, але й складність

до їх доступу: перелік критеріїв та звітних вимог є досить обтяжливим, особливо для нових або малих ініціатив.

На нашу думку, навіть цей другий механізм досі потребує суттєвого доопрацювання, що повинно включати окремий порядок забезпечення швидшого старту нових ІП, з мінімальним пакетом вимог на початковій стадії (наприклад, спрощений механізм попереднього фінансування), розмежування механізмів стимулювання шляхом закріплення дозволу паралельного функціонування обох механізмів (компенсаційного та інфраструктурного), з урахуванням обмежень воєнного стану. Додатковими кроками може бути створення спеціального Фонду розвитку індустріальних парків, незалежного від політичних циклів та щорічної бюджетної процедури, оптимізація вимог щодо звітності та підтвердження критеріїв, особливо для парків на початковій стадії або в умовах воєнного стану.

Деякі з цих позицій узгоджуються із уже висловленою у науково-аналітичних джерелах критикою моделей державного стимулювання створення та облаштування індустріальних парків в Україні. До прикладу, О. О. Єгорова наголошує на необхідності забезпечення дотримання зобов'язань органів державної та місцевої влад щодо фінансування облаштування інфраструктури індустріальних парків на землях муніципальної і державної форм власності з, відповідно, державного та місцевих бюджетів ініціаторів створення таких структур [40]. Здешевлення надаваних для створення індустріальних парків кредитів та будівництво інфраструктури для індустріальних парків визначається й іншими експертами [29] серед найбільш очікуваних від держави кроків у цьому напрямі.

Кисилевський Д. серед необхідних кроків на шляху до розбудови сучасних індустріальних парків в Україні значну увагу приділяє й фінансовому ресурсу, вказуючи на те, що необхідно:

- 1) збільшити фінансування програми з облаштування індустріальних парків, можливо, залучивши донорські кошти чи фінансування від МФО;

2) внести зміни до державної програми «Доступні кредити 5–7–9», передбачивши доступ індустріальних парків до цього ресурсу;

3) передбачити у проєкті держбюджету на 2025 рік фінансування на облаштування ІП на рівні не менш як 2 млрд грн, як це записано у законі про індустріальні парки;

4) залучати громади до фінансування інфраструктури ІП;

5) запровадити механізми страхування інвестицій від воєнних ризиків, чим наразі через MIGA (Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій із місцезнаходженням у Вашингтоні) скористався ІП із іноземними інвестиціями M10 у Львові, і очікується запровадження аналогічного механізму для українських інвестицій через Експортно-кредитне агентство [58].

Інші дослідники, у зв'язку з вищенаведеним, справедливо резюмують, що на сьогодні у плані залучення інвестицій значно ефективнішими є інвестиційні форуми, на яких потенційним інвесторам пропонують різноманітні проєкти, які потребують залучення інвестицій [175, с. 242], а також інші форми приватного або недержавного фінансування індустріальних парків. До останніх можливо віднести грантові інструменти (внутрішні та зовнішні грантові програми), такі як гранти Програми «єРобота» за напрямком «Гранти для переробних підприємств» у розмірі до 8 млн. гривень, регіональні інструменти фінансування органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та регіональних фондів та програм; грантові інструменти програм Європейської комісії, а саме: Горизонт Європа, Креативна Європа, Еразмус+, Програма цифрової Європи, Програма EU4Health, Програма дій із охорони довкілля та клімату, Програма єдиного ринку, Механізм об'єднання Європи та Програма Євратом тощо [61, с. 79]. Тут варто згадати вже наявний позитивний досвід отримання коштів від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) групою компаній Dragon у розмірі 24,5 млн доларів США на розвиток Львівського індустріального парку E10. Ця інвестиція

здійснюватиметься через купівлю 35% частки у проєкті, і перший транш на розвиток становитиме 5,5 млн доларів США [53].

Втім, більшість заходів фінансування індустріальних парків досі здійснюється за рахунок приватних інвестицій, які відіграють ключову роль у створенні та розвитку індустріальних парків в Україні, особливо в умовах обмеженого державного фінансування, забезпечуючи необхідні ресурси для інфраструктурного облаштування, залучення резидентів та стимулювання економічного зростання регіонів. Найбільш поширеними формами приватного інвестування наразі є:

1) прямі інвестиції: Ініціатори створення парків або керуючі компанії вкладають власні кошти в інфраструктуру та розвиток територій;

2) спільні підприємства: створення партнерств між приватними інвесторами, місцевими органами влади та іншими зацікавленими сторонами для реалізації проєктів;

3) фінансування через міжнародні організації (такі як ЄБРР);

4) інвестиційні фонди: створення спеціалізованих фондів для акумулювання коштів приватних інвесторів з метою фінансування індустріальних парків.

Підсумовуючи вищевикладене, слід наголосити, що приватні інвестиції досі виступають ключовим рушієм створення та сталого розвитку індустріальних парків в Україні, особливо з огляду на нинішні обмеження державного фінансування та складну макроекономічну ситуацію. Вони забезпечують не лише фінансові ресурси для реалізації інфраструктурних рішень, а й привносять управлінську експертизу, інноваційні підходи до організації виробництва та стратегічне бачення розвитку територій. Як засвідчують приклади успішних проєктів, таких як Львівський індустріальний парк E10, приватні інвестори здатні не лише розпочати будівництво об'єктів, а й залучити додаткове фінансування від міжнародних фінансових установ, зокрема ЄБРР, чим суттєво посилюється довіра до інвестиційного клімату України.

Водночас нинішня законодавча база та державні програми стимулювання хоч і задають важливий імпульс для інвесторів, усе ж залишаються недостатньо розвиненими з погляду гнучкості, довгостроковості та інструментів зниження ризиків. Існуючі пільги, зокрема податкові звільнення та компенсація частини витрат на інфраструктуру, також мають значення, однак потребують комплексного посилення й адаптації до реальних потреб бізнесу, особливо в умовах воєнного стану та постійних економічних коливань. Однією з проблем також залишається низький рівень залучення інституційних інвесторів, відсутність прозорих механізмів взаємодії з місцевими органами влади та недостатній обсяг інформаційної підтримки потенційних учасників індустріальних парків.

Для покращення ситуації доцільно посилити систему стимулів, орієнтованих саме на приватний сектор, шляхом запровадження більш гнучких податкових інструментів (наприклад, інвестиційного податкового кредиту або прискореної амортизації капітальних вкладень), а також розробити спеціальні механізми гарантування інвестицій, зокрема у співпраці з міжнародними фінансовими установами. Крім того, необхідно удосконалити законодавчу базу, зокрема в частині регламентації діяльності керуючих компаній, прозорості відбору резидентів та процедур доступу до пільг. Надзвичайно важливим є й створення системи страхування ризиків для приватних інвесторів – як у формі публічно-приватних фондів, так і через розширення інструментів державного впливу і контролю у цій сфері з можливістю створення спеціального Фонду розвитку індустріальних парків.

Окремої уваги заслуговує підтримка регіональних ініціатив: держава повинна стимулювати створення інвестиційних альянсів на місцевому рівні, де бізнес, громади та місцева влада спільно реалізовуватимуть проекти індустріальних парків, адаптовані до локальних ресурсів і потреб. Також необхідно підвищити рівень інформованості потенційних інвесторів, створивши спеціалізовані цифрові платформи з аналітикою, прикладами успішних кейсів, даними про земельні ділянки, пільги, наявну інфраструктуру

та інші переваги. Отже, лише за умови комплексного підходу, який включатиме посилення інституційної спроможності, законодавчої підтримки, фінансових стимулів і публічно-приватної співпраці, приватні інвестиції зможуть не просто підтримувати, а й суттєво прискорити масштабний розвиток мережі індустріальних парків в Україні, що, своєю чергою, сприятиме регіональному розвитку, створенню нових робочих місць та посиленню економічного суверенітету країни.

Важливим питанням фінансового забезпечення є питання інвестиційної участі суб'єктів створення індустріального парку, оскільки саме таке забезпечення є ключовим чинником ефективного функціонування індустріальних парків, визначаючи здатність парку залучати учасників та інших суб'єктів, підтримувати інфраструктуру в належному операційному стані і забезпечувати безперебійну діяльність парку з метою виконання поставлених цілей. Як відзначає А. О. Андрієнко, для реалізації потенціалу індустріальних парків на сучасному етапі необхідно подолати низку серйозних перешкод, до яких належить й дестабілізація інвестиційного клімату, спричинена війною, для вирішення чого слід забезпечити впровадження механізмів страхування інвестицій від воєнних та політичних ризиків, а також вжиття комплексних заходів, включно із стабілізацією економічної ситуації, покращенням законодавчої бази та забезпечення безпеки інвесторів [4, с. 53]. Визнаючи безумовну слушність цих зауваг, у межах цього підрозділу дисертаційного дослідження зупинимось саме на стані та удосконаленні положень національного законодавства в частині внутрішнього фінансово-правового механізму забезпечення ефективної діяльності ІП в Україні.

Первинні положення з цього приводу слід шукати у Законі України «Про індустріальні парки», який у ст. 12 містить норму загального характеру, згідно з якою джерелами фінансування облаштування індустріального парку можуть бути кошти державного та місцевих бюджетів, виділені в порядку та обсягах, передбачених законодавством, кошти приватних інвесторів, у тому числі залучені за моделлю державно-приватного партнерства, залучені кошти,

включаючи кредити банків та інших фінансово-кредитних установ, кошти з інших джерел, не заборонених законодавством. Поруч із цим Закон містить лише кілька інших важливих приписів у сфері фінансування індустріальних парків:

1) закріплюється, що при прийнятті рішення про включення індустріального парку до Реєстру, враховується також такий критерій як наявність та/або можливість залучення ініціатором створення фінансових та матеріально-технічних ресурсів, необхідних для розвитку індустріального парку згідно з концепцією (п. 2 ч. 2 ст. 16 Закону);

2) передбачається вимога до змісту концепції ІІ щодо зазначення орієнтовних ресурсів (у тому числі фінансових, матеріальних та технічних), необхідних для створення та функціонування індустріального парку, очікувані джерела їх залучення (п. 9 ч. 1 ст. 17 Закону);

3) інвестиційні зобов'язання учасника та фінансові відносини сторін відносяться до істотних умов договору про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку (п. 6 ч. 2 ст. 30 Закону);

4) встановлюється правило, згідно з яким суб'єкти господарювання, які отримують державне стимулювання відповідно до цього Закону, зобов'язані вести відокремлений бухгалтерський та податковий облік господарської діяльності у межах індустріального парку (ст. 33 Закону).

Відповідно до законодавчої вимоги, концепції індустріальних парків у різній формі окреслюють необхідний обсяг та джерела фінансування. Так, у концепції ІІ «Галіція» [77] загальний розмір капіталовкладення в будівництво об'єктів індустріального парку оцінюється орієнтовно в 1 млрд. 494 млн. грн. Затратна частина проекту складається з основних витрат типового девелоперського проекту нерухомості. Передбачається, що до них входять витрати на: проектні роботи будівель та мереж; роботи з прокладки комунікацій та мереж до ділянки; будівництво нових промислових будівель; адміністративний та інший супровід вже побудованого індустріального парку. При цьому у концепції зазначається, що зважаючи на відсутність остаточної

проектно-кошторисної документації більшість цін сформовано методом зрівняльного аналізу, а також було взято середньостатистичні розцінки на ті чи інші статті, або зроблені попередні розрахунки по попереднім технічним умовам (стосовно мереж).

У свою чергу, механізм фінансування, згідно з концепцією, припускає поступове фінансування з різних джерел, таких як власні інвестиції ініціатора, інвестиції долученої керуючої компанії, інвестиції від Мінекономіки по програмі «60» (60 млн. грн на один ІП – тут здійснюється відсилання до Порядку надання коштів на безповоротній основі для облаштування індустриальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустриальних (промислових) парків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 1207, яка втратила чинність у зв'язку з прийняттям аналізованої нами вище урядової постанови № 644 [32]), долучене приватне фінансування, фінансові кошти учасників переробної промисловості, які акумулювалися за рахунок звільнення від податку на прибуток, інвестицій резидентів парку в будівництво власного виробництва, рефінансування за рахунок реалізації (продаж, оренда) об'єктів та ділянок індустриального парку.

Подібним чином у концепції індустриального парку «Сміла» [83] відзначається, що у зв'язку з відсутністю на момент розробки концепції проектнокошторисної документації, орієнтовна потреба у фінансових ресурсах для облаштування та наповнення ІП «Сміла», була розрахована орієнтовно, експертним шляхом по укрупнених показниках. Розрахунок зроблений з урахуванням витрат на облаштування індустриального парку. При цьому орієнтовна вартість внутрішньомайданчикових робіт та облаштування території парку визначено на основі середньостатистичного значення вартості облаштування індустриальних парків Східної Європи у розмірі 10 євро за 1 квадратний метр площі, а для розрахунку наповнення індустриального парку

був взятий середній показник інвестиційних вкладень (1–5 млн доларів США) на одиницю площі – 3 млн доларів США.

Отже, правове регулювання інвестиційно-фінансового забезпечення індустріальних парків в Україні носить фрагментарний характер, оскільки основний акцент у Законі України «Про індустріальні парки» та прийнятих на його основі підзаконних актах, здійснюється на питаннях державного стимулювання, включно із наданням коштів на безповоротній основі, податковими пільгами, митними стимулами тощо. Відповідно нормативний тягар у аспекті внутрішнього фінансування та матеріально-технічного забезпечення лягає на ініціатора створення (на етапі розробки концепції) та на керуючу компанію (при підписанні договорів про здійснення господарської діяльності на території індустріального парку та визначенні у них, зокрема, фінансових та інвестиційних відносин і зобов'язань між керуючою компанією та резидентами). Така ситуація призводить, з одного боку, до можливості забезпечення високого ступеню адаптивності концепції, правил і договорів як локальних нормативних актів індустріального парку, до фінансових потреб і можливостей останнього, а з іншого – сприяє певній невизначеності і лише орієнтовній прогнозованості внутрішніх розрахунків (що відображено нами на прикладі окремих концепцій вітчизняних індустріальних парків), особливо стосовно регіонів із низькою інвестиційною привабливістю.

У зв'язку з цим потенційним виходом у площині правового регулювання можуть стати закріплення у Законі України «Про індустріальні парки» обов'язковості розробки керуючими компаніями типового положення про внутрішнє інвестиційне фінансування, а також прозорого фінансового плану індустріального парку, включно з обов'язковими внесками учасників, розподілом доходів від послуг та необхідністю створення і вимогами до розміру резервного фонду для непередбачених внутрішніх організаційних, технологічних та інших витрат. Таке положення може закріплювати й інтегрований механізм внутрішнього фінансування, коли учасники індустріального парку не лише матимуть фінансові зобов'язання перед

керуючою компанією (як це нині закріплює спеціальний Закон), але й один перед одним.

2.4. Механізм екологічної взаємодії суб'єктів функціонування індустріальних парків

Беручи до уваги розгалужену систему правових зв'язків і суспільних відносин, необхідних для ефективної діяльності індустріального парку як суб'єкта зі спеціальним адміністративно-правовим статусом, їх внутрішні та зовнішні прояви потребують самостійного дослідження, що дозволить надалі синтезувати ці аспекти у єдиному фінансово-правовому механізмі функціонування індустріальних парків. Важливим видається первинне звернення до внутрішніх чинників забезпечення ефективності роботи індустріального парку як таких, що пов'язані із засадами, способами і підходами організації господарювання в межах території індустріального парку та між його суб'єктами, а також із комплексом інфраструктурних, кадрових, технологічних, інноваційних, екологічних та інших рішень, які гарантуватимуть не лише безперебійність функціонування індустріального парку, але й його рентабельність та, в остаточному вигляді – досягнення цілей створення парку і здійснення суттєвого внеску в новітній економічний розвиток нашої держави.

Оскільки правовому механізму взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку, ініціатором створення, керуючою компанією та учасниками ПП, питанням гарантування їх адаптивності та гнучкості, як деяким із ключових факторів забезпечення ефективності створення та подальшої роботи індустріального парку, ми присвятили частину цього дисертаційного дослідження, тож зосередимось тут на інших важливих чинниках. До таких у науково-аналітичних джерелах відносять комплексний перелік факторів і критеріїв, що можливо згрупувати

як правовий механізм екологічної взаємодії суб'єктів функціонування індустріальних парків:

1) якість інженерної інфраструктури та її відповідність екологічним потребам учасників, підключення резидентів до усіх комунікацій, а також забезпечення екологічної безпеки, дотримання правил пожежної безпеки [24, с. 48; 36], логістична доступність та транспортна інтеграція в межах індустріального парку та зовні тощо;

2) технологічну базу та рівень еко-інноваційності використовуваних технологій і систем, енергетичну незалежність індустріального парку [92], його операційну самодостатність та високу продуктивність процесу, енергозбереження та мінімізацію ризиків впливу дефіциту природних ресурсів [187, с. 99; 26], зокрема у світлі забезпечення безперебійності роботи індустріального парку;

3) відповідність принципам екологічності виробництва та стандартам сталого розвитку, особливо у контексті розбудови в Україні еко-індустріальних парків [131];

4) кадровий потенціал і доступ до кваліфікованої робочої сили (людський потенціал), високий ступінь її залученості у внутрішні виробничі процеси [232, р. 44], своєчасне підвищення кваліфікації або перепідготовки працівників резидентів ІІІ;

5) внутрішнє фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності індустріального парку.

Слід відзначити, що важливість перелічених чинників для забезпечення ефективності діяльності індустріальних парків безпосередньо прослідковується й у Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки [168]. Так, до основних принципів Стратегії, серед іншого, віднесено обґрунтований вибір території для створення індустріальних парків з урахуванням, зокрема, результатів аналізу наявних виробничо-господарських зв'язків, у тому числі щодо використання раніше утилізованих відходів (побутових, твердих, рідких тощо) одних виробництв іншими для

отримання цінного побічного продукту, наявності містобудівної документації, яка встановлює умови та обмеження промислового використання земельних ділянок, на яких створюються індустріальні парки можливостей використання місцевих виробничих ресурсів. Також у Стратегії закріплюються такі принципи як: сприяння сталому розвитку територій з урахуванням забезпечення участі індустріальних парків у розвитку інноваційної та дослідницької інфраструктури, інноваційних підприємств, гармонізованому міському та промислому розвитку; поступова мінімізація участі держави у питаннях інституційного забезпечення функціонування індустріальних парків; сприяння розвитку індустріальних парків на основі моделі еко-індустріального парку.

Практична реалізація ж цих принципів є неможливою без належного впровадження усіх з означених внутрішніх факторів гарантування ефективності індустріального парку. Наприклад, ресурсоефективність та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище може бути забезпечена лише через реальне впровадження цих засад при проектуванні та створенні ІП, здійсненні контролю за їх дотриманням керуючою компанією у ході господарської діяльності учасниками індустріального парку. Аналогічним чином підвищення якості соціальної складової буде залежати від запланованого рівня оплати праці працівників та іншого персоналу резидентів і керуючої компанії, впровадження систем соціальних гарантій, у тому числі в частині страхування і дотримання вимог національного трудового законодавства.

Крім цього, визначені чинники є тісно пов'язаними і з загальною конкурентоспроможністю індустріального парку і його продукту на ринку, хоча тут неможливо повністю відокремити їх від зовнішніх аспектів і взаємозв'язку між ними. До прикладу, деякі дослідники відзначають, що аналіз наукових джерел та результати досліджень інших авторів свідчать про те, що рівень конкурентоспроможності індустріальних парків в Україні залежить від загальних показників екологічності виробничих площ,

забезпечення екологічної безпеки в регіоні, рівня розвитку інфраструктури, іміджу компанії та відстані до кордону з країнами ЄС [229]. Розглянемо нижче ключові аспекти у світлі кожного з виділених внутрішніх факторів.

Одним із ключових, та першим визначеним нами вище, внутрішніх механізмів екологічно збалансованого функціонування індустриальних парків є якість та екологічність інфраструктури, її відповідність потребам резидентів, а також забезпечення підключення до комунікацій, екологічна безпека та дотримання правил пожежної безпеки. Тісно пов'язаним із цим фактором є логістична доступність і транспортна інтеграція всередині та зовні парку, оскільки він прямо реалізується за допомогою дорожньої інфраструктури індустриального парку.

Ці аспекти безпосередньо впливають на привабливість ІП для інвесторів, оскільки є суттєвими індикаторами здатності парків запускати виробничі процеси у потрібних масштабах та строки. При цьому, відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про індустриальні парки» у концепції ІП повинна міститися й інформація про орієнтовні сумарні обсяги споживання енергоресурсів, води тощо, а також про необхідну інженерно-транспортну інфраструктуру та план забезпечення відповідними ресурсами індустриального парку. До прикладу, у концепції індустриального парку «Галіція» [77] наводиться попередній розрахунок прогнозного споживання електроенергії, заснований на орієнтовному розмірі необхідної потреби виходячи з стандартного проектного навантаження на 1 Га території індустриального парку в розмірі 0,5 МВт. У концепції індустриального парку «Сміла» [83], зокрема здійснений аналіз та окреслено стан наявної інженерної та іншої інфраструктури. У тому числі, відзначається, що під'їзна дорога для вантажних автомобілів з твердим покриттям проходить по магістральній автодорозі районного значення – вул. Ржевській, а далі по проектній ділянці автодороги, що прокладається в межах індустриального парку. Ширина проектної автодороги – 7,2 м. Під'їзні шляхи до виробничих ділянок – по автомобільним проїздам розрахунковою шириною 4,5 – 5 м.

Слід відзначити, що такі підходи в цілому відповідають екологічним рекомендаціям до прикладу, щодо енергетичного менеджменту, втілених у Міжнародному керівництві для індустріальних парків [226]. До них належать:

1) відповідність обсягів енергопостачання і енергоспоживання, що потребує прогнозування необхідного обсягу енергії на основі раціонально складених схем споживання. При цьому майбутні резиденти в своїй заявці на входження до парку мають зазначити необхідні їм обсяги енергопостачання й споживання, що слід втілити у правилах вибору учасників індустріального парку;

2) заохочення до енергоефективності, що є в інтересах і парку, і його окремих резидентів, тому на операторів ІІ (керуючі компанії) покладається невинний пошук можливостей зменшувати споживання енергії, наприклад, створюючи можливості для «енергетичного симбіозу», групування споживачів енергії та енергетичного співробітництва резидентів, зокрема через кластерне об'єднання приміщень і процесів, обміну енергією, спільному виробництву та користуванню спільними енергетичними послугами;

3) використання відновлюваної та чистої енергії. Відзначається, що створення умов для інтеграції джерел відновлюваної і чистої енергії має бути передбачено на етапі техніко-економічного аналізу і планування парку, а відповідні системи влаштовано в структурі управління парком, щоб сприяти користуванню цими технологіями під час експлуатації парку.

Наразі ж більшість індустріальних парків в Україні створюються як *greenfield*-проекти (на незабудованих територіях [20, с. 152]), що часто означає відсутність базової інженерної інфраструктури, в тому числі електро-, водо-, газопостачання, каналізації та проведених доріг для транспорту. Як відзначають експерти, більшість українських індустріальних парків ще далекі від інфраструктурної готовності до «заїзду» резидентів: за даними станом на ІІ квартал 2024 року 61% зареєстрованих ІІ мають автомобільні дороги, енерго-, водо- та газопостачання – 25-29%, залізничні колії – лише 17% парків. При цьому загальна інфраструктурна картина погіршується через стрімке

зростання кількості нових ІП із початково нерозвиненою інженерно-транспортною мережею: 50% нових парків – це старі промислові зони (*brownfield* або територія з раніше створеними виробничими об'єктами, як правило, забезпечена будівлями, спорудами та інфраструктурою, щодо яких проводиться реконструкція та/або капітальний ремонт відповідно до спеціалізації ІП і потреб його резидентів [89, с. 238]), ще половина – це згадані земельні ділянки в «чистому полі» (*greenfield*) [25]. Враховуючи означені суттєві відмінності, деякі автори навіть слушно пропонують визначити у чинному законодавстві України особливості використання земель для індустриальних парків типу «браунфілд» та типу «грінфілд» [94, с. 97], які обидва мають свої переваги та недоліки для потенційних учасників [198, с. 53–54; 182]. На нашу думку це може відображатися у різному правовому режимі надання земельних ділянок, підведення комунікацій, обсязі державних інвестицій тощо.

Що ж стосується підключення до електромереж, то ті ж джерела відзначають, що лише чверть зареєстрованих парків мають підключення до електромережі, а в парках, як і всюди в Україні, донедавна існувала проблема відключення електроенергії. При цьому багато індустриальних парків намагаються самостійно вирішити проблему енергозабезпечення шляхом проєктування та будівництва сонячних електростанцій (СЕС), газогенераторних станцій, промислових систем зберігання енергії. До того ж, усі нові резиденти парку, які працюють у харчовій промисловості, відразу проєктують будівництво біогазових установок поблизу [25], що вказує на поступову імплементацію сучасних підходів до енергоефективності та альтернативних джерел енергії.

Враховуючи багатоманітність викликів, які стоять перед індустриальними парками в частині належного екологічного забезпечення, вважаємо, що і державна політика та практики, сприйняті при проєктуванні та розбудові ІП його суб'єктами, повинні бути комплексними та спрямованими на суттєвий вплив у бік поліпшення ситуації. Так, у Порядку надання коштів

для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків, а також здійснення компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2024 року № 644 [32], уже закладено, що державне стимулювання може надаватися одному заявнику за кожним видом державного стимулювання на загальну суму, що не перевищує 150 млн. гривень та здійснюється Мінекономіки відповідно до цього Порядку за рахунок коштів, передбачених у законі про Державний бюджет України на відповідний рік за бюджетною програмою «Державне стимулювання створення індустріальних парків». Крім цього, у Порядку відзначається, що державне стимулювання надається в розмірі 50 відсотків кошторисної вартості проекту облаштування та/або витрат на приєднання до інженерно-транспортних мереж (з урахуванням ПДВ), а у разі розташування індустріального парку на деокупованій території – у розмірі 80 відсотків (з урахуванням ПДВ).

На нашу думку, такий обсяг можливо збільшити до 300 або 450 мільйонів гривень для одного проекту, а також передбачити можливість повного (100 відсотків) державного стимулювання індустріального парку на деокупованих або суттєво постраждалих від війни прифронтових територіях, якщо відповідні проекти мають стратегічно важливе значення та реалізуються на землях державної або комунальної власності. Це може сприяти не лише розбудові індустріальних парків, але й економічному та соціальному відродженню територій, які постраждали від повномасштабної збройної агресії російської федерації.

Додатково, зважаючи на неодноразові вказівки у профільних джерелах на численні бюрократичні та темпоральні перешкоди, що стають на шляху до створення індустріального парку [189], що охоплює й проблеми підключення до інфраструктурних мереж або розбудову на території ІП власних комунікацій, можливим способом удосконалення цих процесів стало б

спрощення процедур і прискорення строків для здійснення таких підключень. Так, потенційно ефективним може стати впровадження єдиного вікна для оформлення всіх дозволів на підключення до мереж через портал «Дія», із закріпленням строків для підключень у 3-4 місяці, на противагу поширеним у практиці строкам, що можуть перевищувати 6-12 місяців або взагалі не відбутись з моменту створення індустріального парку. Крім цього, слід розглянути механізм підписання рамкових угод між операторами мереж (електро-, газо-, водопостачання) та керуючими компаніями індустріальних парків для стандартизації тарифів і умов підключення. Проєкт такої угоди із можливістю адаптації її положень до потреб конкретного ІП може бути розроблено і затверджено наказом Міністерства економіки України за принципом типових форм. Загальнодержавного значення, що має свій відбиток і на функціонуванні індустріальних парків, має й послідовна модернізація інфраструктури, до якої підключаються ІП, що включає дорожнє покриття, газотранспортні системи, електричні мережі та ін.

У свою чергу, щодо підвищення безпеки та пожежної захищеності можливими рекомендаціями є розроблення в межах індустріальних парків планів управління екологічними ризиками, включно із імплементацією практичних рішень – побудовою захисних споруд, встановлення резервних генераторів і систем сповіщення із частковим фінансуванням таких заходів за рахунок коштів державного бюджету. У цьому світлі також важливим є посилення співпраці керуючої компанії ІП із Державною службою надзвичайних ситуацій, зокрема в частині забезпечення індустріальних парків сучасною пожежною технікою та організації навчання відповідального персоналу.

Прямо пов'язаним із еколого-правовим та енергетично-комунікаційним чинником є й фактор використання інноваційних технологій, забезпечення енергетичної незалежності індустріального парку, операційної і продуктової самодостатності, безперебійності роботи ІП, що загалом передбачають здатність останнього функціонувати автономно, мінімізуючи зовнішні

залежності. В Україні ж більшість індустріальних парків досі покладаються на зовнішніх постачальників сировини, енергії та сторонні логістичні маршрути і спроможності, що знижує їх продуктивність, у той час як парки з високою операційною самодостатністю (наприклад, із власними складами чи переробними потужностями) є винятком. Значним викликом, окрім руйнування відповідної інфраструктури і мереж внаслідок збройної агресії РФ, є й застарілість технологій, відсутність повноцінної інтеграції у роботі індустріальних парків процесів автоматизації, сучасних комп'ютерних систем, включно зі штучним інтелектом.

У зв'язку з цими викликами, а також непередбачуваністю державної політики у енергетичній сфері та регулярними перебоями у постачанні енергії [25], потенційні рішення можуть лежати у площині створення модульних комплексів на основі відновлюваних джерел енергії у кожному з індустріальних парків, що забезпечить їх надійною резервною системою та гарантуватиме енергетичну незалежність через мінімізацію ризиків відключень і загальне зниження витрат. У інформаційному та технологічному ж аспектах механізму екологічної взаємодії суб'єктів індустріальних парків слід розглянути впровадження цифрових платформ для управління ресурсами та процесами, зокрема через співпрацю із провідними ІТ-компаніями України (*EPAM Ukraine, SoftServe, GlobalLogic Ukraine, Luxoft* [173] та ін.), відповідних систем і застосунків, а також реалізувати в межах ІІІ замкнені цикли переробки відходів (навіть якщо сам індустріальний парк не планує здійснювати господарської діяльності у сфері переробної промисловості).

Відповідно, значну роль у механізмі екологічної взаємодії суб'єктів індустріального парку повинні відіграти й принципи екологічного виробництва, використання альтернативних джерел енергії та засади сталого розвитку, що найповніше можуть бути реалізовані у моделях (та далі – на практиці) еко-індустріальних парків. Відзначимо, що згідно зі Стратегією розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки [168], одним із завдань розвитку ІІІ є забезпечення державної підтримки індустріальних парків,

включених до Реєстру, шляхом фінансування заходів, спрямованих на покращення екологічних, енергетичних та економічних показників їх функціонування (з метою запровадження моделі еко-індустріальних парків). Як впливає зі Стратегії, така модель передбачає: впровадження принципів сталого розвитку, підходів циркулярної економіки, ресурсоефективного та чистого виробництва, зменшення негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, підвищення ефективності використання ресурсів і відходів, зокрема шляхом створення замкнутих циклів їх використання та промислового симбіозу, використання енергії з відновлюваних джерел, покращення якості соціальної складової, як у межах парку, так і поза його межами, в тому числі в місцевому та регіональному масштабі, підвищення якості управління на рівні парку.

Подібна трансформація потребуватиме й змін у законодавстві. У цьому світлі можливо детальніше звернутися до тексту Закону №4961-IX про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення функціонування індустріальних парків від 02 вересня 2026 року [42]. У останньому, зокрема, закріплено дефініцію еко-індустріального парку: екоіндустріальний парк – індустріальний парк, на території якого ініціатор створення індустріального парку, керуюча компанія, учасники та інші суб'єкти індустріального парку здійснюють діяльність у сфері промислового симбіозу, впроваджуючи найкращі доступні технології та методи управління, та який відповідає критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України, а також екологічним, економічним та соціальним вимогам, встановленим законодавством. Порядок отримання статусу екоіндустріального парку та особливості його функціонування визначає Кабінет Міністрів України.

Під промисловим симбіозом в межах індустріального парку розуміється співпраця на договірних засадах між ініціатором створення, керуючою компанією, учасниками та іншими суб'єктами індустріального парку щодо:

виробництва, постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, обміну ними;

оброблення відходів, утворених на одних виробництвах, іншими виробництвами (крім захоронення відходів) у межах індустріального парку;

використання побічних продуктів;

повторного використання води, очищення стічних вод, повторного їх використання в межах індустріального парку;

комбінованого виробництва і постачання в межах індустріального парку електричної та теплової енергії (когенерації);

виробництва та використання енергії з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Підтримуючи ключові ідеї нової редакції Закону, звертаємо увагу й на необхідності закріплення в Постанові КМУ що буде визначати критерії віднесення індустріального парку до статусу екоіндустріального, зокрема, закріплення концепцій на кшталт «енергетичної бази індустріального парку» та «енергетичної незалежності індустріального парку», відобразивши їх важливість для визначення ІП як еко-індустріального парку відповідній Постанові:

«Індустріальний парк може бути віднесено до еко-індустріального парку у разі коли індустріальний парк забезпечує енергетичну незалежність шляхом використання відновлюваних джерел енергії та/або автономних енергетичних систем у обсязі, що становить не менше 50% власних потреб у електричній і тепловій енергії; або у разі коли індустріальний парк впроваджує інноваційні технології для підвищення продуктивності та мінімізації витрат природних ресурсів (води, сировини) у виробничих процесах».

Кабінету Міністрів України пропонується закріпити й додаткові обов'язки та повноваження керуючої компанії еко-індустріального парку, розробити на державному рівні систему стимулів (бонусів) за досягнення вказаних критеріїв енергетичної незалежності, ефективності та екологічної іноваційності, доповнити нормативні вимоги до концепцій ІП, які планується створювати за моделлю еко-індустріальних парків. Успішна реалізація цих

змін може зробити українські еко-індустріальні парки не лише більш стійкими та конкурентоспроможними, особливо в умовах продовжуваної війни та глобальних екологічних викликів, але й гарантувати їх прибутковість і здійснення вагомого внеску в вітчизняну економіку і стан навколишнього природного середовища.

Не менш важливим є й чинник людського потенціалу та залучення кваліфікованих робітників і спеціалістів високого класу у підприємства-учасниках індустріального парку. Стан забезпечення в межах відповідної територіальної громади та потреби індустріального парку у трудових ресурсах достатньо детально окреслюються у деяких концепціях індустріальних парків. Наприклад, концепція ІП «ЯдроІндастрі» [87] (ініціатор створення – ТОВ «Фасад-Захід») аналізується ринок праці та підготовка кваліфікованих кадрів у Дрогобицькій міській територіальній громаді (МТГ), стан вищої освіти та науки у МТГ із наведенням конкретних навчальних закладів і списку спеціальностей, за якими ними здійснюється підготовка кадрів, проте відсутня інформація щодо реальних чи орієнтовних потреб індустріального парку у світлі людського потенціалу, шляхів залучення випускників до роботи в парку чи інші способи освітньо-професійної взаємодії в межах МТГ крізь призму діяльності індустріального парку. Видається, що виключно перелічення вказаних даних не слугує ні розробці повноцінної стратегії розвитку індустріального парку, ні є привабливим для потенційних інвесторів.

У Міжнародному керівництві для індустріальних парків [226] відзначається, що відповідальне управління робочими відносинами напряму впливає на стабільність роботи індустріальних парків, оскільки грає визначальну роль для розмірів, мотивації та продуктивності роботи працівників. Зокрема, рекомендується приділити достатню увагу трудовим стандартам Міжнародної організації праці (МОП), зокрема, в тому, що стосується особливостей управління робочими відносинами у сферах:

- 1) гідної праці – керуючі компанії мають забезпечувати право співробітників на належні умови праці, рівну заробітну плату за рівну працю.

Загальноприйнятною практикою є здійснення операторами належних перевірок майбутніх підприємств-резидентів перед видачею дозволів на розміщення в парку, аби вчасно з'ясувати, чи мають вони погану репутацію у сфері соціального захисту й охорони праці;

2) організації роботи профспілки – в індустріальних парках слід дозволити діяльність профспілок відповідно до застосовних національних правил і положень;

3) правових питань й вирішення спорів – погодити механізм вирішення спорів для розв'язання конфліктів, що виникатимуть в межах індустріального парку.

Тут застосовними, на національному рівні є, окрім Конституції України, Кодекс законів про працю України [64], Закони України «Про оплату праці» [158], «Про відпустки» [134], «Про колективні договори і угоди» [155], «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [164], «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» [163], «Про охорону праці» [161] та численні інші закони і підзаконні акти. У полі ж міжнародного регулювання, насамперед серед згаданих трудових стандартів МОП, Україною ратифіковано Конвенції МОП, зокрема № 47 (про скорочення робочого часу до сорока годин на тиждень) [73], № 52 (про щорічні оплачувані відпустки) [74], № 87 (про свободу асоціації і захист права на організацію) [72], № 95 (про захист заробітної плати) [69], № 98 (про застосування принципів права на організацію і ведення колективних переговорів) [68], № 100 (про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю рівної цінності) [71], № 142 (про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів) [70], № 144 (про тристоронні консультації (міжнародні трудові норми) [65], № 154 (про сприяння колективним переговорам) [66], № 158 (про припинення трудових відносин з ініціативи підприємця) [67] та інші.

Окрім дотримання та активного впровадження гарантій і стандартів, передбачених означеними національними та міжнародними актами, у світлі забезпечення високого рівня кадрового потенціалу можливо висунути й ряд

практичних рекомендацій. Серед останніх дієвим вбачається поєднання інтерналізованої (у межах індустріальних парків) та екстерналізованої (у вищих навчальних закладах відповідного регіону або закладах професійно-технічної освіти) перепідготовки та підвищення кваліфікації. Оскільки другий з аспектів може бути реалізований за спеціальними програмами із органами державної влади або органами місцевого самоврядування (особливо, якщо вони постають ініціаторами створення ІП), що може бути визначено концепцією ІП, інтерналізоване навчання може відбуватися у центрах перекваліфікації на базі індустріального парку із активним залученням резидентів та наступним створенням системи внутрішнього кадрового резерву із потенційною ротацією між такими учасниками парку. Останній пункт гарантуватиме мобільність людського ресурсу в межах ІП, направлення робочої сили залежно від оперативних завдань і потреб усіх резидентів.

Такі модульні центри підвищення кваліфікації можуть працювати на основі короткострокових (3–6 місяців) або середньострокових (6–12 місяців) навчальних програм, що повинні підготувати працівників до виконання обов'язків у межах конкретних виробничих процесів, які плануються реалізовуватись у індустріальному парку. Враховуючи внутрішній характер такого навчання, буде легко забезпечити його практичну орієнтованість, адже працівники мають прямий доступ до виробничих процесів у створених на території ІП заводах, цехах, офісних приміщеннях тощо. Такий підхід може забезпечити швидке закриття дефіциту кадрів, підвищити залученість працівників через їхню адаптацію до конкретних завдань парку, а також знизити витрати резидентів на пошук кваліфікованої сили. У свою чергу, проблема фінансування може бути вирішена як через державні програми та гранти, так і за допомогою часткового інвестування за рахунок резидентів (у межах 30–40% витрат).

Таким чином, факторами забезпечення екологічного механізму функціонування індустріальних парків в Україні, на основі вивчення сучасного стану справ, міжнародних рекомендацій та нормативних вимог у цій

сфері, є якість інженерної інфраструктури та її відповідність екологічним потребам учасників, підключення резидентів до усіх комунікацій, а також забезпечення екологічної безпеки, дотримання правил пожежної безпеки, логістична доступність та транспортна інтеграція в межах індустріального парку та зовні тощо; технологічна база та рівень еко-інноваційності використовуваних технологій і систем, енергетичну незалежність індустріального парку, його операційну самодостатність та високу продуктивність процесу, енергозбереження та мінімізацію ризиків впливу дефіциту природних ресурсів, зокрема у світлі забезпечення безперебійності роботи індустріального парку; відповідність принципам екологічності виробництва та стандартам сталого розвитку, особливо у контексті розбудови в Україні еко-індустріальних парків.

Фактично, лише синтезуючи ці чинники та втілюючи їх за принципами динамічної синергії, можливо досягти цілей і завдань створення еко-індустріального парку.

Пропонується закріплення в Постанові КМУ що буде визначати критерії віднесення індустріального парку до статусу екоіндустріального, зокрема, закріплення концепцій на кшталт «енергетичної бази індустріального парку» та «енергетичної незалежності індустріального парку», відобразивши їх важливість для визначення ІП як еко-індустріального парку відповідній Постанові:

«Індустріальний парк може бути віднесено до еко-індустріального парку у разі коли індустріальний парк забезпечує енергетичну незалежність шляхом використання відновлюваних джерел енергії та/або автономних енергетичних систем у обсязі, що становить не менше 50% власних потреб у електричній і тепловій енергії; або у разі коли індустріальний парк впроваджує інноваційні технології для підвищення продуктивності та мінімізації витрат природних ресурсів (води, сировини) у виробничих процесах».

Кабінету Міністрів України пропонується закріпити й додаткові обов'язки та повноваження керуючої компанії еко-індустріального парку,

розробити на державному рівні систему стимулів (бонусів) за досягнення вказаних критеріїв енергетичної незалежності, ефективності та екологічної іноваційності, доповнити нормативні вимоги до концепцій ІП, які планується створювати за моделлю еко-індустріальних парків. Успішна реалізація цих змін може зробити українські еко-індустріальні парки не лише більш стійкими та конкурентоспроможними, особливо в умовах продовжуваної війни та глобальних екологічних викликів, але й гарантувати їх прибутковість і здійснення вагомого внеску в вітчизняну економіку і стан навколишнього природного середовища.

Також запропоновано розробку нових типових форм для рамкових угод щодо прискореного підключення індустріальних парків до всіх мереж і комунікацій, типового положення про внутрішнє фінансування, прозорого фінансового плану індустріального парку, подолання бюрократичних труднощів і залучення суб'єктів забезпечення кадрового потенціалу ІП – вищих навчальних закладів, комунальних підприємств, державних служб і агенцій тощо.

Висновки до розділу 2.

1. Проаналізовано ключові елементи правового механізму публічного адміністрування організації та функціонування індустріальних парків. Запропоновано оптимізації процедури реєстрації ІП шляхом прискорення та підвищення прозорості всього процесу та зменшення адміністративного навантаження на ініціаторів створення за рахунок запуску єдиного цифрового порталу, адміністрування якого може покладатися на Мінекономіки. Доступ до такого порталу, інтегрованого із іншими релевантними реєстрами та базами даних, матимуть й інші суб'єкти зовнішнього управління, із можливістю для ініціатора створення подати всі необхідні документи, відстежувати статус заявки, отримувати зауваження щодо них в електронному вигляді. На такому порталі, в тому числі й з підключенням сучасних інструментів штучного інтелекту, може бути реалізована базова автоматична перевірка комплектності

пакету документів і їх відповідності формальним вимогам, запроваджено публічний трекер статусу розгляду заявок (доступний як для ініціатора, так і для громадськості), розміщено шаблони та типові форми документів, створено розділ із найбільш поширеними запитаннями та відповідями у сфері реєстрації ІП задля мінімізації можливих технічних помилок чи неповноти викладу даних у концепції тощо. Запропоновано нормативно закріпити граничні терміни розгляду заяви в Мінекономіки та суміжних органах, водночас спростивши процедуру отримання погоджень Мінекономіки від останніх шляхом надання цьому уповноваженому державному органу прямого доступу до потрібних реєстрів інших органів. Висловлено пропозицію щодо оптимізації діяльності в сфері створення ІП шляхом створення Державної агенції у сфері індустріальних парків.

Встановлено необхідність регулярного оприлюднення детальної інформації про результати моніторингу та використання бюджетних коштів, залучення незалежних аудиторів та експертних інституцій, громадських організацій чи наукових установ, що є поширеною практикою у розвинених країнах для визначення чітких критеріїв оцінки такої ефективності для забезпечення об'єктивності моніторингу.

Запропоновано удосконалити порядок взаємодії між Мінекономіки та місцевими органами влади шляхом створення регіональних офісів розвитку індустріальних парків у формі координаційних рад при ОДА або РДА, що також визначені Законом України «Про індустріальні парки» як суб'єкти управління, проте їх функції нині є обмеженими), що зможуть гарантувати більшу адаптивність до потреб та інтересів конкретної територіальної громади, включно із наданням ініціативним громадам, бізнес-асоціаціям та іншим стейкхолдерам права на участь в їх засіданнях.

2. Проаналізовано особливості взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку та запропоновано шляхи удосконалення такої взаємодії: розширити перелік документів, які розробляються ініціатором створення. До них варто включати (та сповіщати

про них претендентів) не лише умови конкурсу з вибору керуючої компанії, порядок сплати реєстраційного внеску і доволі невизначену категорію *«необхідної інформації (документів) для підготовки для участі у конкурсі»*, усі з яких, відповідно, дублюються й у інформації про оголошення конкурсу і у заявці на участь, до останньої з яких віднесено й бізнес-план ІІ та відомості, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку, наявність досвіду, можливостей технологічного та організаційного забезпечення такої діяльності.

Доцільним було б розширення перелічених документів та вимог шляхом перейменування *«умов участі у конкурсі»* на *«правила участі у конкурсі та вибору керуючої компанії індустріального парку»*, включивши до змісту останніх й перелічення мінімальних та бажаних показників, що сутнісно кореспондують категорії *«відомостей, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку»*, і таким чином конкретно означити їх зміст, включивши до таких вимог уже на етапі оголошення конкурсу (а не у заявці претендента, яка повинна тоді буде відповідати цим вимогам) мінімальні та бажані показники виробничої та/або фінансово-господарської ефективності, яким повинна відповідати керуюча компанія.

3. Правове регулювання інвестиційно-фінансового забезпечення індустріальних парків в Україні носить фрагментарний характер, оскільки основний акцент у Законі України «Про індустріальні парки» та прийнятих на його основі підзаконних актах, здійснюється на питаннях державного стимулювання, включно із наданням коштів на безповоротній основі, податковими пільгами, митними стимулами тощо. Відповідно нормативний тягар у аспекті внутрішнього фінансування та матеріально-технічного забезпечення лягає на ініціатора створення (на етапі розробки концепції) та на керуючу компанію (при підписанні договорів про здійснення господарської діяльності на території індустріального парку та визначенні у них, зокрема,

фінансових та інвестиційних відносин і зобов'язань між керуючою компанією та резидентами).

Встановлено, що надання коштів для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків, а також здійснення компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж має граничну межу 150 млн грн та до 50-80% відсотків їх вартості на 1 індустріальний парк за рахунок коштів Державного бюджету України, однак, перелік критеріїв та звітних вимог є досить обтяжливим, особливо для нових або малих ініціатив.

Запропоновано вдосконалення такого механізму, що повинно включати окремий порядок забезпечення швидшого старту нових ІП, з мінімальним пакетом вимог на початковій стадії (наприклад, спрощений механізм попереднього фінансування), розмежування механізмів стимулювання шляхом закріплення дозволу паралельного функціонування обох механізмів (компенсаційного та інфраструктурного), з урахуванням обмежень воєнного стану. Додатковими кроками може бути створення спеціального Фонду розвитку індустріальних парків, незалежного від політичних циклів та щорічної бюджетної процедури, оптимізація вимог щодо звітності та підтвердження критеріїв, особливо для парків на початковій стадії або в умовах воєнного стану.

Слід посилити систему стимулів, орієнтованих на приватний сектор, шляхом запровадження більш гнучких податкових інструментів (наприклад, інвестиційного податкового кредиту або прискореної амортизації капітальних вкладень), а також розробити спеціальні механізми гарантування інвестицій, зокрема у співпраці з міжнародними фінансовими установами. Крім того, необхідно удосконалити законодавчу базу, зокрема в частині регламентації діяльності керуючих компаній, прозорості відбору резидентів та процедур доступу до пільг. Надзвичайно важливим є й створення системи страхування

ризиків для приватних інвесторів – як у формі публічно-приватних фондів, так і через розширення інструментів державного впливу і контролю у цій сфері з можливістю створення спеціального Фонду розвитку індустріальних парків.

4. Факторами забезпечення екологічного механізму функціонування індустріальних парків в Україні визначено: якість інженерної інфраструктури та її відповідність екологічним потребам учасників, підключення резидентів до усіх комунікацій, а також забезпечення екологічної безпеки, дотримання правил пожежної безпеки, логістична доступність та транспортна інтеграція в межах індустріального парку та зовні тощо; технологічна база та рівень еко-інноваційності використовуваних технологій і систем, енергетичну незалежність індустріального парку, його операційну самодостатність та високу продуктивність процесу, енергозбереження та мінімізацію ризиків впливу дефіциту природних ресурсів, зокрема у світлі забезпечення безперебійності роботи індустріального парку; відповідність принципам екологічності виробництва та стандартам сталого розвитку, особливо у контексті розбудови в Україні еко-індустріальних парків.

Фактично, лише синтезуючи ці чинники та втілюючи їх за принципами динамічної синергії, можливо досягти цілей і завдань створення еко-індустріального парку.

Пропонується закріплення в Постанові КМУ що буде визначати критерії віднесення індустріального парку до статусу екоіндустріального, зокрема, закріплення концепцій на кшталт «енергетичної бази індустріального парку» та «енергетичної незалежності індустріального парку», відобразивши їх важливість для визначення ІП як еко-індустріального парку відповідній Постанові:

«Індустріальний парк може бути віднесено до еко-індустріального парку у разі коли індустріальний парк забезпечує енергетичну незалежність шляхом використання відновлюваних джерел енергії та/або автономних енергетичних систем у обсязі, що становить не менше 50% власних потреб у електричній і тепловій енергії; або у разі коли індустріальний парк впроваджує інноваційні

технології для підвищення продуктивності та мінімізації витрат природних ресурсів (води, сировини) у виробничих процесах».

Кабінету Міністрів України пропонується закріпити й додаткові обов'язки та повноваження керуючої компанії еко-індустріального парку, розробити на державному рівні систему стимулів (бонусів) за досягнення вказаних критеріїв енергетичної незалежності, ефективності та екологічної іноваційності, доповнити нормативні вимоги до концепцій ІП, які планується створювати за моделлю еко-індустріальних парків. Успішна реалізація цих змін може зробити українські еко-індустріальні парки не лише більш стійкими та конкурентоспроможними, особливо в умовах продовжуваної війни та глобальних екологічних викликів, але й гарантувати їх прибутковість і здійснення вагомого внеску в вітчизняну економіку і стан навколишнього природного середовища.

Також запропоновано розробку нових типових форм для рамкових угод щодо прискореного підключення індустріальних парків до всіх мереж і комунікацій, типового положення про внутрішнє фінансування, прозорого фінансового плану індустріального парку, подолання бюрократичних труднощів і залучення суб'єктів забезпечення кадрового потенціалу ІП – вищих навчальних закладів, комунальних підприємств, державних служб і агенцій тощо.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

3.1. Зарубіжний досвід організації та функціонування індустриальних парків

Історія виникнення індустриальних парків, які іноді також називають промисловими парками, нараховує більше 200 років, проте за ґрунтовне вивчення та пошук шляхів імплементації світового досвіду їх створення та функціонування українські науковці взяли лише відносно нещодавно [14; 183; 200; 119; 118, с. 70–71; 52; 91; 16; 128; 50; 195]. Для розуміння їх місця у економічній системі сучасних держав та специфіки новітнього правового регулювання варто розглянути ключові віхи історії їх розвитку у зарубіжних країнах. Перший парк виник у Великобританії у 1896 році поблизу Манчестера та мав назву «*Trafford Park*». На той час будівництво індустриальних парків було мотивовано розширенням нових міст, яке, в свою чергу, було зумовлено необхідністю реконструкції житлових будинків і розвантаження перенасиченої Лондонської агломерації (як у ситуації з, наприклад, будівництвом нового міста Мілтон Кейнс). Також у країні поширилося фабричне виробництво і були засновані перші промислові зони.

Ці території були створені кількома виробничими підрозділами; перші фабрики виникли дещо випадково, однак їх пізніша поява являє собою організований процес, який слідував за певною ідеєю містобудування та регіональною концепцією. «*Trafford Park*» був заснований компанією «*Shipcanal and Docks*», яка функціонує і сьогодні та, окрім потужної промислової бази, має також переваги, пов'язані із розташуванням та розгалуженим транспортним сполученням: автомобільним, залізничним, водним і повітряним. Цей промисловий парк включає понад 120 тис. зареєстрованих підприємств і є домом для найбільшого Внутрішнього вантажного терміналу на північному заході [245].

Індустриальні парки в цілому, поява яких була мотивована концепціями регіональної політики, були засновані в кризових районах Великобританії у

1930-х роках; у 1960 році їх було вже 46. Перші, новітні промислові райони були в таких містах, як Летчворт або Велвін. Ми навіть можемо знайти їхніх попередників – вікторіанські моделі поселень, такі як Бурнвіль, Новий Ірсвіч та Порт Санлайт. Індустріальні парки в ті дні відрізнялися як за характером, так і за розміром; вони варіювалися від тих парків, площа яких займала кілька акрів і мали мало або взагалі не мали обладнання, до величезних парків, що розкинулися на площі в пару сотень гектарів та були обладнані технічною та соціальною інфраструктурою. У них була спільна риса: площа планувалася заздалегідь, і окремі виробники повинні були дотримуватися плану. Були прийняті законодавчі акти, що мали на меті регламентувати розміщення певної галузі у конкретних районах (акти 1945, 1950 і 1958 рр.). Акт про розміщення промисловості, який був прийнятий у 1958 р., стосувався проблеми високого рівня безробіття та його загрози, для забезпечення точкової фінансової допомоги районам, які постраждали від безробіття. Такі акти були скасовані Законом про місцеву зайнятість – *Local Employment Act* 1960 року [248].

У США перший індустріальний парк з'явився поблизу Чикаго у 1907 році. Центральний виробничий район (CMD) – промисловий парк площею 265 акрів (близько 110 га), створений у 1905 році Фредеріком Генрі Принсом, інвестором із Східного узбережжя. CMD був першим запланованим виробничим районом у Сполучених Штатах. Принс придбав *Chicago Junction Railroad* на межі століть як комутаційну лінію, яка транспортувала товари від *Chicago Union Stock Yard* до основних магістральних залізничних ліній. Розуміючи потенціал, Принс заклав CMD як спосіб покращення та розширення ділових операцій. До 1915 року близько двохсот фірм використовували CMD, багато з яких орендували приміщення з можливістю викупу, забезпечуючи робоче місце для 40 000 людей сукупно з *Union Stock Yard*. CMD функціонував як «приватний банкір», бізнес-інкубатор та оператор з обслуговування, включаючи озеленення та утримання території. У 1915 році Принс відкрив другий промисловий парк площею 90 акрів на південній

стороні Першинг-роуд. Надзвичайно успішна CMD заклала промислові парки по всьому столичному регіону, зокрема в Ітаскі, Сент-Чарльз, Феніксі та Аврорі. У 1983 році бізнес-кампус «Меридіан» в Аврорі був розроблений для забезпечення зв'язків між офісними, науково-дослідними та виробничими приміщеннями. Нові парки також були адаптовані для інтермодального транзиту вантажоперевезень та зберігання. CMD призвела до виникнення подібних розробок, таких як індустріальний парк *Clearing* у 1909 році та індустріальний парк *CENTEX* в *Elk Grove* у 1956 році. Цей парк активно функціонує і по сьогоднішній день [214].

У Німеччині також створювалися індустріальні парки. Перший індустріальний парк був заснований у 1963 році (Євро-Індустріальний парк Мюнхена). Більша кількість індустріальних парків і парків для малих і середніх промислових компаній виникли не раніше другої половини 1980-х років, в основному як ініціатива державних інвесторів. Там у 1984 році у Західній Німеччині функціонувало 22 промислових та інвестиційних парки, також були створені приватні парки. Останні виникли у густонаселених районах, були значно меншими за площею та орієнтованими на інші ринки. Регіонами, багатими на такі типи парків, були, наприклад, Дюссельдорф (23 завершені проекти у 1992 році) і Франкфурт-на-Майні (19 завершених проектів у 1992 році). Їх розвиток триває і в наш час [178, с. 46].

Ще одним об'єктом уваги може бути Польща, у якій індустріальні парки можуть створюватися або на місці реструктуризованого чи ліквідованого підприємства, або шляхом перейменування зон економічного розвитку чи інвестиційних зон в індустріальні парки з метою залучення державних чи іноземних інвестицій [212]. При цьому у країні станом на сьогодні функціонують 14 спеціальних економічних зон (СЕЗ), 77 індустріальних та технологічних парків. Відповідне законодавство, що регулює діяльність таких зон, було розроблено ще у 1994 році – *The Polish Act of 1994 on Special Economic Zones*. Перша спеціальна економічна зона в Польщі була створена у 1995 році (*Mielec SEZ*). Передумовами її створення були: безробіття в регіоні

на рівні 20% та надлишок виробничих фондів реорганізованого підприємства *PZL Mielec*. Вже у 2001 році це дозволило створити більше 5,6 тис. робочих місць, число яких сьогодні зросло до 20 тис. Усі інші польські СЕЗ були засновані у другій половині 1990-х рр., завдяки чому протягом наступних 10 років реальний ВВП країни зріс на 50%, а експорт збільшився майже втричі. Чехія також запровадила державну програму розвитку індустріальних парків у 1998 році. Протягом 7 років було створено близько сотні індустріальних парків, інвестори вклали в нові виробництва понад 9 млрд євро, створили 70 тис. робочих місць. У 1990 році за реальним ВВП на душу населення Чехія випереджала Україну у 2 рази, сьогодні вона випереджає Україну за цим показником уже в 4 рази. Загалом відзначається, що для країн східної Європи (Угорщина, Словаччина, Польща) характерним є те, що ініціатором створення парків виступає муніципалітет [209, с. 22], тобто органи місцевого самоврядування.

Наступним прикладом може стати також Туреччина. У 2002-2016 рр. у ній було створено 284 індустріальні парки або так звані організовані промислові зони, 206 з яких загальною площею понад 58 тис. га вже почали функціонувати. За цей період промислові парки були створені та наразі функціонують практично в усіх регіонах країни з різним рівнем економічного розвитку та розглядаються інвесторами як одні з найбільш інвестиційно привабливих серед інших країн Близького Сходу. Індустріальні парки стали важливим інструментом залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у Туреччину. За період 1995-2017 рр. понад 80% ПІІ в країні були зосереджені саме в них. На сьогодні в індустріальних парках Туреччини діють більше 45 тис. компаній-резидентів, які створили близько 900 тис. робочих місць. Як наслідок, ВВП і експорт країни в зазначений період зросли більше ніж у 3 рази [178, с. 47]. А у 2013 році Туреччина, яка до цього десятиріччями була боржником МВФ, повернула цій організації останній транш, повністю погасивши свою заборгованість.

Однак турецька влада не має наміру зупинятися на досягнутих результатах, на сьогодні заплановано побудову цілих промислових містечок, для одного з яких, зокрема, буде створено цілий штучний острів в акваторії Чорного моря, біля узбережжя провінції Трабзон у межах програми розвитку промисловості країни. Туреччина зацікавлена в будівництві п'яти індустріальних містечок у різних провінціях країни, які будуть сприяти зростанню економіки. Очікується, що їх запуск дозволить знизити надмірний імпорт та дасть імпульс розвитку місцевої промисловості. За оцінками турецьких експертів, коефіцієнт дохідної частини реалізації проекту з будівництва нових індустріальних містечок складає 1:5 по відношенню до державних інвестицій у розвиток відповідної інфраструктури. Відповідно, у згаданому випадку держава налаштована інвестувати у будівництво аеропортів, готелів, торгово-виробничої та соціальної інфраструктури, розвиток медицини, освіти на рівні 25 млрд дол. США. Для розвитку технологій та запуску серійного масштабного виробництва передбачається залучення додаткових приватних інвестицій на рівні 2 млн дол. США на 1 га промислово-виробничої території [18].

Поряд з індустріальними парками в Туреччині успішно функціонують й технологічні парки, принциповою відмінністю яких є акцент на підтримці науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) з метою доведення наукових ідей до стадії промислового зразка та їх подальшої комерціалізації. Це досягається створенням на території технопарків бізнес-інкубаторів, у яких відповідні ідеї у сфері високих технологій проходять всі етапи розвитку: від задумки до масового виробництва конкурентоспроможної продукції на світовому ринку. У Туреччині на сьогодні створено 63 технопарки, 50 з яких вже функціонують, а решта перебувають на різних стадіях спорудження. З метою забезпечення ефективного використання науково-технічного потенціалу у промисловій сфері учасникам турецьких технопарків надаються наступні преференції:

- прибуток, отриманий від розробки програмного забезпечення, НДДКР та проектних заходів, звільняється від податку на прибуток та корпоративних податків;

- продаж прикладного програмного забезпечення (зокрема, для управління системою, управління даними, бізнес-додатки, Інтернету, мобільних телефонів та військового управління), виробленого винятково в технопарках, звільняється від оподаткування ПДВ;

- заробітна плата працівників НДДКР та допоміжного персоналу, зайнятих у технопарках, звільняється від усіх податків. Кількість обслуговуючого персоналу, на який поширюється норма, не може перевищувати 10% від кількості працівників НДДКР.

- 50% частки роботодавця у виплаті соціального страхування сплачуються урядом;

- учасники технопарків звільняються від мита на імпортовану продукцію та інших зборів у межах дослідницьких та проектних програм [178, с. 47].

Якщо розглядати досвід країн Сходу, то у Китаї перші спеціальні економічні зони були створені ще в 1980 році. І вже станом на 2006 рік там функціонувало 54 національні зони технологічного розвитку, по суті індустріальних парків, які вже тоді формували майже 5% ВВП країни, акумулювали близько 22% прямих іноземних інвестицій та генерували 15% товарного експорту і створили понад 4 мільйонів робочих місць [57]. Сьогодні 5% ВВП Китаю генерують індустріальні парки, де працює близько 4 млн осіб, а їх кількість наразі перевищує цифру у 600 ПП національного рівня та більше 2000 – регіонального рівня [213]. Тим часом у Південній Кореї індустріальні комплекси почали виникати ще на початку 60-х років минулого століття, і станом на 2020 рік у країні створено 250 індустріальних комплексів, з яких 30 – одержали статус національних та 220 – регіональних [13, с. 30].

Загалом, індустріальні парки пройшли кілька етапів розвитку, і ми можемо говорити про декілька поколінь індустріальних парків. Як правило,

перше покоління індустріальних парків, які були побудовані у 1970-х роках, можна відрізнити від інших поколінь за збіркою зали та сховища та досить спрощеною архітектурою. Район адміністративних будівель займав лише 10-15% загальної площі парку. У період між 1975 і 1985 роками, промислові парки, де офіси, які використовувалися компаніями що займаються наукою, технологіями та бізнесом, займали значно більший простір. Характерним для цього другого покоління індустріальних парків була складна архітектура. З другої половини 1980-х років було побудовано третє покоління індустріальних парків; вони були характерно ефективнішими у використанні площі та володіли широким портфелем послуг, а також у них було збільшено чисельність адміністративного персоналу та крім того, більше місця було запропоновано офісам, які зосереджені на ІТ.

Для індустріальних парків четвертого покоління характерним був широкий портфель послуг, які почали виникати з середини 1990-х років. Компанії, розташовані в парках, використовували високоякісні технології, а сховища зазвичай розташовувалися за межами самого парку і не було значного збільшення рекреаційних зон, приєднаних до парку, що використовувалися людьми, які в них працюють. З другої половини 1990-х років індустріальні парки були частиною міжнародної мережі парків, що співпрацюють між собою. Отже, незважаючи на більш ніж 200-річну історію, індустріальні парки як інструмент економічного розвитку корисні і в сучасному світі. Станом на сьогодні у світі функціонує 15 тис. індустріальних парків. Вони стали фактором прискореного економічного розвитку Західної Європи та США 50-100 років тому, країн Азії 30-50 років тому, країн Східної Європи та інших успішних сусідів України, таких як Туреччина, 10-20 років тому [178, с. 47].

В низці країн (регіонів) функції індустріальних парків фактично виконували спеціальні економічні зони. Як відомо, спеціальна економічна зона – це визначена владою відповідної країни територія (зона) з чітко окресленими межами, на якій застосовуються спеціальні правила щодо ведення економічної, інвестиційної та іншої комерційної діяльності, а також встановлено особливі

умови справляння податкових, митних та інших платежів [211]. Успіх спеціальних економічних зон у Китаї у 1980-1990 роках (наприклад, спеціальні економічні зони у Шеньчжені, Чжухаї, Шаньтоу та Сямені) [93] свідчить про надзвичайно високий потенціал таких інструментів у залученні інвестицій, стимулюванні експорту й імпорту, підвищенні рівня зайнятості, а також створенні виробництв з високою доданою вартістю. У певному розумінні індустриальні парки є своєрідною «мікро» спеціальною економічною зоною з особливим режимом економічної та господарської діяльності, яка дозволяє країні та/або певному регіону залучити інвестиції з метою розвитку виробництва та зайнятості. Досвід створення спеціальних економічних зон свідчить, що динаміка їх економічного зростання, як правило, перевищує темпи економічного зростання країни загалом. До прикладу, у випадку зі спеціальною економічною зоною у місті Шеньчжені протягом 1980-1984 років (перші роки після її створення) середньорічні темпи зростання цієї зони склали 58%, у той час як ВВП Китаю загалом зростав у ці роки лише на 10% [249]. Саме територіальна обмеженість та спеціальний режим господарської діяльності у такій зоні дозволяють забезпечити прискорені темпи економічного розвитку. Аналогічну роль виконують й індустриальні парки. Будучи створеними на чітко визначеній території та маючи спеціальний адміністративно-правовий режим функціонування, індустриальні парки шляхом залучення інвестицій є своєрідними драйверами розвитку економіки відповідного регіону, держави чи окремої територіальної громади.

У нещодавньому виданні, підготовленому на основі експертної оцінки, статистики та даних Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (UNIDO) щодо ролі індустриальних парків в Ефіопії зазначається, що незважаючи на відставання країни загалом у розвитку індустриальних парків порівняно з іншими країнами Азії, Ефіопія демонструє стійке прагнення перетворитись на своєрідний промисловий хаб регіону [241].

Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (UNIDO) виділяє сім головних чинників впливу індустриальних парків, які одночасно

можна кваліфікувати як переваги розвитку виробництва в рамках індустріальних парків. Згідно проведених досліджень індустріальні парки розглядаються як: 1) інструмент залучення інвестицій; 2) механізм оновлення сфери виробництва; 3) засіб стимулювання національного виробництва; 4) інструмент сприяння розвитку інновацій; 5) майданчик для здійснення експериментів у реалізації реформ в економічній сфері; 6) основа для підтримання і розвитку моделі сталого розвитку; 7) засіб розвитку місцевих територіальних громад та урбанізації [224].

Як правило розвиток певного регіону стимулює розвиток прилеглих регіонів і територій, адже будь-яке виробництво не є замкненим, а вимагає його обслуговування, стимулюючи розвиток щонайменше сфери послуг – логістики, сервісних послуг, страхування, фінансового сектору, митної справи тощо. А тому саме розвиток виробництва у межах індустріальних парків прискорює розвиток і ріст супутніх (обслуговуючих) сфер. Цим стимулюється розвиток національного виробництва і супутніх галузей, що у свою чергу сприяє зростанню внутрішнього виробництва, створенню доданої вартості в рамках відповідної галузі економіки країни та зумовлює поступове імпортозаміщення, що зрештою підсилює передусім національну економіку. Для прикладу, у 2024 році додана вартість стратегічних новітніх галузей уже згадуваної спеціальної економічної зони Шеньчжень становить 41,9% валового регіонального продукту (ВРП) усього міста загалом. При цьому інвестиції у високотехнологічне виробництво за результатами 2024 року зросли на 61,8%. Лише один з виробників електромобілів, компанія BYD планує реалізувати четверту фазу свого виробництва в зоні Шеньчжень-Шаньвей, що збільшить річний обсяг виробництва компанії до 28 млрд доларів США [233; 225]. І це лише один з виробників.

Наведений приклад лише підтверджує висновок Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку, що індустріальні парки є інструментом сприяння розвитку інновацій. Звісно для цього потрібно, щоб такий парк був осередком інноваційної діяльності із залученістю наукових та науково-освітніх

закладів, технологічних компаній та стартапів. Побудова подібної бізнес екосистеми сприятиме як створенню нових, так і трансферу існуючих технологій, розвитку якісно нових продуктів, підходів та виробничих процесів. Територія індустріального парку виступає своєрідним хабом для виробничого та інноваційного розвитку, місцем концентрації інновацій, ідей, планів, стратегій виробничого, технологічного та іншого інноваційного розвитку. Достатньо лише уявити як кипить життя у спеціальній економічній зоні Шеньчжень, де за 40 років її існування на відносно невеликій території сконцентровано більше 30 тисяч високотехнологічних компаній (у тому числі такі світові лідери як Huawei, Tencent, DJI, BYD та інші) [207], які інвестують кошти у розвиток місцевої інфраструктури, послуг, товарів тощо. Усе це сприяло потужним трансформаціям. На сьогодні місто Шеньчжень є другим у світі містом за кількістю хмарочосів після Гонконгу з офісами і представництвами провідних фінансових установ світу, банків, торговельних бірж, промислових та інноваційних фондів. За роки існування спеціальної економічної зони населення міста зросло з 314 тисяч мешканців до близько 17-18 мільйонів за даними 2020 року.

Водночас слід також відмітити, що відносна територіальна ізолюваність індустріальних парків дозволяє апробувати в рамках їх діяльності нові економічні інструменти стимулювання та регулювання бізнес процесів. Це особливо дієво у випадках впровадження державою нових регуляторних та адміністративно-процедурних інструментів, коли держава має змогу в експериментальному режимі здійснити тестування, або ж реалізувати пілотний проєкт в рамках індустріального парку з метою визначення ефективності підготовленого регуляторного рішення перед його масштабуванням на рівні держави загалом як імперативного правила.

Щодо ролі індустріальних парків як бази для впровадження сталого розвитку зазначимо передусім, що ідея сталого розвитку останніми роками є однією з найбільш актуальних ідей, яка пронизує як національне, так і міжнародне регулювання економічних процесів. Цілі сталого розвитку ООН,

схвалені у 2015 році [197] слугують основою для розробки національних стратегій, політик, законодавств у цій сфері і охоплюють не лише економіку, але й екологію та соціальну сферу.

У цьому контексті реалізація моделей індустріальних парків із дотриманням основних принципів сталого розвитку дійсно дозволяє створювати новітні виробничі екосистеми у яких вдається гармонійно поєднувати як економічний розвиток, так і соціальний прогрес і збереження довкілля для забезпечення гідного рівня життя і добробуту як нинішнього, так і прийдешніх поколінь.

Безумовно Україна, у контексті сталого розвитку на основі ESG принципів значно відстає від західних компаній. За даними DiXi Group 77% вітчизняних компаній не відповідають ESG стандартам та потребують відповідних політик [236]. При цьому основні перешкоди на шляху їх запровадження це нестача кваліфікованих кадрів та путівників з впровадження відповідних екологічних стандартів та політик соціальної відповідальності і корпоративного управління. Водночас є і позитивні приклади інвестування українськими компаніями коштів у реалізацію ESG принципів. Зокрема компанія Metinvest, протягом 2011-2020 років інвестувала 3,5 млрд доларів США у проекти природоохоронного значення; компанія NIBULON – 68,7 млн гривень тощо. Звісно робити висновки про достатність таких витрат для того, щоб говорити про повну інтеграцію у виробництво ESG принципів неможливо за відсутності інших даних та пріоритетних сфер розвитку виробництв, однак як бачимо робота у цьому напрямі ведеться.

Останній аспект ролі і впливу індустріальних парків на економіку – сприяння розвитку територіальних громад та урбанізації. Вказаний фактор впливу, на наш погляд є очевидним. Вище уже наводились дані щодо наслідків розвитку та збільшення мешканців міста Шеньчжень. Інший приклад польське місто Катовіце, де створення індустріальних парків дозволило залучити понад 400 інвесторів та створити більше 90 тисяч робочих місць, що сприяло перетворенню невеличких містечок і селищ навколо міста у міста-сателіти,

створивши міську агломерацію. Аналогічний ефект мало створення у 2017 році індустріального парку у Білій Церкві, що сприяло не лише створенню нових робочих місць, але й зростанню привабливості міста, залучення молодих фахівців та зрештою зростання населення міста.

Звертаючись ж до зарубіжного досвіду організації та діяльності індустріальних парків, варто погодитись із загальною позицією В. Л. Диканя, що останній *«вказує на те, що індустріальні парки є зонами забезпечення інноваційного розвитку і залучення інвестицій в реалізацію глибоких структурних перетворень у стратегічних секторах економіки»* [37, с. 25]. У дещо вужчому, проте не менш важливому, контексті вивчення європейського досвіду нормативного регулювання питань створення та діяльності індустріальних парків, заслуговують на увагу положення нового Закону Болгарії про індустріальні парки, прийнятого 21 березня 2021 року [240], який встановлює положення про статус індустріальних парків та умови їх створення, будівництва, функціонування та розвитку та серед цілей прийняття ставить – підвищення економічної ефективності підприємств, залучення та стимулювання інвестицій у високотехнологічні виробництва та державну підтримку створення індустріальних парків. Розглянемо низку ключових позицій цього нормативного акту. Так, відповідно до ст. 4(1) Закону «індустріальний парк» – це окрема територія, розташована на території одного чи кількох муніципалітетів, на якій створені структурні, технічні та організаційні умови для виробничої діяльності.

Закон передбачає три категорії індустріальних парків з урахуванням виробничої діяльності, яка в них здійснюватиметься:

- 1) тип А – загальний, при якому відсутня спеціалізація виробничої діяльності;
- 2) тип Б – спеціалізований, в якому здійснюється лише один вид виробництва та пов’язана з ним діяльність або подібна виробнича діяльність;
- 3) тип С – спеціалізований, в якому виконуються високотехнологічні та супутні види діяльності [179, с. 249].

Тобто пропонується класифікувати індустриальні парки виходячи з типу господарської діяльності, що здійснюється в їх межах з виокремленням в окрему категорію високотехнологічних парків з високим рівнем інноваційності виробництва. При цьому, згідно з новим законом, індустриальні парки, створені на його умовах, будуть внесені до спеціального електронного реєстру, створення та ведення якого покладається на Міністра економіки. Норми нового закону та заходи, вжиті в рамках реалізації державної політики щодо популяризації індустриальних парків, стосуватимуться лише парків, внесених до електронного реєстру. Тобто, на відміну від сучасного українського підходу, реєстрація індустриальних парків, для отримання заходів державного стимулювання їх діяльності, є обов'язковим, а не факультативним заходом. Таким чином ефективніше здійснювати й державну політику у цій сфері. Додатково встановлено, що заява на реєстрацію подається оператором парку в електронному вигляді із засвідченим електронним підписом. До заявки додаються концепція та положення про загальну організацію індустриального парку, які опубліковані в електронному реєстрі. Такий порядок безумовно здешевлює та пришвидшує державну реєстрацію індустриальних парків, сприяє прозорості збереження та надання доступу громадськості до відомостей, пов'язаних із діяльністю індустриального парку.

Подібно до підходів, сприйнятих на рівні Закону України «Про індустриальні парки», новий болгарський Закон встановлює можливість належності прав власності на індустриальний парк у держави, муніципалітетів та приватних осіб, проте передбачає й змішану власність – коли власником є держава і один або кілька муніципалітетів, а також коли власником є два або більше муніципалітетів. Цікавим є підхід Закону Болгарії про індустриальні парки до розмежування операторів (управителів) індустриальних парків, інвесторів, партнерів та користувачів [247]. Оператором індустриального парку є особа, яка здійснює діяльність з експлуатації індустриального парку. Спосіб визначення оператора залежить від права власності на парк: коли

власником парку є держава та/або муніципалітет, оператором може бути державне підприємство або концесіонер, визначений у порядку, встановленому Законом про концесії; якщо власником парку є комерційна компанія або об'єднання комерційних компаній, то оператором може бути як сам власник, так і інша юридична особа. Відносини між власником індустріального парку та оператором регулюються договором на експлуатацію індустріального парку, до укладення та змісту якого Законом, за тим ж принципом, що й в українському законодавстві, встановлено чіткі вимоги (ст. 28 Закону Болгарії про індустріальні парки) [179, с. 249].

Стосовно правового статусу інвесторів, партнерів та користувачів, аналізований Закон Болгарії визначає, що інвестором є трейдер, який здійснює виробничу діяльність у парку на підставі господарського договору, укладеного з оператором; партнером є особа, яка за договором з оператором підтримує функціонування та розвиток індустріального парку. При цьому власники об'єктів технічної інфраструктури, крім внутрішньої технічної інфраструктури, що належать власнику індустріального парку, не є партнерами. Користувачами є інвестори та партнери, які працюють у парку.

До низки інших важливих положень досліджуваного Закону Болгарії про індустріальні парки варто віднести регулювання засад державної політики стосовно функціонування індустріальних парків та приписи Закону щодо створення, будівництва, функціонування та розвитку індустріальних парків. У світлі першого з аспектів Закон визначає, що реалізація державної політики щодо індустріальних парків покладена на Раду Міністрів, Міністра економіки та органи місцевого самоврядування. За пропозицією Міністра економіки Рада міністрів може приймати програми та рішення щодо стимулювання створення та/або функціонування та/або розвитку індустріальних парків. Міністр економіки, при цьому, виконуватиме покладені на нього Радою міністрів заходи щодо стимулювання індустріальних парків та надаватиме інформацію про можливості створення парків. Вжиття заходів щодо стимулювання розвитку індустріальних парків на території відповідного муніципалітету

покладається на місцеве самоврядування, яке складається з муніципальних рад. Ці заходи можуть мати форму:

1) визначення пільгових розмірів місцевих зборів за технічні та адміністративні послуги, пов'язані з діяльністю, що здійснюється на території індустріального парку;

2) звільнення власників та інвесторів від місцевих зборів, якщо плата стосується об'єктів внутрішньої технічної інфраструктури та об'єктів комунального обслуговування на території індустріальних парків.

Власники індустріальних парків також зможуть користуватися спрощеним режимом надання адміністративних послуг під час будівництва та розвитку парку. Крім того, власникам та інвесторам надається можливість отримати підтримку згідно з умовами Закону про сприяння інвестиціям, а також через національні програми та Європейські структурні та інвестиційні фонди [179, с. 250].

Болгарським Законом пропонується розмежовувати спосіб створення індустріального парку, який залежить від права власності на нього: державні та спільні індустріальні парки з державною та муніципальною участю створюються рішенням Ради Міністрів за поданням Міністра економіки; муніципальні індустріальні парки та спільні індустріальні парки з муніципальною або з державною та муніципальною участю створюються рішенням міської ради за поданням міського голови; приватні індустріальні парки створюються згідно з установчим актом відповідної юридичної особи чи об'єднання. Остання норма пропонує вартий уваги підхід до врахування положень установчих положень юридичних осіб – ініціаторів створення юридичних парків. Серед документів, які потрібно додавати при реєстрації індустріального парку, окрім концепції останнього, Закон Болгарії також визначає положення про загальну організацію парку, бізнес-план оператора парку, проект договору на розвідку (крім випадків, коли власник буде оператором), який регулює відносини між власником та оператором, у тому числі діяльність парку, які закріплені за оператором, умови функціонування та

розвитку індустріального парку, права та обов'язки оператора щодо майна власника та фінансових відносин між сторонами.

Також встановлюються обмеження щодо мінімальної площі індустріальних парків. За загальним правилом індустріальний парк повинен мати площу не менше 300 га. Винятки допускаються для парків, які спеціалізуються на високотехнологічній діяльності в розумінні Закону про сприяння інвестиціям. При створенні індустріального парку власник повинен мати право власності на майно, що входить до його території. Виняток допускається для державних, муніципальних або об'єднаних індустріальних парків, де майно передано у власність оператору (особі, яка здійснюватиме діяльність з експлуатації індустріального парку), якщо він є державним підприємством. При реєстрації індустріального парку не допускається включення до його території земельних ділянок, щодо яких вирішується спір про права власності.

Крім цього, територія індустріальних парків повинна в обов'язковому порядку бути диференційована та регламентована спеціалізованим детальним планом розвитку індустріального парку. План визначатиме структуру території індустріального парку, зони забудови та території з режимом забудови та цільовим призначенням земельних ділянок у розумінні Закону про територіальний розвиток. За загальним правилом, земельні ділянки, що входять до складу індустріального парку, повинні мати призначення для виробничої діяльності. Виняток допускається для земельних ділянок під допоміжну та обслуговуючу діяльність, для комунальних послуг, для зелених насаджень та для спеціальних ділянок. Загальна площа об'єктів нерухомості, які не призначені для виробничої діяльності, повинна становити менше половини площі парку. Аналізованим Законом Болгарії встановлені вимоги до технічної інфраструктури на території парку, а також створення транспортної технічної інфраструктури, мережі водопостачання та водовідведення та електромережі. До технічної інфраструктури дозволяється включати інші елементи, пов'язані з функціонуванням парку. Рішенням про створення

індустріального парку визначаються назва, тип і площа парку, затверджуються концепція та положення про загальну організацію індустріального парку, дається згода на укладення договору на експлуатацію тощо. Наявність рішення, що відповідає мінімальним вимогам законодавства, є обов'язковою умовою для внесення парку до електронного реєстру. Після прийняття рішення про створення парку між власником та оператором повинен бути укладений договір на розвідку. Такий договір не потрібен, коли власник парку виконуватиме й функції оператора.

Заслуговує на запозичення втілений у Законі Болгарії про індустріальні парки підхід до взаємодії з органами державної влади ініціаторів та керуючої компанії індустріального парку. Так, оскільки будівництво індустріального парку передбачає видання та набрання чинності низки адміністративних актів, Законом передбачено спрощену процедуру видання цих актів, оскільки всі адміністративні органи, особи, які виконують державні функції, та організації, що надають державні послуги мають зобов'язання забезпечити проведення відповідної процедури повністю в електронному вигляді за допомогою електронних засобів. Додатково Закон містить чіткі вказівки щодо кола прийнятної діяльності для експлуатації та використання індустріального парку. Виробнича діяльність і діяльність, яку здійснюють партнери, повинні відповідати умовам і порядку, передбаченим положенням про загальну організацію в індустріальному парку [179, с. 251].

Втім, загалом слід відзначити, що сприйнятий у Болгарії підхід до детального та спеціального врегулювання аспектів функціонування індустріальних парків на рівні окремого законодавчого акту, не є притаманним для держав-членів ЄС, на що вказує аналіз нормативної бази та наявних у вільному доступі в мережі Інтернет правових джерел. Натомість норми, якими регулюється діяльність індустріальних, наукових або технологічних парків містяться у загальних актах про здійснення інвестиційної діяльності, актах про спеціальні економічні зони, про засади промислової політики тощо [179, с. 252].

До прикладу Законом Чехії про інвестиційні стимули встановлюється, що до механізмів державного сприяння при розбудові промислової інфраструктури належать:

- а) знижка на корпоративний податок відповідно до спеціального закону;
- б) передача технічно освоєної землі за вигіднішою ціною;
- в) матеріальне забезпечення створення нових робочих місць відповідно до спеціального закону;
- г) матеріальне забезпечення перекваліфікації або навчання працівників відповідно до спеціального закону;
- е) передача землі відповідно до спеціального закону, яка внесена до кадастру нерухомого майна як землі сільськогосподарського призначення, або передача іншої землі за цінами, передбаченими спеціальним законом, чинним на час завершення договору передачі [228].

У деяких європейських державах відсутність спеціального законодавства у сфері індустріальних парків пов'язується з особливостями історичних процесів становлення спеціальних економічних зон та подібних об'єктів. Так, у Німеччині національна технологічна політика ніколи не надавала прямої переваги «технополітичному» руху. Існує дуже велика кількість бізнес-інкубаторів із надійним управлінням і суворими критеріями на місцевому, а не на національному чи регіональному рівні. Радше як виключення можна згадати про Бремен, де з'явилися конкретні ініціативи на рівні землі (німецька адміністративно-територіальна одиниця), з акцентом на залученні більших німецьких інвесторів, таких як компанія Siemens [235, р. 127].

Ефективність залучення кількох стейкхолдерів до планування та організації роботи індустріальних парків відзначається у Міжнародному керівництві для індустріальних парків (*International Guidelines for Industrial Parks*), розроблених під егідою UNIDO – Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (далі – Міжнародне керівництво для індустріальних парків) [226]. У цьому документі також надаються детальні рекомендації

стосовно планування створення індустріального парку, питань отримання прав на земельні ділянки, їх обробки та розвитку інфраструктури, здійснення загального та операційного управління індустріальним парком, вжиття маркетингових заходів тощо. Окремим блоком у Міжнародному керівництві йде визначення засад регуляторної політики у сфері організації діяльності індустріальних парків. До рекомендацій у цьому питанні розробниками віднесено можливість охоплення законодавством про індустріальні парки наступних питань та сфер регулювання:

- a) ефективний вибір індустріального парку для виробництва та торгівлі;
- b) покращення транспортно-комунікаційних засобів і сполучення між індустріальними парками та ринками;
- c) поліпшення фізичної інфраструктури та надбудови промислових парків, у тому числі шляхом планування та контролю розвитку;
- d) права щодо створення, використання та експлуатації об'єктів інфраструктури в межах індустріальних парків;
- e) кваліфікація інвестора та розподіл земельної ділянки;
- f) інвестиційні стимули (до яких належать: фінансові стимули (прямі субсидії, гранти та позики), фіскальні стимули (податкові канікули та знижені податкові ставки) та інші стимули, включаючи субсидовані землі, інфраструктуру та послуги, а також різні регуляторні поступки;
- g) програми підтримки кластерів в індустріальних парках;
- h) екологічні (тобто забруднення та енергія) зобов'язання розробників, операторів і користувачів індустріальних парків;
- i) розширення співпраці між підприємствами індустріальних парків, а також між індустріальними парками та дослідницькими центрами;
- j) визначення та організація системи управління індустріальним парком та відповідальних установ, включаючи органи експлуатації, управління та нагляду, а також їхні обов'язки та повноваження, а також механізми адміністративної підтримки, такі як «єдине вікно» [179, с. 253].

Щодо останнього з положень у Міжнародному керівництві додатково відзначається, що діяльність індустріальних парків включає широкий спектр зацікавлених сторін. Ефективне та скоординоване функціонування індустріального парку часто є проблемою в цьому контексті через різноманітність цих суб'єктів та їхніх інтересів, а також різний рівень їхньої участі в індустріальному парку. Індустріальний парк «єдине вікно» з належними повноваженнями для прийняття рішень є хорошим рішенням для забезпечення єдиної точки контакту для задоволення вимог різних зацікавлених сторін, зокрема щодо відповідності нормативним вимогам. Це покращує адміністративну ефективність в отриманні необхідних послуг та дозволів уряду, а також спрощує відповідні процедури. Якби оператор парку був приватною особою, він, як правило, не міг би надавати ці послуги, крім функції сприяння «фронт-офіс».

У світлі цього резюмується, що типи послуг, які надаються центрами «єдине вікно», та типи представлених установ відрізняються залежно від національного законодавства та особливостей кожного індустріального парку. У всьому світі в індустріальному парку «єдине вікно» можуть надаватися такі послуги: реєстрація та ліцензування бізнесу; інформація про інвестиційні стимули; дозволи на працевлаштування; планування та будівництво; реєстрація соціального страхування та управління обліковими записами; податкові та митні послуги; порт або аеропорт оформлення вантажів; доступ до фінансованих державою послуг інновацій та запуску; послуги з контролю якості (наприклад, лабораторні випробування); управління рахунками комунальних послуг (електрика, телекомунікації, вода та газ); екологічні дозволи; легалізація та нотаріальне посвідчення; інформаційні послуги з туризму; адміністрування земельних ділянок; доступ до банківських послуг (які надаються комерційними банками, розташованими на території або в окремих приміщеннях); доступ до житла.

Таким чином, попри відмінні підходи до безпосередньо нормативного закріплення питань організації та функціонування індустріальних парків: у

окремих спеціальних законах чи в межах інших нормативних актів, в Україні та розвинених юрисдикціях Європи спостерігається закріплення тих же сутнісних принципів організації та діяльності індустріальних парків в Україні та ЄС. До них можливо віднести:

1) диверсифікацію форм власності, фінансових джерел створення та підтримання роботи індустріальних парків, до яких можуть належати об'єкти державної, комунальної (муніципальної) або приватної та навіть змішаної форм власності;

2) договірна природа створення індустріальних парків, закріплення на рівні концепцій, внутрішніх правил та іншої програмної та організаційної документації ключових позицій щодо особливостей здійснення господарської діяльності в межах індустріальних парків;

3) встановлення міцної територіальної прив'язки при облаштуванні індустріального парку, додаткових вимог до оброблення, підготовки та експлуатації земельних ділянок і розміщених на ній об'єктів інфраструктури;

4) безпосередній зв'язок з впровадженням наукомістких технологій, інноваційних засобів і способів ведення бізнесу в індустріальному парку;

5) повсюдне впровадження механізмів державного стимулювання функціонування індустріальних парків: від заходів податкового та митного регулювання, пільгових умов ведення господарської діяльності, до державних програм сприяння в залученні інвестицій та впровадженні здобутків науково-технічного прогресу на виробництві;

6) розмежування прав та обов'язків, аспектів взаємодії ініціаторів створення індустріальних парків, їх операторів (керуючої компанії) та учасників;

7) покладення функцій державного контролю та сприяння роботі індустріальних парків на конкретно визначені уповноважені державні органи або конкретних посадових осіб [179, с. 254].

Екстраполюючи зарубіжний досвід на Україні відзначимо, що до недоліків нормативного регулювання питань діяльності індустріальних парків

за чинним законодавством України належать досі недостатня регламентація питань податкових та поглиблення митних преференцій для учасників та керуючої компанії індустриальних парків, потреба у нормативному вирішенні питань забезпечення індустриальних парків комунальними послугами з водопостачання, водовідведення, централізованого опалення, енергопостачання тощо на пільгових умовах, необхідність розроблення особливого правового режиму розпорядження земельними ділянками в межах індустриальних парків з внесенням відповідних змін до ЗК України (включно з зменшенням або позбавленням компаній, що оперують в межах таких об'єктів від обов'язку по сплаті орендної плати), закріплення додаткових гарантій та інструментів інвестиційного сприяння тощо. Ці та інші проблеми стануть предметом нашого наукового дослідження у наступних розділах дисертаційної праці.

Приведений аналіз факторів впливу індустриальних парків на економіку країни свідчить, що концепція індустриальних парків справді потенційно є надзвичайно дієвою та привабливою. Водночас в умовах введеного воєнного стану в Україні та триваючої збройної агресії, наразі економіка країни у значній мірі є дотаційною та залежить від підтримки зарубіжних партнерів. Більш того масштаби збитків, завданих економіці України збройною агресією вражають. За даними Четвертої швидкої оцінки збитків та потреб України, станом на грудень 2024 року, оціночні витрати на відновлення і реконструкцію становлять близько 524 млрд доларів США [219], не говорячи про трильйони доларів США збитків, завданих навколишньому природному середовищу.

Звісно держава України покладає значні надії на компенсацію усіх завданих збитків через компенсаційний механізм, який нещодавно запрацював у Нідерландах [171]. Водночас на наше переконання стимулювання національної економіки та місцевого виробника є вкрай необхідним, адже це підґрунтя. Яке дозволяє розвивати економіку уже сьогодні та забезпечувати витрати у тому числі і на оборонні цілі. Особливо це важливо для підприємств, які через збройну агресію рф були вимушені релокуватись у західні області.

3.2. Перспективи удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності індустріальних парків

Питання щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності індустріальних парків не є новими ані для України, ані для світової практики функціонування індустріальних парків загалом. Досвід діяльності індустріальних парків та спеціальних економічних зон у зарубіжних державах переконливо свідчить, що на різних етапах їх становлення виникали суттєві труднощі нормативного та адміністративно-процедурного характеру, пов'язані із надмірною зарегульованістю, фрагментарністю управління або відсутністю належної координації між органами влади. При цьому ключовим чинником успіху виступала саме здатність держави оперативно реагувати на такі виклики: або шляхом усунення регуляторних бар'єрів, спрощення процедур та створення інституцій підтримки, або, навпаки, у разі ігнорування системних проблем – через фактичне гальмування розвитку відповідних територій і сфер промисловості. Показовими у цьому контексті є приклади функціонування Шеньчженьської СЕЗ, де держава забезпечила гнучке регуляторне середовище та швидку адаптацію адміністративних процедур до потреб інвесторів, а також практики Польщі, де реформування системи спеціальних економічних зон супроводжувалося дерегуляцією, децентралізацією повноважень і запровадженням ефективних механізмів стимулювання інвестицій [237; 244]. Водночас наявні приклади свідчать, що відсутність системних змін або несвоєчасність регуляторних рішень призводить до зниження інвестиційної привабливості та фактичної стагнації відповідних інституцій, а передусім самих втрати інтересу у суб'єктів економічної діяльності.

З огляду на це, в умовах сучасних викликів, пов'язаних із необхідністю відновлення економіки України, особливої актуальності набуває питання визначення тих ключових напрямів, у межах яких удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності індустріальних парків є

найбільш доцільним і ефективним. Проведений аналіз свідчить, що попередньо визначені проблеми адміністративно-правового регулювання та відповідні їм напрями удосконалення функціонування індустріальних парків загалом є об'єктивно зумовленими. Водночас їх систематизація дозволяє виокремити різні рівні впливу адміністративно-правового регулювання, а тому за типом такого впливу можуть бути поділені на дві групи: 1) *інституційний рівень* (трансформація моделі управління індустріальними парками та міжрівневої взаємодії) та 2) *операційний (інструментальний) рівень* (модернізація окремих процедур управління, розвиток сервісно-стимулюючих механізмів і забезпечення прозорості та результативності). Саме така структуризація дозволяє розглядати адміністративно-правове регулювання у цій сфері як цілісну, багаторівневу систему. Тому саме навколо зазначених аспектів доцільно зосередити подальший науковий аналіз і формування практичних пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

Інституційний рівень впливу (*трансформація моделі управління індустріальними парками та міжрівневої взаємодії*). Щодо аналізу цього напрямку удосконалення відзначимо, що за своїм змістом проблеми, які виникають на цьому рівні, як уже частково зазначалося вище у роботі, стосуються передусім надмірної централізації управлінських повноважень, недостатньої ефективності міжрівневої взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також відсутності належної інституційної інфраструктури, здатної забезпечити комплексний супровід функціонування індустріальних парків. Вказані недоліки зумовлюють фрагментарність управлінських рішень, ускладнюють координацію дій суб'єктів та знижують загальну ефективність реалізації державної політики у цій сфері.

Аналіз чинного законодавства та сформованих моделей реалізації державної економічної політики в Україні свідчить, що найбільш

оптимальними інструментами удосконалення адміністративно-правового регулювання у зазначеній частині можуть бути:

1. подальше розмежування функцій між суб'єктами публічного управління із чітким відокремленням нормотворчих, контрольних і сервісних повноважень;
2. інституціоналізація спеціалізованих органів або структур (агенцій, офісів розвитку індустріальних парків), на які можуть бути покладені функції супроводу, моніторингу та методичного забезпечення діяльності індустріальних парків;
3. посилення ролі органів місцевого самоврядування у процесах ініціювання, розвитку та управління індустріальними парками, з одночасним забезпеченням належної координації їх діяльності з центральними органами виконавчої влади;
4. розвиток ефективних механізмів міжрівневої взаємодії за моделлю «центр – регіон – індустріальний парк», у тому числі через створення координаційних платформ та дорадчих органів;
5. запровадження елементів державно-приватного партнерства у сфері управління індустріальними парками, що дозволить забезпечити більш гнучке та адаптивне реагування на потреби інвесторів і ринку.

Яскравими прикладами впроваджуваних заходів можна назвати практику створення у спеціальних економічних зонах власних регуляторів та концентрації усіх адміністративних послуг для їх суб'єктів в межах одного органу. Зокрема, щодо впровадження принципу «єдиного вікна», надзвичайно позитивний досвід отримано в Об'єднаних Арабських Еміратах, де у межах *Jebel Ali Free Zone* було сформовано спеціалізований адміністративний орган (*Jebel Ali Free Zone Authority (JAFZA Authority)*), на який покладено функції реєстрації суб'єктів господарювання, ліцензування, надання дозвільних документів, адміністрування митних процедур та здійснення нагляду за діяльністю резидентів зони [227; 239]. Така інституційна модель передбачає фактичну концентрацію регуляторних і сервісних повноважень в одному

центрі, що дозволяє інвестору взаємодіяти виключно з одним суб'єктом публічного адміністрування без необхідності звернення до інших державних органів. Впровадження зазначеного підходу в ОАЕ додатково супроводжувалося стандартизацією адміністративних процедур, встановленням чітких строків їх здійснення, мінімізацією дискреційних повноважень посадових осіб, а також поступовою цифровізацією відповідних сервісів [218]. Як свідчить практика, це забезпечило істотне скорочення адміністративного навантаження на бізнес, зниження транзакційних витрат, підвищення передбачуваності регуляторного середовища та, як наслідок, суттєве зростання інвестиційної привабливості відповідної юрисдикції. Важливою складовою зазначеної моделі стало також запровадження стандартизованих адміністративних процедур. Було уніфіковано вимоги до заявників, встановлено чіткі строки розгляду документів, а також мінімізовано дискреційні повноваження посадових осіб, що сприяло підвищенню прозорості та передбачуваності регуляторного середовища. У подальшому така модель була доповнена активною цифровізацією адміністративних процесів, зокрема впровадженням електронної реєстрації компаній, електронних ліцензій та можливості дистанційного подання документів, що ще більше знизило адміністративні бар'єри для бізнесу.

Зазначені підходи отримали позитивну оцінку у дослідженнях UNCTAD [242], що підтверджує їх ефективність та доцільність врахування цього досвіду при удосконаленні адміністративно-правового регулювання діяльності індустріальних парків в Україні.

Ще одним показовим прикладом інституційної трансформації адміністративно-правової моделі управління спеціальними економічними зонами є досвід Польщі, де було здійснено перехід від класичної моделі функціонування СЕЗ до більш гнучкої системи стимулювання інвестицій – так званої *Polish Investment Zone*. Сутність цієї реформи полягала у відмові від територіально обмеженого підходу до функціонування спеціальних економічних зон та запровадженні режиму підтримки інвестицій, який

поширюється фактично на всю територію держави за умови відповідності проєктів встановленим критеріям. Ключовим елементом зазначеної трансформації стало суттєве посилення ролі регіонального рівня управління. Зокрема, значний обсяг повноважень щодо супроводу інвесторів, прийняття рішень про надання державної підтримки та адміністрування відповідних процедур було передано регіональним операторам – компаніям, які раніше управляли окремими спеціальними економічними зонами. Такий підхід дозволив забезпечити більш тісний зв'язок між інвестиційною політикою та потребами конкретних регіонів, підвищити оперативність прийняття рішень, а також враховувати локальні економічні пріоритети та конкурентні переваги територій.

Водночас реформа супроводжувалася спрощенням доступу до інструментів державного стимулювання. Було уніфіковано процедури отримання підтримки, зменшено кількість адміністративних бар'єрів та розширено перелік суб'єктів, які можуть претендувати на відповідні стимули. Важливим аспектом стало також інтегрування механізмів функціонування колишніх СЕЗ у загальну систему державної інвестиційної політики, що забезпечило їх узгодженість із стратегічними цілями економічного розвитку держави.

Для України наведений досвід є важливим насамперед у контексті удосконалення адміністративно-правового регулювання функціонування індустріальних парків, оскільки дозволяє сформулювати чіткі, практично орієнтовані пропозиції щодо трансформації існуючої моделі публічного адміністрування у цій сфері. Зокрема, йдеться про доцільність: 1) інституційної концентрації адміністративних та сервісних функцій у межах єдиного спеціалізованого органу (за моделлю подібно до впроваджуваної в ОАЕ – «one-stop-shop»), що забезпечить скорочення адміністративних бар'єрів і спрощення взаємодії інвесторів із державою; 2) делегування частини повноважень на регіональний рівень із одночасним посиленням ролі місцевих органів у супроводі інвестиційних проєктів та розвитку індустріальних парків;

3) стандартизації та уніфікації адміністративних процедур із встановленням чітких строків їх здійснення та мінімізацією дискреції посадових осіб; 4) комплексної цифровізації адміністративних послуг, пов'язаних зі створенням і функціонуванням індустріальних парків; 5) інтеграції механізмів державного стимулювання у цілісну систему економічної політики із забезпеченням їх доступності та передбачуваності. Реалізація зазначених заходів здатна підвищити ефективність адміністративно-правового регулювання, зміцнити інвестиційну привабливість індустріальних парків та забезпечити їх реальну інтеграцію у механізми післявоєнного економічного відновлення України.

Операційний (інструментальний) рівень впливу *(модернізація окремих процедур управління, розвиток сервісно-стимулюючих механізмів і забезпечення прозорості та результативності)*. Щодо аналізу цього напрямку удосконалення відзначимо, що проблеми, які виникають на цьому рівні, мають переважно прикладний характер і пов'язані з недосконалістю конкретних адміністративних процедур, фрагментарністю сервісної підтримки суб'єктів індустріальних парків, недостатнім рівнем цифровізації, а також обмеженими можливостями оцінки результативності державної політики у цій сфері. Як наслідок, навіть за наявності сформованої інституційної моделі управління, ефективність функціонування індустріальних парків може суттєво знижуватися через складність і тривалість процедур, непрозорість окремих процесів та відсутність належного сервісного підходу з боку держави.

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що вирішення зазначених проблем досягається передусім через глибоку модернізацію адміністративних процедур та впровадження сервісно орієнтованої моделі публічного адміністрування. Зокрема, у країнах Європейського Союзу та Азії (Польща, Естонія, Сінгапур, Південна Корея) ключовим напрямом стало впровадження цифрових адміністративних сервісів, які дозволяють здійснювати більшість процедур у сфері інвестування та господарської діяльності в електронній формі. Так, у Естонії створено інтегровану цифрову екосистему державних

послуг, яка забезпечує швидку реєстрацію бізнесу, отримання дозволів та взаємодію з органами влади без фізичного контакту, що істотно скорочує часові та фінансові витрати інвесторів. У Сінгапурі функціонує платформа GoBusiness One-Stop, яка інтегрує дозвільні процедури різних органів та забезпечує їх проходження через єдиний електронний інтерфейс [221]. Подібні рішення також активно впроваджуються у Польщі в межах розвитку Polish Investment Zone, де значну увагу приділено спрощенню процедур доступу до стимулів та цифровізації взаємодії інвесторів із державою [244; 216; 238].

В Україні за останні роки через державну систему цифрової взаємодії «Дія» питання комунікації бізнесу і держави вийшло на якісно новий рівень і дозволяє максимально швидко та гнучко отримувати публічні послуги, у тому числі із використанням інструментів автоматизації та елементів штучного інтелекту [191]. Водночас потенціал цієї платформи у сфері адміністрування діяльності індустріальних парків залишається використаним лише частково. У цьому контексті доцільним видається подальше функціональне розширення «Дії» шляхом інтеграції спеціалізованих сервісів для суб'єктів індустріальних парків, зокрема:

1. створення окремого цифрового модуля «Індустріальні парки», який забезпечуватиме повний життєвий цикл взаємодії інвестора з державою – від подання заявки на створення індустріального парку чи набуття статусу учасника до отримання всіх необхідних дозволів, погоджень та доступу до державної підтримки;

2. впровадження принципу «єдиного електронного кабінету інвестора», в межах якого концентруватимуться всі адміністративні процедури, пов'язані з функціонуванням індустріального парку (реєстрація, ліцензування, підключення до інженерної інфраструктури, подання звітності, отримання компенсацій (у т.ч. у разі пошкодження, знищення майна внаслідок ворожих обстрілів) тощо);

3. автоматизація типових адміністративних рішень на основі попередньо встановлених критеріїв (наприклад, попередня перевірка відповідності проєкту умовам отримання державної підтримки, автоматичне формування переліку необхідних документів, контроль строків розгляду заяв);

4. використання інструментів штучного інтелекту для надання консультаційної підтримки (AI-асистент для інвесторів), аналізу поданих документів, виявлення ризиків невідповідності вимогам законодавства та формування рекомендацій щодо їх усунення;

5. інтеграція із суміжними державними реєстрами та системами (Державний земельний кадастр, містобудівний кадастр, реєстри дозвільних документів, податкові та митні бази даних), що дозволить мінімізувати дублювання інформації;

6. запровадження цифрового моніторингу функціонування індустріальних парків із використанням систем аналітики даних (dashboard), що відображатимуть ключові показники ефективності (обсяг інвестицій, кількість робочих місць, стан реалізації проєктів, використання державної підтримки);

7. забезпечення прозорості процедур через відкриті дані, зокрема щодо наданих стимулів, прийнятих рішень та стану реалізації проєктів, що сприятиме підвищенню довіри інвесторів і громадськості.

Реалізація зазначених заходів дозволить трансформувати «Дію» із платформи надання окремих адміністративних послуг у повноцінний цифровий інструмент управління інвестиційними процесами в індустріальних парках, що особливо важливо в умовах воєнного стану, коли критичного значення набувають швидкість прийняття рішень, дистанційність процедур та мінімізація адміністративних бар'єрів. Одночасно така цифрова трансформація відповідатиме європейським підходам до електронного урядування та сприятиме гармонізації національної системи публічного адміністрування із стандартами ЄС.

Додатково слід зазначити, що з активізацією євроінтеграційних процесів Україна послідовно впроваджує інструменти цифрової взаємодії бізнесу і держави, що відповідає загальній логіці трансформації публічного управління у напрямі сервісної та data-driven моделі (модель, заснована на прийнятті рішень на основі даних). Одним із таких інструментів є проєкт «Пульс», запроваджений відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2025 року № 1304 [165], який спрямований на створення системи оперативного зворотного зв'язку між суб'єктами господарювання та органами публічної влади.

За своєю суттю «Пульс» є цифровою платформою моніторингу якості державних послуг і регуляторного середовища з точки зору бізнесу. Основною метою його впровадження є:

- фіксація проблем, з якими стикаються підприємці у взаємодії з державними органами (затримки, надмірні вимоги, корупційні ризики, неузгодженість процедур тощо);
- забезпечення швидкого реагування органів влади на такі сигнали;
- формування аналітичної бази для вдосконалення державної регуляторної політики;
- підвищення рівня підзвітності органів влади та якості адміністративних послуг;
- виявлення системних проблем у правозастосуванні та адміністративних процедурах.

Фактично «Пульс» виконує функцію інструменту постійного аудиту ефективності державного управління з боку бізнесу, що дозволяє державі отримувати відповідні дані в режимі реального часу та оперативно коригувати управлінські рішення. Важливо, що цей сервіс орієнтований не лише на індивідуальні скарги, а й на систематизацію типових проблем, що відкриває можливість для комплексного реформування адміністративних процедур.

З огляду на зазначене, вбачається, що система «Пульс» також може бути ефективно інтегрована у майбутні механізми цифровізації діяльності

індустріальних парків, проте сама по собі вона не є інструментом адміністрування, а скоріше може виконувати допоміжну (контрольну та аналітичну) функцію. Водночас вважаємо, що її потенціал у цій сфері полягає у можливості оперативного виявлення проблем у взаємодії учасників індустріальних парків із органами влади (затримки у видачі дозволів, складність процедур підключення до інфраструктури, доступ до стимулів тощо), здатності формування системної аналітики щодо слабких процесів у регулюванні діяльності індустріальних парків. Крім цього, думаємо, що з її допомогою можливо досягти підвищення прозорості діяльності органів публічного адміністрування та рівня довіри інвесторів, а також створити певне підґрунтя для подальшої оптимізації адміністративних процедур на основі зібраних даних.

Водночас для досягнення повноцінного ефекту цифровізації діяльності індустріальних парків «Пульс» доцільно розглядати як елемент ширшої цифрової екосистеми, яка має включати також транзакційні сервіси (реєстрація, дозволи, доступ до стимулів), інтегровані у платформу «Дія». У такому випадку «Пульс» може виконувати функцію інструменту зворотного зв'язку і контролю якості цих сервісів, забезпечуючи їх постійне вдосконалення.

Крім цифровізації, важливим елементом операційного рівня є розвиток сервісно-стимулюючих механізмів. У провідних юрисдикціях держава дедалі більше відходить від суто регуляторної моделі до моделі «сервісного партнера» інвестора, що передбачає надання консультаційної підтримки, супровід інвестиційних проєктів за принципом «case management», а також активне використання фінансових і нефінансових стимулів. Зокрема, у Німеччині та Чехії функціонують спеціалізовані інвестиційні агенції, які забезпечують індивідуальний супровід інвестора від етапу подання заявки до реалізації проєкту, включаючи допомогу у взаємодії з органами влади та доступі до державної підтримки [220; 215].

Окремої згадки також заслуговує питання забезпечення прозорості та результативності адміністративно-правового регулювання. У країнах ЄС активно впроваджуються системи моніторингу ефективності державної підтримки інвестицій, які базуються на чітких показниках (KPI), відкритих даних та регулярній звітності. Це дозволяє не лише оцінювати досягнення поставлених цілей, але й своєчасно коригувати державну політику з урахуванням отриманих результатів [210; 243].

Для України наведений досвід є особливо актуальним з огляду на умови воєнного стану та необхідність прискореного повоєнного відновлення. У цьому контексті модернізація операційного рівня адміністративно-правового регулювання має передбачати: 1) повну цифровізацію процедур створення та функціонування індустріальних парків (реєстрація, отримання дозволів, доступ до стимулів) із можливістю дистанційної взаємодії; 2) запровадження спрощених та прискорених процедур для інвестиційних проєктів, що мають значення для оборонно-промислового комплексу та релокації підприємств; 3) розвиток сервісної моделі державної підтримки, включаючи індивідуальний супровід інвесторів та створення «інвестиційних менеджерів»; 4) уніфікацію та стандартизацію адміністративних процедур із мінімізацією дискреційних повноважень; 5) впровадження системи прозорого моніторингу ефективності функціонування індустріальних парків на основі відкритих даних.

Водночас у процесі євроінтеграції зазначені заходи мають узгоджуватися з аспис ЄС, зокрема у частині державної допомоги, прозорості процедур та забезпечення добросовісної конкуренції. Це обумовлює необхідність не лише спрощення адміністративних процедур, але й забезпечення їх правової визначеності, недискримінаційності та відповідності європейським стандартам публічного адміністрування.

Висновки до розділу 3

1. Індустріальні парки пройшли кілька періодів розвитку, визначено чотири покоління розвитку індустріальних парків в зарубіжних країнах.

Перше покоління індустріальних парків, які були побудовані на початку 1970-х років, можна відрізнити від інших поколінь за невеликим розміром управлінських приміщень та досить спрощеною архітектурою. Район адміністративних будівель займав лише 10-15% загальної площі парку. У період між 1975 і 1985 роками, промислові парки, де офіси, які використовувалися компаніями що займаються наукою, технологіями та бізнесом, займали значно більший простір. Характерним для цього другого покоління індустріальних парків була складна архітектура. З другої половини 1980-х років було побудовано третє покоління індустріальних парків; вони були характерно ефективнішими у використанні площі та володіли широким портфелем послуг, а також у них було збільшено чисельність адміністративного персоналу та крім того, більше місця було запропоновано офісам, які зосереджені на ІТ. Для індустріальних парків четвертого покоління характерним був широкий портфель послуг, які почали виникати з середини 1990-х років. Компанії, розташовані в парках, використовували високоякісні технології, а сховища зазвичай розташовувалися за межами самого парку і не було значного збільшення рекреаційних зон, приєднаних до парку, що використовувалися людьми, які в них працюють. З другої половини 1990-х років індустріальні парки були частиною міжнародної мережі парків, що співпрацюють між собою.

Встановлено принципи організації та діяльності індустріальних парків в ЄС: 1) диверсифікацію форм власності, фінансових джерел створення та підтримання роботи індустріальних парків, до яких можуть належати об'єкти державної, комунальної (муніципальної) або приватної та навіть змішаної форм власності; 2) договірна природа створення індустріальних парків, закріплення на рівні концепцій, внутрішніх правил та іншої програмної та організаційної документації ключових позицій щодо особливостей здійснення господарської діяльності в межах індустріальних парків; 3) встановлення міцної територіальної прив'язки при облаштуванні індустріального парку, додаткових вимог до оброблення, підготовки та експлуатації земельних

ділянок і розміщених на ній об'єктів інфраструктури; 4) безпосередній зв'язок з впровадженням наукомістких технологій, інноваційних засобів і способів ведення бізнесу в індустріальному парку; 5) повсюдне впровадження механізмів державного стимулювання функціонування індустріальних парків: від заходів податкового та митного регулювання, пільгових умов ведення господарської діяльності, до державних програм сприяння в залученні інвестицій та впровадженні здобутків науково-технічного прогресу на виробництві; 6) розмежування прав та обов'язків, аспектів взаємодії ініціаторів створення індустріальних парків, їх операторів (керуючої компанії) та учасників; 7) покладення функцій державного контролю та сприяння роботі індустріальних парків на конкретно визначені уповноважені державні органи або конкретних посадових осіб.

2. Систематизовано адміністративно-правове регулювання створення та функціонування індустріальних парків. Виокремлено дві групи механізмів адміністративно-правового регулювання: 1) інституційні механізми – трансформація моделі управління індустріальними парками та міжрівневої взаємодії та 2) операційні (інструментальні) механізми – модернізація окремих процедур управління, розвиток сервісно-стимулюючих механізмів і забезпечення прозорості та результативності.

Визначено перспективи удосконалення механізмів адміністративно-правового регулювання створення та функціонування індустріальних парків та запропоновано:

- подальше розмежування функцій між суб'єктами публічного управління із чітким відокремленням нормотворчих, контрольних і сервісних повноважень;
- інституціоналізація спеціалізованих органів або структур (агенцій, офісів розвитку індустріальних парків), на які можуть бути покладені функції супроводу, моніторингу та методичного забезпечення діяльності індустріальних парків;

- посилення ролі органів місцевого самоврядування у процесах ініціювання, розвитку та управління індустріальними парками, з одночасним забезпеченням належної координації їх діяльності з центральними органами виконавчої влади;

- розвиток ефективних механізмів міжрівневої взаємодії за моделлю «центр – регіон – індустріальний парк», у тому числі через створення координаційних платформ та дорадчих органів;

- запровадження елементів державно-приватного партнерства у сфері управління індустріальними парками, що дозволить забезпечити більш гнучке та адаптивне реагування на потреби інвесторів і ринку.

В сфері удосконалення інституційних механізмів пропонується здійснення концентрації адміністративних та сервісних функцій у межах єдиного спеціалізованого органу (це може бути розширення повноважень існуючого Управління індустріальних парків та супроводу інвестицій Міністерства економіки та довкілля України або створення на його основі нового органу – Державної агенції з управління індустріальними парками), що забезпечить скорочення адміністративних бар'єрів і спрощення взаємодії інвесторів із державою; 2) делегування частини повноважень на регіональний рівень із одночасним посиленням ролі місцевих органів у супроводі інвестиційних проєктів та розвитку індустріальних парків; 3) стандартизації та уніфікації адміністративних процедур із встановленням чітких строків їх здійснення та мінімізацією дискреції посадових осіб; 4) комплексної цифровізації адміністративних послуг, пов'язаних зі створенням і функціонуванням індустріальних парків; 5) інтеграції механізмів державного стимулювання у цілісну систему економічної політики із забезпеченням їх доступності та передбачуваності.

Для удосконалення операційних механізмів пропонується:

- 1) здійснити повну цифровізацію процедур створення та функціонування індустріальних парків (реєстрація, отримання дозволів, доступ до стимулів) із можливістю дистанційної взаємодії; 2) запровадження спрощених та

прискорених процедур для інвестиційних проєктів, що мають значення для оборонно-промислового комплексу та релокації підприємств; 3) розвиток сервісної моделі державної підтримки, включаючи індивідуальний супровід інвесторів та створення «інвестиційних менеджерів»; 4) уніфікацію та стандартизацію адміністративних процедур із мінімізацією дискреційних повноважень; 5) впровадження системи прозорого моніторингу ефективності функціонування індустріальних парків на основі відкритих даних.

Водночас у процесі євроінтеграції зазначені заходи мають узгоджуватися з *acquis* ЄС, зокрема у частині державної допомоги, прозорості процедур та забезпечення добросовісної конкуренції. Це обумовлює необхідність не лише спрощення адміністративних процедур, але й забезпечення їх правової визначеності, недискримінаційності та відповідності європейським стандартам публічного адміністрування.

За результатами дослідження запропоновані зміни до низки положень Закону України «Про індустріальні парки», а саме:

- нову редакцію п. 1 ч. 2 ст. 19 (у світлі покладення на ініціатора створення індустріального парку обов'язку із затвердження правил участі у конкурсі та вибору керуючої компанії, які повинні, серед іншого, встановлювати бажані конкретні або орієнтовні показники діяльності такої компанії за критеріями людського потенціалу, статутного капіталу, клієнтської бази, опису внутрішньої моделі управління, репутації тощо, із внесенням відповідних змін до інших положень Закону, зокрема до п. 3 ч. 3 ст. 19 Закону);

- нову редакцію п. 3 абз. 2 ч. 4 ст. 19 (щодо змісту заявки на участь у конкурсі, яка повинна містити відомості та показники діяльності претендента за критеріями людського потенціалу, статутного капіталу, клієнтської бази, опису внутрішньої моделі управління, репутації тощо, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку, наявність досвіду, можливостей технологічного та організаційного забезпечення такої діяльності);

– нову редакцію п. 4 ч. 1 ст. 25, а також п. 9 ч. 2 ст. 26, щодо права ініціатора створення та кореспондуючого йому обов'язку керуючої компанії щопівроку отримувати від керуючої компанії звіти про функціонування індустриального парку, а у випадку створення індустриального парку на землях державної та комунальної форм власності – щопівроку або на вимогу ініціатора, повідомлену керуючій компанії за місяць до дати проведення відповідних слухань, заслуховувати ці звіти на засіданнях ініціатора створення із можливістю задання питань, висунення зауважень та схвалення чи визнання незадовільним звіту керуючої компанії;

– нову редакцію п. 4 ч. 2 ст. 26, де закріпити, що керуюча компанія зобов'язана залучати учасників індустриального парку та укладати з ними необхідні договори на основі попередньо розроблених керуючою компанією самостійно або разом із ініціатором створення, правил вибору та залучення учасників та правил здійснення первісного та наступного інвестування у індустриальний парк.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено комплексне дослідження адміністративно-правових засад створення та функціонування індустріальних парків, а також правові засади фінансування індустріальних парків в сучасних умовах. До основних висновків слід віднести такі:

1. Проаналізовано істотні умови договору про створення та функціонування індустріального парку та визначено комплексну правову природу договору про створення індустріального парку за українським законодавством, що зумовлюється тривалістю його укладення, тісним зв'язком із використовуваними земельними ділянками, капітальністю інвестицій, необхідністю забезпечення належної інфраструктури, страхування підприємницьких ризиків. Ці позиції прослідковуються й у інших приписах Закону України «Про індустріальні парки», зокрема у нормах, які встановлюють вимоги до земельної ділянки у межах індустріального парку, умов її використання, вибору території для індустріального парку, правових форм та порядку використання земель у межах останнього, а згідно з нещодавніми змінами навіть орієнтовного переліку об'єктів, які можуть розміщуватись на території індустріального парку.

Встановлено недоліки нормативного регулювання питань діяльності індустріальних парків до яких віднесено: недостатня регламентація питань податкових та поглиблення митних преференцій для учасників та керуючої компанії індустріальних парків; необхідність розроблення особливого правового режиму розпорядження земельними ділянками в межах індустріальних парків з внесенням відповідних змін до ЗК України (включно з зменшенням або позбавленням компаній, що оперують в межах таких об'єктів від обов'язку по сплаті орендної плати); закріплення додаткових гарантій та інструментів інвестиційного сприяння тощо.

2. Здійснено класифікацію інструментів адміністративно-правового регулювання. Визначено, що це конкретні юридичні засоби, важелі та публічні

процедури, за допомогою яких уповноважені органи (Мінекономіки, ДПС, ДМС, органи місцевого самоврядування) здійснюють регуляторний, стимулюючий та контрольний вплив на процес створення і функціонування індустріальних парків.

Такі інструменти запропоновано розділити на наступні групи: нормативні інструменти; адміністративно-процедурні інструменти; інструменти фінансово-правового стимулювання; адміністративно-договірні інструменти: контрольно-наглядові та моніторингові інструменти.

3. Зроблено висновок, що адміністративно-правове регулювання у цій сфері має багатоетапний характер та охоплює регулювання різних за своїм змістом і правовою природою послідовних кроків створення і діяльності індустріальних парків. Виокремлено основні етапи процесу створення індустріального парку: 1) етап ініціювання створення індустріального парку; 2) етап юридичного закріплення створення індустріального парку; 3) етап облаштування та розвитку інфраструктури; 4) етап залучення учасників та розвитку індустріального парку; 5) етап розвитку виробничих потужностей індустріального парку; 6) етап припинення функціонування індустріального парку або зміни його статусу. Сформульовано низку специфічних особливостей адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків: 1. Комплексність (міжгалузевість): охоплює адміністративні, земельні, господарські, фінансові, податкові, митні та екологічні відносини на всіх етапах їхньої діяльності. 2. Цільова спрямованість: слугує інструментом держполітики для залучення інвестицій, розвитку промисловості, створення робочих місць і зміцнення стійкості держави (зокрема в умовах воєнного стану). 3. Поєднання регулювання та стимулювання: комбінує класичні адміністративні інструменти, зокрема, дозвільні процедури, контроль, нагляд із фінансовими, податковими й інфраструктурними пільгами.

Встановлено, що, адміністративно-правове регулювання створення і діяльності індустріальних парків виступає як складна, багаторівнева та

функціонально орієнтована система впливу держави на відповідну сферу суспільних відносин, що поєднує елементи регуляторного та стимулюючого характеру. Сформульовано мету адміністративно-правового регулювання у сфері створення та функціонування індустріальних парків як забезпечення реалізації державної економічної політики шляхом формування ефективного, передбачуваного та стимулюючого правового середовища для створення, функціонування та розвитку індустріальних парків, спрямованого на залучення інвестицій, розвиток промислового виробництва, підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення економічної стійкості держави, у тому числі в умовах воєнного стану.

Сформовано такі спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання створення і діяльності індустріальних парків: принцип цільової економічної спрямованості адміністративно-правового регулювання; принцип підвищеної правової визначеності нормативного регулювання діяльності індустріальних парків та стабільності умов інвестування; принцип пріоритету врегулювання інфраструктурної забезпеченості; принцип координації та інституційної узгодженості; принцип спрощення адміністративних процедур та усунення регуляторних бар'єрів; принцип адресності державної підтримки та відповідальності за її використання; принцип цифровізації адміністративно-правових процедур; принцип екологічної безпеки та сталого розвитку; принцип адаптивності до особливих умов функціонування держави.

4. Проаналізовано ключові елементи правового механізму публічного адміністрування організації та функціонування індустріальних парків, до яких віднесено профільне законодавство, суб'єктів публічного адміністрування, суб'єктів господарювання, правові інструменти та методи адміністрування, юридичні процедури та процеси, державний контроль та моніторинг.

Запропоновано оптимізацію окремих елементів механізму, зокрема, процедури реєстрації ІП шляхом прискорення та підвищення прозорості всього процесу та зменшення адміністративного навантаження на ініціаторів створення за рахунок запуску єдиного цифрового порталу, адміністрування

якого може покладатися на Мінекономіки. Доступ до такого порталу, інтегрованого із іншими релевантними реєстрами та базами даних, матимуть й інші суб'єкти зовнішнього управління, із можливістю для ініціатора створення подати всі необхідні документи, відстежувати статус заявки, отримувати зауваження щодо них в електронному вигляді. На такому порталі, в тому числі й з підключенням сучасних інструментів штучного інтелекту, може бути реалізована базова автоматична перевірка комплектності пакету документів і їх відповідності формальним вимогам, запроваджено публічний трекер статусу розгляду заявок (доступний як для ініціатора, так і для громадськості), розміщено шаблони та типові форми документів, створено розділ із найбільш поширеними запитаннями та відповідями у сфері реєстрації ІП задля мінімізації можливих технічних помилок чи неповноти викладу даних у концепції тощо. Запропоновано нормативно закріпити граничні терміни розгляду заяви в Мінекономіки та суміжних органах, водночас спростивши процедуру отримання погоджень Мінекономіки від останніх шляхом надання цьому уповноваженому державному органу прямого доступу до потрібних реєстрів інших органів. Висловлено пропозицію щодо оптимізації діяльності в сфері створення ІП шляхом створення Державної агенції у сфері індустріальних парків.

Встановлено необхідність регулярного оприлюднення детальної інформації про результати моніторингу та використання бюджетних коштів, залучення незалежних аудиторів та експертних інституцій, громадських організацій чи наукових установ, що є поширеною практикою у розвинених країнах для визначення чітких критеріїв оцінки такої ефективності для забезпечення об'єктивності моніторингу.

Запропоновано удосконалити порядок взаємодії між Мінекономіки та місцевими органами влади шляхом створення регіональних офісів розвитку індустріальних парків у формі координаційних рад при ОДА або РДА, що також визначені Законом України «Про індустріальні парки» як суб'єкти управління, проте їх функції нині є обмеженими), що зможуть гарантувати

більшу адаптивність до потреб та інтересів конкретної територіальної громади, включно із наданням ініціативним громадам, бізнес-асоціаціям та іншим стейкхолдерам права на участь в їх засіданнях.

5. Проаналізовано особливості взаємодії суб'єктів, залучених до створення і діяльності індустріального парку та запропоновано шляхи удосконалення такої взаємодії: розширити перелік документів, які розробляються ініціатором створення. До них варто включати (та сповіщати про них претендентів) не лише умови конкурсу з вибору керуючої компанії, порядок сплати реєстраційного внеску і доволі невизначену категорію *«необхідної інформації (документів) для підготовки для участі у конкурсі»*, усі з яких, відповідно, дублюються й у інформації про оголошення конкурсу і у заявці на участь, до останньої з яких віднесено й бізнес-план ІІ та відомості, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку, наявність досвіду, можливостей технологічного та організаційного забезпечення такої діяльності.

Пропонуємо розширення перелічених документів та вимог шляхом перейменування *«умов участі у конкурсі»* на *«правила участі у конкурсі та вибору керуючої компанії індустріального парку»*, включивши до змісту останніх й перелічення мінімальних та бажаних показників, що сутнісно кореспондують категорії *«відомостей, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку»*, і таким чином конкретно означити їх зміст, включивши до таких вимог уже на етапі оголошення конкурсу (а не у заявці претендента, яка повинна тоді буде відповідати цим вимогам) мінімальні та бажані показники виробничої та/або фінансово-господарської ефективності, яким повинна відповідати керуюча компанія.

6. Встановлено, що нормативний тягар у аспекті внутрішнього фінансування та матеріально-технічного забезпечення лягає на ініціатора створення (на етапі розробки концепції) та на керуючу компанію (при підписанні договорів про здійснення господарської діяльності на території

індустріального парку та визначенні у них, зокрема, фінансових та інвестиційних відносин і зобов'язань між керуючою компанією та резидентами).

Встановлено, що надання коштів для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків, а також здійснення компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж має граничну межу 150 млн грн та до 50-80% відсотків їх вартості на 1 індустріальний парк за рахунок коштів Державного бюджету України, однак, перелік критеріїв та звітних вимог є досить обтяжливим, особливо для нових або малих ініціатив.

Запропоновано вдосконалення такого механізму, що повинно включати окремий порядок забезпечення швидшого старту нових ІП, з мінімальним пакетом вимог на початковій стадії (наприклад, спрощений механізм попереднього фінансування), розмежування механізмів стимулювання шляхом закріплення дозволу паралельного функціонування обох механізмів (компенсаційного та інфраструктурного), з урахуванням обмежень воєнного стану. Запропоновано створення спеціального Фонду розвитку індустріальних парків, незалежного від політичних циклів та щорічної бюджетної процедури, оптимізація вимог щодо звітності та підтвердження критеріїв, особливо для парків на початковій стадії або в умовах воєнного стану.

Необхідно посилити систему стимулів, орієнтованих на приватний сектор, шляхом запровадження більш гнучких податкових інструментів (наприклад, інвестиційного податкового кредиту або прискореної амортизації капітальних вкладень), а також розробити спеціальні механізми гарантування інвестицій, зокрема у співпраці з міжнародними фінансовими установами. Крім того, слід удосконалити законодавчу базу, зокрема в частині регламентації діяльності керуючих компаній, прозорості відбору резидентів та процедур доступу до пільг.

7. Факторами забезпечення екологічного механізму функціонування індустріальних парків в Україні визначено: якість інженерної інфраструктури та її відповідність екологічним потребам учасників, підключення резидентів до усіх комунікацій, а також забезпечення екологічної безпеки, дотримання правил пожежної безпеки, логістична доступність та транспортна інтеграція в межах індустріального парку та зовні тощо; технологічна база та рівень еко-інноваційності використовуваних технологій і систем, енергетичну незалежність індустріального парку, його операційну самодостатність та високу продуктивність процесу, енергозбереження та мінімізацію ризиків впливу дефіциту природних ресурсів, зокрема у світлі забезпечення безперебійності роботи індустріального парку; відповідність принципам екологічності виробництва та стандартам сталого розвитку, особливо у контексті розбудови в Україні еко-індустріальних парків.

Пропонується в Постанові КМУ що буде визначати критерії віднесення індустріального парку до статусу екоіндустріального, закріплення концептуальних підходів до розуміння понять: «енергетичної бази індустріального парку» та «енергетичної незалежності індустріального парку», відобразивши їх важливість для визначення ІП як еко-індустріального парку відповідній Постанові:

«Індустріальний парк може бути віднесено до еко-індустріального парку у разі коли індустріальний парк забезпечує енергетичну незалежність шляхом використання відновлюваних джерел енергії та/або автономних енергетичних систем у обсязі, що становить не менше 50% власних потреб у електричній і тепловій енергії; або у разі коли індустріальний парк впроваджує інноваційні технології для підвищення продуктивності та мінімізації витрат природних ресурсів (води, сировини) у виробничих процесах».

Доцільно закріпити й додаткові обов'язки та повноваження керуючої компанії еко-індустріального парку, розробити на державному рівні систему стимулів (бонусів) за досягнення вказаних критеріїв енергетичної незалежності, ефективності та екологічної інноваційності, доповнити

нормативні вимоги до концепцій ІП, які планується створювати за моделлю еко-індустріальних парків.

Запропоновано розробку нових типових форм для рамкових угод щодо прискореного підключення індустріальних парків до всіх мереж і комунікацій, типового положення про внутрішнє фінансування, прозорого фінансового плану індустріального парку, подолання бюрократичних труднощів і залучення суб'єктів забезпечення кадрового потенціалу ІП – вищих навчальних закладів, комунальних підприємств, державних служб і агенцій тощо.

8. Проаналізовано зарубіжний досвід організації та функціонування індустріальних парків та сформульовано принципи організації та діяльності індустріальних парків в ЄС: 1) диверсифікацію форм власності, фінансових джерел створення та підтримання роботи індустріальних парків, до яких можуть належати об'єкти державної, комунальної (муніципальної) або приватної та навіть змішаної форм власності; 2) договірна природа створення індустріальних парків, закріплення на рівні концепцій, внутрішніх правил та іншої програмної та організаційної документації ключових позицій щодо особливостей здійснення господарської діяльності в межах індустріальних парків; 3) встановлення міцної територіальної прив'язки при облаштуванні індустріального парку, додаткових вимог до оброблення, підготовки та експлуатації земельних ділянок і розміщених на ній об'єктів інфраструктури; 4) безпосередній зв'язок з впровадженням наукомістких технологій, інноваційних засобів і способів ведення бізнесу в індустріальному парку; 5) повсюдне впровадження механізмів державного стимулювання функціонування індустріальних парків: від заходів податкового та митного регулювання, пільгових умов ведення господарської діяльності, до державних програм сприяння в залученні інвестицій та впровадженні здобутків науково-технічного прогресу на виробництві; 6) розмежування прав та обов'язків, аспектів взаємодії ініціаторів створення індустріальних парків, їх операторів (керуючої компанії) та учасників; 7) покладення функцій державного

контролю та сприяння роботі індустріальних парків на конкретно визначені уповноважені державні органи або конкретних посадових осіб.

Встановлено чотири покоління розвитку індустріальних парків в зарубіжних країнах. Парки першого покоління (початок 1970-х років) вирізнялися мінімалістичною архітектурою та незначною часткою адміністративної інфраструктури, яка становила лише 10–15% території. Упродовж 1975–1985 років сформувалося друге покоління, для якого були характерні складніші архітектурні рішення та розширення площ під офіси високотехнологічних і науково-бізнесових компаній. З другої половини 1980-х років виникло третє покоління парків, де акцент змістився на просторову ефективність, збільшення штату управлінців, орієнтацію на ІТ-сектор та розширення спектра послуг. Для четвертого покоління (із середини 1990-х) типовими стали орієнтація на високотехнологічні компанії, винесення складських приміщень за межі території, збереження помірних обсягів рекреаційних зон, а також активне включення об'єктів до міжнародних коопераційних мереж.

9. Систематизовано адміністративно-правове регулювання створення та функціонування індустріальних парків. Виокремлено дві групи механізмів адміністративно-правового регулювання: 1) інституційні механізми – трансформація моделі управління індустріальними парками та міжрівневої взаємодії та 2) операційні (інструментальні) механізми – модернізація окремих процедур управління, розвиток сервісно-стимулюючих механізмів і забезпечення прозорості та результативності.

Визначено перспективи удосконалення механізмів адміністративно-правового регулювання створення та функціонування індустріальних парків та запропоновано:

- подальше розмежування функцій між суб'єктами публічного управління із чітким відокремленням нормотворчих, контрольних і сервісних повноважень;

- інституціоналізація спеціалізованих органів або структур (агенцій, офісів розвитку індустріальних парків), на які можуть бути покладені функції супроводу, моніторингу та методичного забезпечення діяльності індустріальних парків;

- посилення ролі органів місцевого самоврядування у процесах ініціювання, розвитку та управління індустріальними парками, з одночасним забезпеченням належної координації їх діяльності з центральними органами виконавчої влади;

- розвиток ефективних механізмів міжрівневої взаємодії за моделлю «центр – регіон – індустріальний парк», у тому числі через створення координаційних платформ та дорадчих органів;

- запровадження елементів державно-приватного партнерства у сфері управління індустріальними парками, що дозволить забезпечити більш гнучке та адаптивне реагування на потреби інвесторів і ринку.

В сфері удосконалення інституційних механізмів пропонується здійснення концентрації адміністративних та сервісних функцій у межах єдиного спеціалізованого органу (це може бути розширення повноважень існуючого Управління індустріальних парків та супроводу інвестицій Міністерства економіки та довкілля України або створення на його основі нового органу – Державної агенції з управління індустріальними парками), що забезпечить скорочення адміністративних бар'єрів і спрощення взаємодії інвесторів із державою; 2) делегування частини повноважень на регіональний рівень із одночасним посиленням ролі місцевих органів у супроводі інвестиційних проєктів та розвитку індустріальних парків; 3) стандартизації та уніфікації адміністративних процедур із встановленням чітких строків їх здійснення та мінімізацією дискреції посадових осіб; 4) комплексної цифровізації адміністративних послуг, пов'язаних зі створенням і функціонуванням індустріальних парків; 5) інтеграції механізмів державного стимулювання у цілісну систему економічної політики із забезпеченням їх доступності та передбачуваності.

За результатами дослідження запропоновані зміни до низки положень Закону України «Про індустріальні парки», а саме:

- нову редакцію п. 1 ч. 2 ст. 19 (у світлі покладення на ініціатора створення індустріального парку обов'язку із затвердження правил участі у конкурсі та вибору керуючої компанії, які повинні, серед іншого, встановлювати бажані конкретні або орієнтовні показники діяльності такої компанії за критеріями людського потенціалу, статутного капіталу, клієнтської бази, опису внутрішньої моделі управління, репутації тощо, із внесенням відповідних змін до інших положень Закону, зокрема до п. 3 ч. 3 ст. 19 Закону);

- нову редакцію п. 3 абз. 2 ч. 4 ст. 19 (щодо змісту заявки на участь у конкурсі, яка повинна містити відомості та показники діяльності претендента за критеріями людського потенціалу, статутного капіталу, клієнтської бази, опису внутрішньої моделі управління, репутації тощо, які підтверджують можливість претендента забезпечити належне функціонування індустріального парку, наявність досвіду, можливостей технологічного та організаційного забезпечення такої діяльності);

- нову редакцію п. 4 ч. 1 ст. 25, а також п. 9 ч. 2 ст. 26, щодо права ініціатора створення та кореспондуючого йому обов'язку керуючої компанії щопівроку отримувати від керуючої компанії звіти про функціонування індустріального парку, а у випадку створення індустріального парку на землях державної та комунальної форм власності – щопівроку або на вимогу ініціатора, повідомлену керуючій компанії за місяць до дати проведення відповідних слухань, заслуховувати ці звіти на засіданнях ініціатора створення із можливістю задання питань, висунення зауважень та схвалення чи визнання незадовільним звіту керуючої компанії;

- нову редакцію п. 4 ч. 2 ст. 26, де закріпити, що керуюча компанія зобов'язана залучати учасників індустріального парку та укладати з ними необхідні договори на основі попередньо розроблених керуючою компанією самостійно або разом із ініціатором створення, правил вибору та залучення

учасників та правил здійснення первісного та наступного інвестування у
індустріальний парк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
2. Адміністративне право України: підручник [П. Діхтієвський, Ю. Ващенко, Н. Задирака, В. Пашинський, В. Клиничук та інші]; за заг. Ред. П. Діхтієвського. К.: «Видавництво Людмила», 2023.
3. Акімова О. В., Ліннік Д. Ю. Індустріальні парки як механізм постконфліктного відновлення України. Економічний простір. 2023. № 185. С. 21–25.
4. Андрієнко А. О. Проблеми і перспективи розвитку індустріальних парків як рушійної сили повоєнного відновлення України. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 8 (278). С. 47–55.
5. Андрійченко Н. С. Адміністративно-правові засади оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. ... докт. філософії: 081 – Право. Суми, 2020. 234 с.
6. Балицька М. Мільярд на зростання індустріальних парків. Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/milyard-na-zrostannya-industrialnih-parkiv-805283/> (дата звернення: 06.06.2026)
7. Башинська І. О., Філіппов В. Ю., Чернягіна Н. С. Індустріальні парки України: сучасне становище та перспективи розвитку в умовах цифровізації інноваційної економіки. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 10. С. 9–12.
8. Беновська Л. Я. Індустріальні парки як інструмент розвитку регіональної економіки: теоретичні аспекти. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 3(107). С. 509–517.
9. Бліщук К. М. Інноваційні інструменти місцевого економічного розвитку. Ефективність державного управління. 2019. № 59. С. 177–188.

10. Бодров Ю.В. Поняття мети адміністративно-правового регулювання. Актуальні дослідження правової та історичної науки. 14-15.03.2024. Випуск 59. URL: https://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=3811 (дата звернення: 04.04.2025)
11. Бойко В. О., Бойко Л. О. Індустріальні парки - ефективний механізм залучення інвестицій для відновлення економіки у післявоєнний період. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 49. URL: [https://www.researchgate.net/publication/370457404_INDUSTRIALNI_PARKI - EFEKTIVNIJ MECHANIZM ZALUCENNA INVESTICIJ DLA VIDNOVLE_NNA EKONOMIKI U PISLAVOENNIJ PERIOD](https://www.researchgate.net/publication/370457404_INDUSTRIALNI_PARKI_-_EFEKTIVNIJ_MECHANIZM_ZALUCENNA_INVESTICIJ_DLA_VIDNOVLE_NNA_EKONOMIKI_U_PISLAVOENNIJ_PERIOD) (дата звернення: 14.06.2026)
12. Бойко О. М. Закордонний досвід державного регулювання інноваційної діяльності на промислових підприємствах Київської області. Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології. 2022. Том 1. № 1. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cbf8ee51-b220-4510-994b-3f4cfe11205c/content> (дата звернення: 12.08.2026)
13. Бойко О. М. Особливості розвитку інноваційного середовища національної економіки Південної Кореї та Китаю. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій. 2020. Т. 1. № 5. С. 30–44.
14. Бойко О. М. Світовий досвід надання податкових преференцій суб'єктам господарювання (на прикладі створення та розвитку індустріальних парків). Формування ринкових відносин в Україні. 2013. № 11 (150). С. 49–55.
15. Буга Г.С., Кузьменко С.Г. Поняття адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності. Право та державне управління. 2023. № 4. С. 317-321.
16. Веденяпіна М. Індустріальні парки Норвегії як приклад сучасних еко-індустріальних парків. Dictum Factum. 2023. № 1 (13). С. 19–25.

17. Верховод І. С. Процес кластеризації та створення індустріальних парків як інструмент регіонального розвитку. Економічні студії. 2019. № 2 (24). С. 55–60.
18. Галасюк В. В. Індустріальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. Том 28. № 1. 331с. С. 40–50.
19. Галіцин В. К., Суслов О. П., Самченко Н. К. Системи моніторингу: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2015. 409 с.
20. Гальчинська Н. Ю. Правовий режим земель промислових зон в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Одеса, 2010. 188 с.
21. Гарбар Ж. В., Гарбар В. А. Індустріальні парки як інструмент регіонального розвитку. Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. 2020. Вип. 9 (232). С. 73–88.
22. Герасимчук Р.В. Поняття публічного порядку як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2022. № 3(98). С. 115-120. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f1a408dc-8401-4210-bb61-e97234e0e1bb/content?trackerId=d5ac155ae513713f> (дата звернення: 14.08.2025)
23. Голоднова Т. С. Контроль як гарантія законності управління майном військових формувань України: адміністративно-правові засади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2019. 20 с.
24. Горностаї Н. І., Михальченкова О. Є. Світовий досвід розвитку індустріальних парків та їхні переваги для розвитку економіки України. Science, Technologies, Innovations. 2022. № 4. С. 45–51.
25. Григоренко Ю. Проблеми розвитку індустріальних парків в Україні на третьому році війни. URL: <https://gmk.center/ua/posts/problemey->

[rozvytku-industrialnykh-parkiv-v-ukraini-na-tretomu-rotsi-vijny/](#) (дата звернення: 17.03.2025)

26. Гриценко С. І. Реалії та можливості становлення індустріальних парків у контексті забезпечення сталого розвитку України. Економіка і організація управління. 2016. № 4 (24). С. 54–63.

27. Гришина Н. В. Системно-структурна характеристика принципів адміністративного права. Держава і регіони. 2024. № 4(86). С. 66–71.

28. Грищенко К., Шпак О. Індустріальні парки в Україні: види, стан та перспективи. Universum. 2023. № 3. С. 8–16.

29. Гужва І. Стимули для індустріальних парків – упевнений крок на шляху євроінтеграції. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/stimuli-dlya-industrialnih-parkiv-upevnenij-krok-na-shlyahu-ievrointegracii/> (дата звернення: 02.04.2025)

30. Гуржій Т.О., Бодров Ю.В. Поняття та сутність принципів адміністративно-правового регулювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. № 79. Частина 2. С. 41-48.

31. Данилович-Кропивницька М. Л., Джурик Ю. А. Індустріальні парки в Україні: новий етап розвитку. Наукові перспективи. 2022. № 6 (24). С. 71–81.

32. Деякі питання державного стимулювання створення та функціонування індустріальних парків: постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2024 р. № 644. Офіційний вісник України. 2024. № 55. Ст. 3294. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/644-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.09.2026).

33. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 р. № 124. Офіційний вісник України. 2021. № 17. Ст. 676. (втратило чинність на підставі Постанови КМ № 903 від 21.07.2025).

34. Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства: постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 р. № 903.

Офіційний вісник України. 2025. № 66. Ст. 4566. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.09.2026).

35. Деякі питання розподілу коштів спеціального фонду державного бюджету у 2025 році: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.02.2025 р. № 120-р. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-rozpodilu-koshtiv-spetsialnoho-fondu-derzhavnoho-biudzhetu-u-2025-s120140225> (дата звернення: 04.04.2025)

36. Дикань В. Л. Економічне майбутнє України в індустріальних парках як основі її високотехнологічного розвитку. Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика: матеріали дев'ятнадцятої науково-практичної міжнародної конференції (1–2 червня 2023 року, м. Харків). Харків: УкрДУЗТ, 2023. С. 23–26.

37. Дикань В. Л. Національна модель індустріального розвитку країни: організаційно-управлінський аспект. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2023. № 81–82. С. 11–34.

38. Долженков О. В. Індустріальні парки як механізм стимулювання інвестиційно-промислової діяльності в Україні. Lex Portus. 2017. № 6 (8). С. 57–64.

39. Євдокимов П. В. Зміст механізму адміністративно-правового забезпечення реалізації професійної підготовки кадрів органів публічної адміністрації України. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2019. Вип. 4 (88). С. 166–175.

40. Єгорова О. О. Щодо заходів стимулювання створення та функціонування індустріальних парків в Україні. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1340/> (дата звернення: 15.12.2025)

41. Єрмаков О. Ю., Костецька І. І. Роль індустріальних парків для стратегічного розвитку територій. Економічний простір. 2021. № 174. С. 90–94.

42. Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення функціонування індустріальних парків» № 4961-IX від 02.09.2026 Верховна Рада України. Законотворчість. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45012> (дата звернення: 10.10.2026)

43. Звіт про базове відстеження результативності постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.2024 № 644 «Деякі питання державного стимулювання створення та функціонування індустріальних парків» URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/26910c0a-d2eb-48a8-92dd-2c43e19ee804?lang=uk-UA&id=04033e6d-ae91-47c0-b5c2-438c23bb7220&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2026-2028-Roki> (дата звернення: 24.11.2025)

44. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3. Ст. 27.

45. Зроблено в Україні: в індустріальних парках на кінець 2025 року збудовано або будується 37 заводів. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/b023320c-fc61-4e81-add5-d2ebfc78edd2?lang=uk-UA> (дата звернення: 10.02.2026)

46. Зубко Г. Ю. Адміністративно-правові засади державної інфраструктурної політики України: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 42 с.

47. Івашко О. Індустріальні парки в системі інвестиційної безпеки держави: теорія та практика. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2018. № 4. С. 32–40.

48. Індустріальний парк «Лиманський» URL: <https://dn.gov.ua/ekonomika/investicijna-diyalnist/investicijni-propoziciyi-dovagi-investoriv/industrialni-parki/industrialnij-park-limanska-otg> (дата звернення: 30.11.2025)

49. Індустріальні парки в Україні: удосконалення політики стимулювання у контексті світового досвіду / А. П. Павлюк, О. О. Єгорова, К. Л. Маркевич [та ін.]. К.: НІСД, 2014. 64 с.

50. Калат Я. Я. Стимулювання розвитку індустріальних парків (на прикладі прикордонних регіонів Польщі). Світове господарство та зовнішньоекономічні відносини. 2020. Вип. 2 (142). С. 78–87.

51. Карпенко А. В. Механізм управління розвитком кластерів в Україні як особливою формою бізнес-спільнот. Економіка і організація управління. 2023. № 2 (50). С.61–75.

52. Кваша Т. К. Науково-технологічні парки: теоретичні та практичні аспекти створення й міжнародний досвід розвитку. Наука, технології, інновації. 2017. № 4. С. 10–26.

53. Кирилко В. Індустріальні парки в Україні: підсумки 2022 року та перспективи розвитку. URL: https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/industrialni-parki-v-ukrayini%3A-pidsumki-2022-roku-ta-perspektivi-rozvitku?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 22.11.2025)

54. Кирилко В. Київщина лідирує за кількістю зареєстрованих індустріальних парків URL: https://propertytimes.com.ua/industrialnaya_nedvizhemost/kyivshchyna-lidyruye-za-kilkistyu-zareyestrovanykh-industrialnykh-parkiv (дата звернення: 11.12.2025)

55. Кирилов Ю. Є. Кластери як інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. Ефективна економіка. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2608> (дата звернення: 05.10.2025)

56. Кириченко Ю. М. Адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2019. 42 с.

57. Кисилевский Д. Індустріальні парки: який міжнародний досвід може застосувати Україна. URL:

<https://www.epravda.com.ua/columns/2021/07/1/675532/> (дата звернення: 18.04.2025)

58. Кисилевський Д. Розвиток індустріальних парків: що далі? Дзеркало тижня. 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/promyshliennost/rozvitok-industrialnikh-parkiv-shcho-dali.html> (дата звернення: 02.06.2026)

59. Клим О.В. Адміністративно-правове регулювання підприємницької діяльності в Україні: автореферат дис. к.ю.н. за спеціальністю 12.00.07. К., 2009. 21 с.

60. Книш В. В. Принципи земельного права України: дис. ... канд юрид. наук: 12.00.06. Івано-Франківськ, 2006. 206 с.

61. Кобеля-Звір М., Звір Ю. Гранти для створення та розвитку індустріальних парків в Україні. Механізм регулювання економіки. 2024. № 2 (104). С. 76–80.

62. Коваленко Н. Поняття та ознаки адміністративно-правового режиму. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 1. С. 106–110.

63. Ковалів М.В., Єсімов С.С. Принципи адміністративно-правового регулювання забезпечення економічної безпеки у контексті Стратегії національної безпеки України. Law & Sciences = Право та науки. 2018. No 1. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2683/1/Law%20%26%20Sciences_2018_1-29-34.pdf (дата звернення: 12.04.2026)

64. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 02.11.2025)

65. Конвенція МОП № 144 Тристоронні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм від 21.06.1976 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_175#Text (дата звернення: 02.11.2025)

66. Конвенція МОП № 154 про сприяння колективним переговорам від 19.06.1981 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006#Text (дата звернення: 02.11.2025)

67. Конвенція МОП № 158 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця від 22.06.1982 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005#Text (дата звернення: 02.11.2025)

68. Конвенція про застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів № 98 від 01.07.1949 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_004#Text (дата звернення: 02.11.2025)

69. Конвенція про захист заробітної плати № 95 від 01.07.1949 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text (дата звернення: 02.11.2025)

70. Конвенція про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів № 142 від 23.06.1975 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_057#Text (дата звернення: 02.11.2025)

71. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100 від 29.06.1951 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002#Text (дата звернення: 02.11.2025)

72. Конвенція про свободу асоціації та захист права на організацію № 87 від 04.07.1950 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_125#Text (дата звернення: 02.11.2025)

73. Конвенція про скорочення робочого часу до сорока годин на тиждень № 47 від 22.06.1935 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_145#Text (дата звернення: 02.11.2025)

74. Конвенція про щорічні оплачувані відпустки № 52 від 24.06.1936 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_003#Text (дата звернення: 02.11.2025)
75. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
76. Концепція законодавчого забезпечення розвитку мережі індустріальних і науково-технологічних парків (у контексті післявоєнного відновлення). URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32652.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)
77. Концепція індустріального парку «Галіція». URL: https://investkalush.if.ua/files/_%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BA_%D0%93%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf (дата звернення: 30.11.2025)
78. Концепція індустріального парку «Грін Лактік». URL: <https://burshtyn-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2024/02/KONTSEPTSIYA-parku-Grin-Laktik.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)
79. Концепція індустріального парку «Золотоноша» URL: https://investincherkasyregion.gov.ua/sites/default/files/konceptciya_ip_20.04.2017_rishennya.pdf (дата звернення: 30.11.2025)
80. Концепція індустріального парку «Інтеграл» URL: <https://2021.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2024/%E2%84%962561%2029-11-2024.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)
81. Концепція індустріального парку «Лиманський». URL: <https://krliman.gov.ua/upload/editor/konceptciya.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)
82. Концепція індустріального парку «Пачворок: Біла Церква» URL: <https://rada.bc-rada.gov.ua/files/pdf/950.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)
83. Концепція індустріального парку «Сміла». 2023. URL: https://www.smila-rada.gov.ua/sites/default/files/konceptciya_industrialnogo_parku_smila_25.12.pdf (дата звернення: 30.11.2025)

84. Концепція індустріального парку «Тернопіль». URL: https://ternopilcity.gov.ua/app/webroot/files/Ternopil%20IP_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf (дата звернення: 30.11.2025)

85. Концепція індустріального парку «Хмельницький». URL: <https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BA-%D0%A5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)

86. Концепція індустріального парку «Хотин Invest». URL: <https://khotyn.dosvit.org.ua/storage/enterprises-registry/enterprises/0ba5348fc011f333d2d53e723b3fec21.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)

87. Концепція індустріального парку «ЯдроІндастрі». URL: <https://doc.drohobych-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%AF%D0%94%D0%A0%D0%9E-%D0%86%D0%9D%D0%94%D0%90%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%86.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)

88. Косинський В. В. Поняття, сутність та зміст адміністративно-правового забезпечення безпеки критичної інфраструктури. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. Випуск 3-2. С. 112–118.

89. Костецька І.І. Стратегічне планування сільського розвитку: дис ... докт. екон. наук: 08.00.03. Київ, 2024. 404 с.

90. Котикова О.І. Державне регулювання економіки та економічна політика: конспект лекцій / О. І. Котикова. Миколаїв: МНАУ, 2016. 137 с.

91. Кравчун А. С. Вплив інноваційної складової на залучення інвестицій до національної економіки. Причорноморські економічні студії. 2018. Випуск 26-1. С. 184–189.
92. Кудря Д. Індустріальний парк, або Як підштовхнути економіку до розвитку під час війни. URL: <https://mind.ua/openmind/20275830-industrialnij-park-abo-yak-pidshtovhnuti-ekonomiku-do-rozvitku-pid-chas-vijni> (дата звернення: 10.07.2026)
93. Кузнєцова Н. В., Бабич О. А. Спеціальні економічні зони як механізм залучення ПІІ в Китай. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. № 33(1). С. 82-86.
94. Кулинич О. П., Грибова А. О. Правове регулювання використання земель індустріальних парків. Право. Людина. Довкілля. 2019. № 10 (2). С. 91–98.
95. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко та ін. / за ред. О.В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 808 с.
96. Лазаренко Д. О., Папук Д. О. Підтримка розвитку еко-індустріальних парків в умовах релокації та євроінтеграції бізнес-процесів. Економічний вісник Донбасу. 2022. № 3 (69). С. 27–30.
97. Левчук К. Зеленський підписав закон про пільги для індустріальних парків. URL: <https://gmk.center/ua/news/zelenskij-pidpisav-zakon-pro-pilgi-dlya-industrialnih-parkiv> (дата звернення: 12.07.2026)
98. Легенький М. І. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2018. 40 с.
99. Лекарь С. І. Міжнародні та вітчизняні реалії функціонування індустріальних парків. Економіка промисловості. 2017. № 1 (77). С. 80–94.
100. Ляшенко В. І., Трушкіна Н. В. Інституційні засади створення та функціонування індустріальних парків на рівні територіальних громад в

умовах децентралізації та смарт-спеціалізації. Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. К: ІЕП НАНУ, 2020. С. 32–67.

101. Мазнів Г. Є. Інноваційні технологічні кластери: особливості та застереження. Економіка АПК. 2013. № 8. С. 63–67.

102. Майстро С.В. Теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики. Теорія та практика державного управління. 2013. № 2. С. 149–155.

103. Малюта Л. Індустріальні парки – інноваційний вектор розвитку промислового виробництва. Соціально-економічні проблеми і держава. 2014. Вип. 1 (10). С. 264–276.

104. Марциновський В. В. Індустріальні парки як ефективний інструмент сталого розвитку економіки України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2022. № 11. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-11-8929> (дата звернення: 25.11.2025)

105. Марчишинець О. В., Марчишинець С. М. Індустріальні парки як інструмент залучення інвестицій у реальний сектор економіки регіону. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 16–22.

106. Мельник М. І., Кушнірецька О. В. Просторовий розвиток індустріальних парків у контексті метрополізації. Регіональна економіка. 2016. № 2. С. 54–61.

107. Миронець О. М. Регулятивна функція адміністративного права. Право і суспільство. 2018. № 4. Частина 2. С. 124–130.

108. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45; № 46-47; № 48. Ст. 552.

109. Міжнародні рамкові положення про екоіндустріальні парки. Версія 2.0. Січень 2021. Група Світового банку. URL: <https://geipp-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/08/Mizhnarodni-ramkovi-polozhennia-pro-EIP.pdf> (дата звернення: 12.07.2026)

110. Міжнародні рекомендації для індустріальних парків. Міждисциплінарна команда з питань індустріальних парків, листопад 2019

року. URL: <https://geipp-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/Mizhnarodni-rekomendatsii-IP-2.pdf> (дата звернення: 02.07.2026)

111. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». URL: <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb> (дата звернення: 02.07.2026)

112. Огренич Ю. О., Кармазіна В. С. Роль технологічних та індустріальних парків у забезпеченні інноваційної діяльності підприємств і залученні інвестицій в економіку України. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2023. № 16. С. 147–158.

113. Олексенко Л. В. Розвиток інфраструктури національної інноваційної системи. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 1 (63). С. 108–122.

114. Олексюк Г. В. Індустріальні парки України: від концепції до реальності. Регіональна економіка. 2017. № 1. С. 98–105.

115. Опацький Р. М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації: монограф.; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. Б. О. Логвиненка. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; 2020. 520 с.

116. Орлова В. М., Сергєєва О. Р., Кузьменко О. В. Стан та перспективи розвитку малого і середнього підприємництва в умовах війни в Україні. Європейський вектор економічного розвитку. 2023. № 1 (34). С. 73–85.

117. Орло В. М., Петрашевська А. Д., Гуйгова Ю. І., Маслова К. Г. Роль технопарків в інноваційному розвитку регіону. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2020. № 1 (97). С. 55–62.

118. Осадча Н. Проблемні аспекти інвестиційної діяльності в індустріальних парках. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2014. Вип. 4. С. 63–74.

119. Осипов В. М., Щербак А. В., Дорошенко А. О., Коротких К. В. Індустріальні парки: світовий досвід та українські реалії. Economic Innovations. 2021. № 23. С. 108–116.

120. Пелех М. І. Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 229 с.

121. Переверзев Д. М. Адміністративно-правові засади охорони прав дітей з інвалідністю: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Тернопіль, 2021. 234 с.

122. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/70/1 від 25.09.2015 р. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Agenda2030_UA.pdf (дата звернення: 12.07.2026)

123. Питання Міністерства економіки: постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459. Офіційний вісник України. 2014. № 77. Ст. 2183.

124. Підоричева І. Ю., Ліщук О. В. Актуальні напрями та перспективи розвитку індустріальних парків і кластерів у контексті сучасної та повоєнної відбудови України. Економічний вісник Донбасу. 2023. № 1 (71). С. 66–79.

125. Податковий кодекс України від 02.12.2010. р. №. 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. №. 13, / №. 13-14, №. 15-16, №. 17. Ст. 112.

126. Поєдинок В. В. Правовий режим індустріальних парків в Україні. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки». 2013. Том 26 (65). № 2-2. С. 138–143.

127. Пономаренко В. Індустріальні парки в агропромисловому секторі економіки URL: <https://armada.law/blog/industrialni-parky-v-agropromyslovomu-sektori-ekonomiky/> (дата звернення: 06.08.2026)

128. Притула Х. М., Калат Я. Я. Стимулювання розвитку індустріальних парків: європейський досвід та можливості для України (науково-аналітична записка). Львів, 2020. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/e20200401.pdf> (дата звернення: 12.07.2026)

129. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення функціонування індустріальних парків і запровадження моделі еко-індустріального парку в Україні від 08.01.2025 р. № 12386. Верховна Рада України. Законотворчість. URL:

<https://itd.rada.gov.ua/BILLINFO/Bills/Card/55571> (дата звернення: 16.07.2026)

130. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення функціонування індустріальних парків від 14.10.2024 р. № 12117. Верховна Рада України. Законотворчість. URL: <https://itd.rada.gov.ua/BILLINFO/Bills/Card/45012> (дата звернення: 16.07.2026)

131. Пронь Л. М. Еко-індустріальні парки як інструмент інвестиційного розвитку регіону. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 6 (20). С. 208–217.

132. Прохорова В. В., Янчак Ю. О., Сорокін С. А. Індустріальне партнерство як основа інноваційного розвитку підприємницьких мереж на регіональному рівні. Економічний вісник Дніпровської політехніки. 2024. № 3. С. 191–200.

133. Прохоров Б. Індустріальні парки чи кластери. Що краще стимулює інновації? URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/industrialni-parki-chi-klasteri-scho-krasche-sti-347478> (дата звернення: 22.07.2026)

134. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 2. Ст. 4.

135. Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні: Закон України від 21.06.2022 р. № 2331-ІХ. Офіційний вісник України. 2022. № 58. Ст. 3429.

136. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями: Закон України від 09.08.2023 р. № 3311-ІХ. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 90. Ст. 342.

137. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку мережі індустріальних парків в Україні: Закон України від 24.11.2015 р. № 818-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. №. 2 Ст. 16.

138. Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» та деяких інших законодавчих актів України щодо залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом стимулювання створення індустріальних парків: Закон України від 07.09.2021 р. № 1710-IX. Офіційний вісник України. 2021. № 80. Ст. 5036.

139. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні: Закон України від 21.06.2022 р. № 2330-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 58. Ст. 3428.

140. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14.07.2020 р. № 768-IX. Офіційний вісник України. 2020. № 66. Ст. 2129.

141. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19.11.2024 р. № 4059-IX. Відомості Верховної Ради України. 2025. №№ 15–17. Ст. 40.

142. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314.

143. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 25. Ст. 171.

144. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. Офіційний вісник України. 2020. № 67. Ст. 2155.

145. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. Офіційний вісник України. 2021. № 22. Ст. 1015.

146. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 р. № 770. Офіційний вісник України. 2000. № 19. Ст. 789.

147. Про затвердження Порядку ввезення на митну територію України та цільового використання нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться учасником індустріального (промислового) парку, включеного до Реєстру індустріальних (промислових) парків: постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.2022 р. № 997. Офіційний вісник України. 2022. № 74. Ст. 4476.

148. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державного стимулювання створення індустріальних парків, та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 1207: постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2024 р. № 341. Офіційний вісник України. 2024. № 33. Ст. 2094.

149. Про затвердження Порядку використання учасником індустріального (промислового) парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального (промислового) парку: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2022 р. № 1095. Офіційний вісник України. 2022. № 80. Ст. 4859.

150. Про затвердження Порядку надання повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних (промислових) парків: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 р. № 1208. Офіційний вісник України. 2022. № 87. Ст. 5387.

151. Про затвердження Порядку розгляду документів про включення індустріального (промислового) парку до Реєстру індустріальних

(промислових) парків: постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.2022 р. № 25. Офіційний вісник України. 2022. № 10. Ст. 523.

152. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 471. Офіційний вісник України. 2020. № 50. Ст. 1571.

153. Про затвердження форми Типового договору про створення та функціонування індустріального парку: наказ Міністерства економіки України від 20.07.2022 р. № 2202. Офіційний вісник України. 2022. № 68. Ст. 4145.

154. Про індустріальні парки: Закон України від 21.06.2012 р. № 5018-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 22. Ст. 212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>.

155. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 р. № 3356-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36. Ст. 361.

156. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 23. Ст. 158.

157. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 10. Ст. 60.

158. Про оплату праці: Закон України 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. Ст. 121.

159. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 46. Ст. 280.

160. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 29. Ст. 389.

161. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 49. Ст. 668.

162. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 08.05.2026)

163. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 р. № 137/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34. Ст. 227.

164. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.

165. Про реалізацію експериментального проекту щодо цифровізації взаємодії органів виконавчої влади із суб'єктами господарювання за допомогою інформаційно-комунікаційної системи “Пульс”: постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2025 року № 1304. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1304-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.07.2026)

166. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 34 Ст. 1544.

167. Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 р. № 447-р. Офіційний вісник України. 2006. № 31. Ст. 2240.

168. Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2023 р. № 176-р. Офіційний вісник України. 2023. № 26. Ст. 1488.

169. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. Офіційний вісник України. 2019. № 57. Ст. 1983.

170. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. Офіційний вісник України. 2019. № 79. Ст. 2712.

171. Реєстр збитків для України. RD4U. Council of Europe. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/> (дата звернення: 28.09.2026)

172. Реєстр індустріальних парків. Дата зміни: Травень 6, 2023, 22:06 (EEST). URL: https://data.gov.ua/dataset/8206ed0c-5911-4b88-9c7f-56c6fcd08660/resource/7c91f8d0-f153-4197-b47b-da8f65c6e800?view_id=33afecb6-5c59-4930-a9ff-d303236743c5 (дата звернення: 12.07.2026)

173. Рудзінська В. Топ-50 IT-компаній України влітку 2024 року: мінус 2,4 тис. фахівців за пів року, новий гравець у топ-5. URL: <https://speka.media/top-50-it-kompanii-ukrayini-vlitku-2024-roku-minus-24-tisyaci-faxivciv-za-piv-roku-novii-gravec-u-top-5-9wnd44> (дата звернення: 28.09.2025)

174. Савицька О. М., Салабай В. О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень Ефективна економіка. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/57.pdf (дата звернення: 10.07.2026)

175. Садченко М., Крикунов І. Проблемні концепції правового регулювання індустріальних та технологічних парків. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 12. С. 239–243.

176. Самусь Є. В. Адміністративно-правові засади здійснення функцій технічного регулювання органами системи МВС України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2018. 224 с.

177. Святненко М. О. Адміністративно-правові засади організації і функціонування індустріальних парків: загальна характеристика. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021. № 54. Том 1. 141с. С. 72–77.

178. Святненко М. О. Історія виникнення та еволюції індустріальних парків як комплексної концепції. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2025. № 73. 118с. С. 45–49.

179. Святненко М. О. Порядок створення та організації діяльності індустріальних парків: досвід держав-членів ЄС. Юридичний вісник. 2025. № 1. С. 248-255.

180. Собакарь А. О., Ковалів М. В. Адміністративно-правові засади діяльності державних органів у сфері забезпечення національної безпеки. Вісник Національного університету Львівська політехніка. Юридичні науки. 2016. № 845. С. 156–160.

181. Соколенко О. Л. Сутність адміністративно-правових засад захисту прав громадян. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 3. С. 304–314.

182. Солдак М. О. Промислова екосистема і ревіталізація браунфілдів. Економіка промисловості. 2021. № 3 (95). С. 70–101.

183. Солнцев С., Гнітецький Є. Світовий досвід функціонування технопарків та особливості їх розвитку в Україні. Економічний аналіз. 2013. Т. 12 (1). С. 279–283.

184. Сошников А. О., Єршова Ю. О. Індустріальні парки: колаборація бізнесу, держави та національної науки. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2021. Том 32 (71). № 4. С. 19–24.

185. Теремецький В. І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування. Держава та регіони. Серія «Право». 2012. № 1 (35). С. 50-54.

186. Ткачук А., Третяк Ю. Відновлення України. Регіональний аспект. Реанімаційний пакет реформ. URL: <https://rpr.org.ua/news/vidnovlennia-ukrainy-rehionalnyy-aspekt/> (дата звернення: 12.07.2026)

187. Токмакова І. В., Курилович В. Р. Дослідження факторів розвитку еко-індустріальних парків в контексті забезпечення сталого розвитку

підприємств. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2024. № 85. С. 92–103.

188. Токмакова І. В., Курилович В. Р. Ризики проєктів розвитку економічних парків в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2024. № 88. С. 131–140.

189. Трушина А. Індустріальні парки: потенціал для економічного розвитку України. URL: <https://speka.media/industrialni-parki-potencial-dlya-ekonomichnogo-rozvitku-ukrayini-vrx0jn> (дата звернення: 10.07.2026)

190. Уварова О. О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика: монографія. Харків: МАДРИД, 2012. 196 с.

191. Україна встановила світовий рекорд: Дія.АІ визнали першим національним ШІ-асистентом із державних послуг. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/progress/ukrayina-vstanovyla-svitovyy-rekord-diiaai-vyznaly-pershym-natsionalnym-shi-asystentom-iz-derzavnykh-poslugh> (дата звернення: 12.07.2026)

192. Уряд уповноважив UkraineInvest здійснювати супровід інвесторів зі значними інвестиціями, – Денис Шмигаль. Gov.ua. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-upovnovazhiv-ukraineinvest-zdijsnyuvati-suprovid-investoriv-zi-znachnimi-investiciyami-denis-shmigal> (дата звернення: 12.07.2026)

193. Фінансові механізми формування конвергентної моделі регіонального розвитку: Монографія / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; За наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянської І. З. Львів, 2014. 438 с.

194. Форма Договору державного стимулювання щодо надання (часткового надання) коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних парків. Міністерство економіки України.

URL: https://me.gov.ua/download/dbc68018-21eb-4ba4-9b7f-db807e51a0b7/file.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.07.2026)

195. Харлан О. І., Салюк О. Ю., Голуб В. О. Інноваційні парки: світовий досвід та Україна. *Sciences of Europe*. 2021. № 71. С. 55–58.
196. Ципліцька О. О. Стратегування повоєнного розвитку нових галузей промисловості. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 72–78.
197. Цілі сталого розвитку (Глобальні цілі). Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine> (дата звернення: 12.07.2026)
198. Чекіна В. Д., Ліщук О. В. Економічна сутність і види сучасних індустріальних парків. *Економіка промисловості*. 2023. № 2 (102). С. 47–61.
199. Чирик О. Ю. Адміністративно-правові засади набуття громадянства України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2015. 21 с.
200. Чириченко Ю. В., Котко О. К. Проблеми створення та функціонування індустріальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка*. 2014. № 1. С. 74–82.
201. Чорний Р., Румянцева Г. Індустріальні парки як інструмент модернізації регіональної економіки. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2017. Вип. 22. С. 24–32.
202. Шарая А. А. Класифікація принципів адміністративного права: сучасний погляд в адміністративно-правовій доктрині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. № 1. С. 174–177.
203. Шевченко Е. О. Визначення поняття адміністративно-правових відносин з урахуванням пріоритетного значення та ролі в них суб'єкта адміністративного права (на прикладі адміністративного суду). *Форум права*. 2011. № 1. С. 1116–1122.
204. Шевчук Н. А., Тульчинська С. О., Мацишина О. В. Управління ресурсами підприємств в умовах індустріального парку. *Економічний вісник*

Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2022. № 21. С. 63–67.

205. Шевчук Н. А., Тульчинська С. О., Погребняк А. Ю. Напрями змін регуляторних актів щодо розвитку індустріальних парків в Україні. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2021. № 20. С. 25–30.

206. Юзба В., Самовалов О. Індустріальні парки: інструмент стимулювання економічного розвитку держави. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2019. № 6. С. 37–48.

207. Які особливості спеціальної економічної зони на прикладі Шеньчженя. Асоціація Українсько-Китайського співробітництва. URL: <https://aucc.org.ua/14329-2/> (дата звернення: 22.07.2026)

208. Яковенко Р.В. Форми та інструменти державного регулювання економіки. Центральнотехнічний національний технічний університет. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/5f2aedcc-790f-45e8-bbcd-6e3d663261d4/content> (дата звернення: 22.07.2026)

209. Яненко І. Г., Андреев О. В. Особливості створення та розвитку індустріальних парків в Україні. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Економіка. 2016. Т. 285. Вип. 273. С. 21–25.

210. 2025 edition of the State aid Scoreboard. European Commission. URL: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/scoreboard_en (дата звернення: 22.07.2026)

211. Aggarwal A. SEZs and economic transformation: towards a developmental approach. Transnational Corporations. 2019. No. 26(2). P. 27-47.

212. Boguski J. Rola parków przemysłowych we wspieraniu regionalnej przedsiębiorczości. Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego. 2006. Т. 16. № 1. P. 77–80.

213. China Industrial Park Planning, Layout and Management Analysis Report, Forward the Economist. Qianzhan Industrial Research Institute. URL: <https://www.qianzhan.com/analyst/> (дата звернення: 22.08.2026)
214. Clinton E. Stockwell – Central Manufacturing District. URL: <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/785.html>. (дата звернення: 12.08.2026)
215. CzechInvest – Business and Investment Development Agency. the Ministry of Industry and Trade of the Czech Republic. URL: <https://czechinvest.gov.cz/> (дата звернення: 02.08.2026)
216. Digital government. The ELeaders Handbook on the Governance of Digital Government. Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-e-leaders-handbook-on-the-governance-of-digital-government_ac7f2531-en.html (дата звернення: 22.07.2026)
217. Dnipro Development Agency. Концепція створення та наповнення Індустріального парку «Innovation Forpost». URL: <http://dda.dp.ua/project/industrialnyj-park> (дата звернення: 22.07.2026)
218. E-Financial Statement Submission. Jebel Ali Free Zone (Jafza). URL: <https://www.jafza.ae/resource-centre/downloads/e-financial-statement-submission-guide/> (дата звернення: 22.07.2026)
219. Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4) February 2022 – December 2024 (February 2025). World Bank. Ukraine. United Nations Organization. Europe Union. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf> (дата звернення: 22.07.2026)
220. Germany Trade and Invest – Gesellschaft für Außenwirtschaft und Standortmarketing mbH. URL: <https://www.gtai.de/en/meta/legal-notice> (дата звернення: 22.07.2026)

221. GoBusiness One-Stop. Singapore Government e-services.
<https://atc.sg/what-we-do-one-stop-platform-for-business-go-business-singapore.php> (дата звернення: 23.07.2026)
222. Guide: Інвестиційні стимули для індустріальних парків. UkraineInvest. URL: https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/guide_industrial-parks_ukr-1.pdf (дата звернення: 23.07.2026)
223. Gulyaev V., Pasichnyk A., Solod V. Creation of innovation and industrial parks – the basis of economic development of industrial regions. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2024. № 2 (9). С. 14–22.
224. Industrial Parks Overview. United Nations Industrial Development Organization. URL: <https://ipp.unido.org/industrial-parks-overview#:~:text=Industrial%20parks%20can%20provide%20a,agricultural%20products%20or%20extractive%20resources> (дата звернення: 03.08.2026)
225. Industrial sector remains main driver of SZ's GDP growth in H1. Shenzhen Daily. URL: https://www.sz.gov.cn/en_szgov/news/latest/content/post_11474797.html (дата звернення: 03.08.2026)
226. International Guidelines for Industrial Parks, 2019 United Nations Industrial Development Organization. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/files/2019-11/International_Guidelines_for_Industrial_Parks.pdf (дата звернення: 20.08.2026)
227. Jafza Development Control Regulation For Industrial Facilities. Jebel Ali Free Zone (Jafza). URL: <https://www.jafza.ae/resource-centre/downloads/apm-development-control-regulation-industrial/?tmstv=1757922205> (дата звернення: 22.07.2026)
228. Janků J., Heřmanová K., Kozák J., Jehlička J., Maitah M., Němeček K., Vopravil J., Toth D., Jacko K., Herza T. (2020): Industrial zones and their benefits

for society. Soil & Water Research. 2020, 15(4) p. 258-272 DOI: 10.17221/59/2020-SWR.

229. Kohut I., Lebid T., Fedushko S., Klymchuk I. Study of the competitiveness of industrial parks using conjoint analysis. Research in Globalization. 2023. Vol. 6. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X23000266?via%3Dihub> (дата звернення: 12.08.2026)

230. Laiko O., Shatnenko K. The influence of the management aspect of the industrial park functioning on the implementation of regional cohesion policy in Ukraine. Економіка і регіон. 2024. № 1 (92). С. 43–50.

231. Melnychenko A., Shevchuk N., Babiy I., Blyznyuk T., Akimova O. Transformation of Industrial Parks in the Direction of Providing of the Purposes Achievement of Sustainable Development. International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Vol. 22. No. 1. P. 7–14.

232. Nguyen T.-L., Giang P. X. Improving Employee Performance in Industrial Parks: An Empirical Case of Garment Enterprises in Binh Duong Province, Vietnam. European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education. 2019. 10. P. 44–58.

233. Nulimaimaiti M. China's Silicon Valley benefits from hi-tech focus as output, investment shine. South China Morning Post. URL: <https://www.scmp.com/?module=masthead&pgtype=homepage.a> (дата звернення: 13.08.2026)

234. Plakhotnik O. Conceptual foundations for the formation and functions of industrial parks. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2021. Том 1. № 2 (3). С. 14–23.

235. Plan and Manage a Science Park in the Mediterranean. Guidebook for Decision Makers. URL: https://www.eib.org/attachments/country/plan-and-manage-a-science-park-in-the-mediterranean_en.pdf (дата звернення: 10.09.2026)

236. Results of the Green Transition Office Study: New Rules of the Game: Experts Discussed Implementation of ESG Reporting for Ukrainian Companies.

DiXi Group. URL: <https://dixigroup.org/en/77-of-ukrainian-companies-need-tools-to-implement-esg-standards-results-of-the-green-transition-office-study/> (дата звернення: 12.08.2026)

237. Special Economic Zones: Performance, Lessons Learned, and Implications for Zone Development. The World Bank Group. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/343901468330977533/pdf/458690WP0Box331s0April200801PUBLIC1.pdf> (дата звернення: 13.08.2026)

238. State of the Digital Decade 2025 report. European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/state-digital-decade-2025-report> (дата звернення: 10.08.2026)

239. THE JEBEL ALI FREE ZONE RULES 2023 (Ninth EDITION). Jebel Ali Free Zone (Jafza). URL: <https://www.jafza.ae/resource-centre/downloads/jafza-rules-regulations/> (дата звернення: 13.08.2026)

240. The New Industrial Parks Act. URL: <https://brcc.bg/en/news/n/industrial-parks-in-bulgaria> (дата звернення: 02.08.2026)

241. The Role of Industry Parks in the Local Economy: The Case of Small and Medium Enterprises (SMEs) in Ethiopia: Background Paper No. 1. United Nations Development Programme. United Nations Industrial Development Organization. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/ethiopia_the_role_of_industry_parks_in_the_local_economy_final_2024.pdf (дата звернення: 05.08.2026)

242. The World Investment Report (2007): Transnational Corporations, Extractive Industries and Development. UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development. UNITED NATIONS. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2007_en.pdf (дата звернення: 12.08.2026)

243. The World Investment Report: International investment in the digital economy. UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development.

UNITED NATIONS. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (дата звернення: 13.08.2026)

244. The World Investment Report: Special Economic Zones. UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development. UNITED NATIONS. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2019_en.pdf (дата звернення: 12.08.2026)

245. Trafford Park official website. URL: <https://www.trafford.gov.uk/business/locations-for-business/docs/trafford-park-brochure.pdf> (дата звернення: 13.08.2026)

246. UkraineInvest. Головна. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/> (дата звернення: 13.08.2026)

247. Vedenyapina M., Popovych-Blavitska H. Bulgarian «law on industrial parks»: an instructive experience for Ukraine. Legal Economic Science and Praxis. 2023. № 11. p. 4-7.

248. Vidova J. Industrial parks – history, their present and influence on employment. Review of Economic Perspectives. 2010. 10(1). P. 41–58.

249. Yeung Man Yue, Lee Joanna, Kee Gordon China's Special Economic Zones. Eurasian Geography and Economics. 2009, No. 50(2). Pp. 222–240. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2747/1539-7216.50.2.222> (дата звернення: 09.07.2026)

ДОДАТОК А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації: Статті у вітчизняних наукових фахових виданнях:

1. Святненко М. О. Адміністративно-правові засади організації і функціонування індустріальних парків: загальна характеристика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2021. № 54. Том 1. С. 72–77. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.17>
2. Святненко М. О. Історія виникнення та еволюції індустріальних парків як комплексної концепції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2025. № 73. С. 45–49. DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.73.9>
3. Святненко М. О. Порядок створення та організації діяльності індустріальних парків: досвід держав-членів ЄС. *Юридичний вісник*. 2025. № 1. С. 248-255. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2025.32>

Стаття, опублікована в БД Scopus

4. Ladychenko, V., Sviatnenko, M. (2026). Localisation as legal phenomenon: Industrial parks between economic functionality and environmental responsibility. *Law. Human. Environment*, 17(1), 78-102. DOI <https://doi.org/10.31548/law/1.2026.78>

(Святненко М.О. особисто проаналізовано правову сутність індустріальних парків як інструменту територіальної локалізації промислової діяльності та встановлено механізми узгодження їх спеціального правового статусу з принципами екологічної відповідальності; також здійснено комплексний аналіз міжнародної практики. Ладиченком В. В. здійснено наукове консультування та спільно зі здобувачем сформульовано загальні висновки).

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Святненко М. О. Державне стимулювання індустріальних парків:

сучасний стан і перспективи. *Правові, управлінські та економічні засади розбудови європейських цінностей в Україні*. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22 травня 2022 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 42-45.

6. Святненко М. Адміністративно-правові засади створення і функціонування індустріальних парків. *Європейський Союз та європейська інтеграція України в епоху глобальних викликів: право, політика, безпека*. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26 травня 2026 року). К. НУБіП України, 2026. С. 74-75.

Відомості про апробацію результатів дисертації». Окремі положення роботи доповідалися автором на таких наукових і науково-практичних заходах:

Міжнародній науково-практичній конференції «Правові, управлінські та економічні засади розбудови європейських цінностей в Україні». (м. Хмельницький, 22 травня 2022 року).

Міжнародній науково-практичній конференції «Європейський Союз та європейська інтеграція України в епоху глобальних викликів: право, політика, безпека» (м. Київ, 26 травня 2026 року)